

DIREKTIIVID

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV (EL) 2019/944,

5. juuni 2019,

elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL

(uuesti sõnastatud)

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 194 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust ⁽¹⁾,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust ⁽²⁾,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis 2009/72/EÜ ⁽⁴⁾ tuleb teha mitmeid muudatusi. Selguse huvides tuleks kõnealune direktiiv uuesti sõnastada.
- (2) Liidus alates 1999. aastast järk-järgult välja kujundatud elektrienergia siseturu eesmärk on pakkuda piiriüleste konkrentsile avatud elektriturude organiseerimisega kõigile liidu lõpptarbijatele – nii kodanikele kui ka ettevõtjatele – tõelist valikuvõimalust, uusi ettevõtlusvõimalusi, konkrentsivõimelisi hindu, tõhusaid investeermisignaale ja kõrgemaid teenindusstandardeid ning toetada varustuskindlust ja säästlikkust.
- (3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/54/EÜ ⁽⁵⁾ ning direktiiv 2009/72/EÜ on andnud elektrienergia siseturu loomisse olulise panuse. Kuid liidu energiasüsteemis toimub praegu väga oluline muutus. Ühine eesmärk vähendada energiasüsteemi CO₂-heidet loob uusi võimalusi ja esitab turuosalistele uusi väljakutseid. Samal ajal võimaldab tehnoloogia areng uutemoodi kaasata tarbijaid ja teha piiriülest koostööd. Liidu turgu reguleerivaid õigusnorme on vaja kohandada uuele turureaalsusele.
- (4) Komisjoni 25. veebruari 2015. aasta teatises „Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia“ on esitatud nägemus energialiidust, mille keskmes on kodanikud, kes võtavad vastutuse energiasüsteemi ümberkujundamise eest, kelle energiaarved vähenevad tänu uutele tehnoloogilistele lahendustele ja kes osalevad aktiivselt turul, ning kus kaitsetud tarbijad on kaitstud.

⁽¹⁾ ELT C 288, 31.8.2017, lk 91.

⁽²⁾ ELT C 342, 12.10.2017, lk 79.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 26. märtsi 2019. aasta seisukoht (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 22. mai 2019. aasta otsus.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55).

⁽⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2003. aasta direktiiv 2003/54/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 96/92/EÜ (ELT L 176, 15.7.2003, lk 37), mis tunnistati kehtetuks ja asendati alates 2. märtsist 2011 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiviga 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55).

- (5) Komisjoni 15. juuli 2015. aasta teatise „Uued võimalused energiatarbijatele“ on esitatud komisjoni nägemus jaeturust, mis teenib paremini energiatarbijaid ning seda ka hulgi- ja jaeturu parema sidumise abil. Uusi ja innovaatilisi energiateenuseid pakkuvad ettevõtjad peaksid uut tehnoloogiat kasutades andma tarbijatele võimaluse täielikult osaleda energiasüsteemi ümberkujundamises, juhtida oma tarbimist nii, et leida nende raha säästvaid energiatõhusaid lahendusi ja aidata kaasa summaarse energiatarbimise vähendamisele.
- (6) Komisjoni 15. juuli 2015. aasta teatise „Avaliku konsultatsiooni algatamise kohta energiaturu uue korralduse üle“ rõhutati, et üleminek energia tootmises suurtelt tsentraliseeritud tootmisüksustelt desentraliseeritud energiatootmisele taastuvatest energiaallikatest ja vähese CO₂-heitega turgudele nõuab praeguste elektrikaubandust reguleerivate õigusnormide kohandamist ja seniste tururollide muutmist. Teatise rõhutati vajadust organiseerida elektriturgu paindlikumalt ja lõimida täielikult kõik turuosalised, sealhulgas taastuenergia tootjad, uute energiateenuste pakkujad, energia salvestamine ja paindlik nõudlus. Niisama oluline on, et liit investeeriks viivitamata liidu tasandi võrkudevahelistesse ühendustesse energia ülekandmiseks elektrienergia kõrgepinge-põhivõrkude kaudu.
- (7) Elektrienergia siseturu loomiseks peaksid liikmesriigid toetama oma riiklike turgude ühendamist ning võrguettevõtjate koostööd liidu ja piirkondlikul tasandil ning ühendama nn elektrisaari moodustavad üksikest eraldatud võrgud, mida liidus ikka veel leidub.
- (8) Lisaks uute probleemide lahendamisele on käesoleva direktiivi eesmärk käsitleda ka elektrienergia siseturu väljakujundamisel ikka veel püsivaid takistusi. Täpsustatud õigusraamistik peab aitama kõrvaldada killustatud riiklike turgude praegusi probleeme, mida sageli põhjustab liigne regulatiivne sekkumine. Sellised sekkumised on takistanud elektrienergia tarnimist ühtsetel tingimustel ning on suurendanud kulusid võrreldes piiriülesele koostööle ja turupõhimõtetele toetuvate lahendustega.
- (9) Liit täidaks oma taastuenergia-eesmärgid kõige tulemuslikumalt, kui ta loob paindlikkust ja uuendusi stimuleeriva tururaamistiku. Kõige paremini toetab taastuenergia kasutuselevõttu hästitoimiv elektriturg.
- (10) Tarbijatel on ülisuur tähtsus paindlikkuse saavutamisel, mis on vajalik elektrivõrgu kohandamiseks taastuvelektri pidevalt muutuvale tootmisele ja hajatootmisele. Võrgu haldamise ja taastuvelektri tootmise tehnoloogiline areng on avanud tarbijate jaoks palju uusi võimalusi. Terve konkurents jaemüügiturgudel on ülioluline selleks, et tagada uuenduslike energiateenuste turuteguritest tingitud kasutuselevõtt; need teenused vastavad tarbijate muutuvatele vajadustele ja muutuvale suutlikkusele ning muudavad võrgu paindlikumaks. Kuna aga tarbijatele ei ole antud reaalses või reaalsajalähedase ajavahemiku jooksul teavet nende energiatarbimise kohta, ei ole neist saanud energiaturu ega energiasüsteemi ümberkujundamise aktiivseid osalisi. Tarbijate mõjuvõimu suurendamine ja neile vahendite andmine selleks, et osaleda senisest enam energiaturul, sealhulgas uut moodi, on mõeldud selleks, et liidu kodanikud saaksid elektrienergia siseturust kasu ja et saavutada liidu taastuenergia alased eesmärgid.
- (11) Liidu kodanikele Euroopa Liidu toimimise lepinguga („ELi toimimise leping“) tagatud vabadused – muu hulgas kaupade vaba liikumine, asutamisevabadus ja teenuste osutamise vabadus – on saavutatavad üksnes täiesti avatud turul, kus kõik tarbijad saavad vabalt valida tarnijaid ja kõik tarnijad saavad vabalt teenindada oma tarbijaid.
- (12) Ausa konkurentsi ja eri tarnijatele hõlpsa turulepääsu edendamine on liikmesriikidele ülimalt tähtis, et võimaldada tarbijatel kõiki liberaliseeritud elektrienergia siseturu võimalusi täielikult ära kasutada. On siiski võimalik, et turutõrked püsivad äärealade väikestes elektrivõrkudes ja teiste liikmesriikidega ühendamata võrkudes, kus elektrihinnad ei anna õigeid signaale investeeringute suunamiseks ja kus seetõttu on piisava varustuskindluse tagamiseks vaja erilahendusi.
- (13) Selleks et edendada konkurentsi ja tagada elektri tarnimine kõige konkurentsivõimelisema hinnaga, peaksid liikmesriigid ja reguleerivad asutused edendama piiriülest juurdepääsu eri energiaallikatest toodetud elektrienergia uutele tarnijatele ning uutele elektritootjatele, energia salvestamist ja tarbimiskaja.

- (14) Liikmesriigid peaksid tagama, et elektrienergia siseturul ei oleks tarbetuid takistusi turule sisenemisel, turul tegutsemisel ega sellelt väljumisel. Seejuures peaks selgitama, et see kohustus ei piira liikmesriikide pädevust seoses kolmandate riikidega. Selgitust ei tohiks tõlgendada liikmesriikide võimalusena rakendada liidu ainupädevust. Tuleks ka selgitada, et siseturul tegutsevad kolmandate riikide turuosalisel peavad järgima kohaldatavat liidu ja liikmesriikide õigust nii nagu kõik teised turuosalisel.
- (15) Turgu reguleerivad normid võimaldavad tootjatel ja tarnijatel turule siseneda ja sealt väljuda lähtuvalt sellest, kui võrd majanduslikult ja rahaliselt tulusaks nad oma tegevust peavad. See põhimõte ei ole ühitamatu liikmesriikide võimalusega kehtestada elektrisektoris tegutsevatele ettevõtjatele üldistes majandushuvides avaliku teenuse osutamise kohustust kooskõlas aluslepingutega, eelkõige ELi toimimise lepingu artikliga 106, ja käesoleva direktiivi ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/943 ⁽⁶⁾.
- (16) 23. ja 24. oktoobril 2014. aastal toimunud Euroopa Ülemkogu märkis oma järeldustes, et komisjon võtab liikmesriikide toetusel kiireloomulisi meetmeid, et saavutada praegune võrkudevahelise ühenduse miinimumeesmärk 10 % kiiremas korras ning mitte hiljem kui 2020. aastal vähemalt nende liikmesriikide puhul, kes ei ole veel saavutanud energia siseturuga lõimituse miinimumtasest (nimelt Balti riigid, Portugal ja Hispaania), ning liikmesriikide puhul, kes on nende liikmesriikide jaoks peamised energia siseturule juurdepääsu punktid. Lisaks märkis ta, et komisjon annab Euroopa Ülemkogule regulaarselt aru, et saavutada 2030. aastaks 15 % eesmärk.
- (17) Piisav füüsiline võrkudevaheline ühendus naaberriikidega on oluline selleks, et nii liikmesriigid kui naaberriigid saaksid kasu siseturu positiivsest mõjust, nagu on rõhutatud komisjoni 23. novembri 2017. aasta teatises Euroopa energiavõrkude tugevdamise kohta ja nagu see kajastub ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999 ⁽⁷⁾ kohastes lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavad.
- (18) Elektriturud erinevad teistest turgudest, näiteks maagaasiturust, muu hulgas kaubeldavate toodete poolest, mida ei ole praegu lihtne salvestada ja mida toodetakse väga erinevates elektritootmisüksustes, sealhulgas hajatootmise põhimõttel. Seetõttu on elektri- ja gaasisektori võrkudevaheliste ühenduste õiguslik käsitlemine olnud erinev. Elektriturude lõimimine eeldab võrguettevõtjate, turuosaliste ja reguleerivate asutuste tihedat koostööd, eriti siis, kui elektrienergia müük toimub turgude liitmise teel.
- (19) Käesoleva direktiivi üks põhieesmärk peaks olema ka tõelise siseturu ühiste normide tagamine ja kõigile kättesaadav laialdane elektrienergia tarnimine. Selleks annavad moonutamata turuhinnad stiimuli piiriüleseks võrkude vastastikuseks ühendamiseks ja uude elektritootmisel investeeringuteks, viies samas pikas perspektiivis hindade ühtlustumiseni.
- (20) Turuhinnad peaksid andma õiged stiimulid võrgu arendamiseks ja uude elektritootmisel investeeringuteks.
- (21) Elektrienergia siseturul eksisteerivad erinevad turukorralduse liigid. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võrdsete võimaluste tagamiseks võtta, peaksid põhinema üldistest huvidest tulenevatel esmatähtsatel nõuetel. Komisjoniga tuleks konsulteerida seoses kõnealuste meetmete kooskõla suhtes ELi toimimise lepingu ja muu liidu õigusega.
- (22) Liikmesriikidele tuleks alles jätta laialdane kaalutusõigus elektritootjatele üldistest majandushuvidest lähtuvate avaliku teenuse osutamise kohustuse kehtestamisel. Liikmesriigid peaksid tagama, et kodutarbijatel ja, kui liikmesriigid seda asjakohaseks peavad, väikeettevõtjatel oleks õigus saada kindlaksmääratud kvaliteediga elektritarneid selgelt võrreldava, läbipaistva ja konkurentsivõimelise hinnaga. Sellele vaatamata tähendab avaliku

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturuga (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 54).

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

teenuse osutamise kohustus tarnitava elektri hinnakujundusse sekkumise vormis turgu olemuslikult moonutatavat meedet, mis toob sageli kaasa tasupuudujääkide kuhjumise, tarbijate valikuvõimaluste piiramise, nõrgemad stiimulid energia säästmiseks ja energiatõhususe suurendamiseks, madalama teenuste kvaliteedi, tarbijate vähesema kaasamise ja rahulolu, konkurentsi piiramise ning innovaatiliste toodete ja teenuste osakaalu vähenemise turul. Järelkult peaksid liikmesriigid oma kodanike jaoks taskukohaste elektritarnete säilitamiseks kasutama muid poliitikavahendeid, eelkõige suunatud sotsiaalpoliitika meetmeid. Riiklikku sekkumist tarnitava elektri hinnakujundusse tuleks kasutada üksnes avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks ning see peaks toimuma käesolevas direktiivis sätestatud eritingimusi järgides. Täielikult liberaliseeritud, hästitoimiv elektrienergia jaemüügiturg stimuleerib hinnapõhist ja muud konkurentsi olemasolevate tarnijate vahel ja meelitab uusi turuletulijaid, suurendades nii tarbijate valikuvõimalusi ja rahulolu.

- (23) Avaliku teenuse osutamise kohustust tarnitava elektri hinnakujundusse sekkumise vormis tuleks kasutada ilma, et rikutakse avatud turgude põhimõtet, sekkumise asjaolud ja sellest kasusaajad peaksid olema selgelt määratletud ning selle kestus peaks olema piiratud. Sellised asjaolud võivad esineda näiteks tõsiste tarneraskuste korral, mis põhjustavad tavapärasest märksa kõrgemaid elektrihindu, või turutõrke korral, kui reguleerivate asutuste ja konkurentiasutuste sekkumised ei ole tulemusi andnud. See mõjutaks ebaproportsionaalselt kodumajapidamisi, eriti kaitsetuid tarbijaid, kelle netotuludest kulub üldjuhul energiaarvete tasumiseks suurem osa kui suure sissetulekuga tarbijatel. Selleks, et vähendada avaliku teenuse osutamise kohustuse moonutatavat mõju tarnitava elektri hinnakujundusse, peaksid sellist sekkumist rakendavad liikmesriigid võtma lisameetmeid, sealhulgas meetmeid hulgimüügituru hinnakujunduse moonutuste vältimiseks. Liikmesriigid peaksid tagama, et kõigil reguleeritud hindadest kasu saajatel oleks soovi korral võimalik täiel määral kasutada vabaturu pakkumisi. Selleks tuleb kõnealused kasusaajad varustada nutiarvestitega ja neil peab olema juurdepääs dünaamilise elektrihinnaga lepingutele. Lisaks tuleks neid otse ja korrapäraselt teavitada vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest, eelkõige dünaamilise elektrihinnaga lepingutest, ning neid tuleks aidata turupõhiseid pakkumisi kasutada ja neist kasu saada.
- (24) Reguleeritud hindadest kasu saajate õigus saada individuaalsed nutiarvestid ilma lisakuludeta ei tohiks takistada liikmesriike muutmast nutiarvestisüsteemide funktsioone juhul, kui puudub nutiarvestitaristu seepärast, et nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtu tasuvusanalüüs andis negatiivse tulemuse.
- (25) Riiklik sekkumine tarnitava elektri hinnakujundusse ei tohiks põhjustada tarbijate eri kategooriate vahelist otsest ristsubsideerimist. See tähendab, et hinnasüsteemid ei või panna teatavaid tarbijate kategooriaid selgelt kandma teisi tarbijate kategooriaid mõjutava hinnasekkumise kulusid. Näiteks ei tuleks lugeda otseseks ristsubsideerimiseks hinnasüsteemi, milles tarnijad või teised ettevõtjad kannavad kulud mittediskrimineerival viisil.
- (26) Liidus avalike teenuste kõrge taseme säilitamiseks tuleks komisjoni korrapäraselt teavitada kõikidest meetmetest, mida liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi eesmärkide saavutamiseks. Komisjon peaks korrapäraselt avaldama aruande, milles analüüsitakse avalike teenustega seotud eesmärkide saavutamiseks riigi tasandil võetud meetmeid ning võrreldakse nende tulemuslikkust, et anda soovitusi meetmete osas, mida riigi tasandil tuleks võtta avalike teenuste kõrge taseme saavutamiseks.
- (27) Liikmesriikidel peaks olema võimalik määrata viimasena vastutav tarnija. Selleks võib olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja müügiiosakond, mis täidab ka jaotusülesandeid, tingimusel et see vastab käesoleva direktiivi eraldatusnõuetele.
- (28) Liikmesriikide sotsiaalse ja majandusliku ühtekuuluvuse saavutamiseks võetavatesse meetmetesse peaks olema võimalik lisada eelkõige piisavad majanduslikud stiimulid, mille puhul kasutatakse asjakohasel juhul kõiki olemasolevaid riiklikke ja liidu vahendeid. Need vahendid võivad hõlmata vastutusmehhanisme, mis tagavad vajaliku investeringu.
- (29) Kui liikmesriikide poolt avaliku teenuse osutamise kohustuse täitmiseks võetavad meetmed on ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohaselt tõlgendatavad riigiabiina, siis tuleb vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 108 lõikele 3 teavitada neist komisjoni.

- (30) Sektoriülene õigus loob tugeva aluse tarbijakaitsele seoses paljude praeguste energiateenustega ja areneb tulevikus tõenäoliselt edasi. Siiski tuleks selgelt kehtestada teatavad tarbijate lepingulised põhiõigused.
- (31) Tarbijatele tuleks teha kättesaadavaks selge ja üheselt mõistetav teave oma õiguste kohta energiasektoris. Komisjon on pärast asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas liikmesriikidega, riikide reguleerivate asutustega, tarbijaorganisatsioonidega ja elektriettevõtjatega konsulteerimist koostanud energiatarbija kontrollnimekirja, milles antakse tarbijatele nende õiguste kohta praktilist teavet. Kontrollnimekirja tuleks hoida ajakohasena, edastada kõigile tarbijatele ja teha üldsusele kättesaadavaks.
- (32) Mitmed tegurid takistavad tarbijatel nende jaoks eri allikatest kättesaadavale turuteabele juurdepääsemist, selle mõistmist ja selle põhjal tegutsemist. Sellepärast tuleks muuta pakkumised paremini võrreldavaks ja võimalikult vähendada teenuseosutaja vahetamist segavaid takistusi, piiramata seejuures asjatult tarbija valikuid.
- (33) Väiksematel tarbijatel nõutakse ikka veel otse või kaudselt sisse mitmesuguseid tasusid tarnija vahetamise eest. Sellised tasud muudavad parima toote või teenuse leidmiseks vajalikud arvutused keerulisemaks ja vähendavad vahetamisest saadavat otsest rahalist kasu. Kuigi selliste tasude kaotamine võib piirata tarbija valikuid, kuna jäetakse välja tarbija lojaalsust premeerivad teenused, peaks nende kasutamise edasine piiramine parandama tarbijate heaolu ja kaasamist ning turukonkurentsi.
- (34) Lühemad teenuseosutaja vahetamise tähtajad võivad innustada tarbijaid otsima paremaid energiapakkumisi ja vahetama tarnijat. Infotehnoloogia ulatuslikum kasutuselevõtt tähendab, et hiljemalt 2026. aastal peaks olema võimalik tehniline vahetusprotsess uue tarnija registreerimiseks turukorraldaja mõõtmispunktis üldjuhul lõpule viia igal tööpäeval 24 tunni jooksul. Sõltumata muudest vahetusprotsessi etappidest, mis tuleb lõpule viia enne tehnilise vahetusprotsessi alustamist, saab selle tagamisega, et hiljemalt kõnealusest kuupäevast alates on võimalik tarnija vahetamise tehniline protsess 24 tunni jooksul läbi viia, minimeerida tarnija vahetamise tähtaega ning see aitab tõsta tarbijate kaasatust ja konkurentsi jaemüügiturul. Ühelgi juhul ei tohiks vahetusprotsess kesta kokku üle kolme nädala alates kuupäevast, kui tarbija esitab tarnija vahetamise taotluse.
- (35) Sõltumatud võrdlemisvahendid, sealhulgas veebisaidid, on väiksemate tarbijate jaoks tõhus vahend turul tehtavate energiapakkumiste eeliste hindamiseks. Tänu võrdlemisvahenditele alanevad teabe otsimise kulud, kuna tarbijad ei pea enam koguma teavet igalt üksikult tarnijalt ja teenuseosutajalt. Võrdlemisvahendid võivad tagada õige tasakaalu teabe selguse ja lühiduse nõude ning täielikkuse ja põhjalikkuse nõude vahel. Võrdlemisvahendite puhul tuleks eesmärgiks seada olemasolevate pakkumiste võimalikult laia spektri hõlmamine ja turu võimalikult täielik katmine, et anda tarbijale esinduslik ülevaade. On väga tähtis, et väiksematel tarbijatel oleks juurdepääs vähemalt ühele võrdlemisvahendile ning et selliste vahenditega antav teave oleks usaldusväärne, erapooletu ja läbipaistev. Liikmesriigid võivad selleks ette näha kas riigiasutuse või eraettevõtja käitatava võrdlemisvahendi.
- (36) Parem tarbijakaitse tagatakse seeläbi, et kõikidele tarbijatele on kättesaadav selline tõhus ja sõltumatu vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism nagu energiaombudsman või tarbijakaitseorgan, või reguleeriv asutus. Liikmesriigid peaksid kehtestama kaebuste käsitlemise kiire ja tõhusa korra.
- (37) Kõik tarbijad peaksid saama kasu turul vahetust osalemisest, eelkõige sellest, et nad muudavad oma tarbimist vastavalt turusignaalidele ja saavad kasu madalamatest elektrihindadest ja muudest rahalistest stiimulitest. Aktiivse osalemise eelised peaksid aja jooksul suurenema, sest seni passiivsete tarbijate teadlikkust parandatakse nende võimalustest aktiivsete tarbijatena ja teave aktiivse osalemise võimalustest muutub paremini kättesaadavaks ja levinumaks. Tarbijatel peaks olema võimalik osaleda igasugusel kujul tarbimiskajas. Seega peaks neil olema võimalik saada kasu nutiarvestisüsteemide täielikust kasutuselevõtust ning juhul, kui nende kasutuselevõtule on antud negatiivne hinnang, peaks tarbijatel olema õigus saada nutiarvestisüsteem ja sõlmida dunaamilise elektrihinnaga leping. See peaks võimaldama neil kohandada oma tarbimist vastavalt reaaliajalistele hinnasignaalidele, mis kajastavad elektrienergia või selle ülekandmise väärtust ja kulusid eri aegadel, samas kui

liikmesriigid peaksid tagama, et tarbijad puutuksid mõistlikul määral kokku hulгимүүгитuru hinnariskidega. Tarbijatele tuleks teada anda, millist kasu nad võivad saada dünaamilise elektri hinnaga lepingust ja millised hinnariskid võivad sellega kaasneda. Liikmesriigid peaksid samuti tagama, et ei karistataks tarbijaid, kes ei soovi turul aktiivselt osaleda. Selle asemel tuleks muuta nende jaoks kergemaks teadlike otsuste tegemine olemasolevate valikute kohta viisil, mis on koduturu tingimustes kõige sobivam.

- (38) Dünaamilistest elektri hindadest saadava kasu ja sellise hinnakujunduse tulemuslikkuse maksimeerimiseks tuleks liikmesriikidel hinnata, kuidas muuta elektriarved dünaamilisemaks või vähendada neis püsivkulude osakaalu, ja selliste võimaluste korral neid kasutada.
- (39) Kõigil tarbijarühmadel (tööstus-, kaubanduslikud ja kodutarbijad) peaks olema juurdepääs elektriturgudele, kus nad saaksid kaubelda oma paindlikkusega ja omatoodetud elektrienergiaga. Tarbijatel peaks olema võimalik täiel määral kasutada suurtes piirkondades tootmise ja tarnimise agregeerimise eeliseid ning saada kasu piiriülesest konkurentsist. Agregeerimisega tegelevad turuosalised täidavad tõenäoliselt olulist osa vahendajatena tarbijarühmade ja turu vahel. Liikmesriigid peaksid saama vabalt valida sõltumatule agregeerimisele sobiva rakendusmudeli ja sõltumatu agregeerimise juhtimist käsitleva lähenemisviisi, järgides samal ajal käesolevas direktiivis sätestatud üldpõhimõtteid. Kõnealused mudelid ja lähenemisviisid võivad hõlmata võimalust valida turupõhiseid või regulatiivseid põhimõtteid, millel põhinevad lahendused vastavad käesolevale direktiivile, näiteks mudeleid, millega tasandatakse tasakaaluhäired või korrigeeritakse perimeetreid. Valitud mudel peaks sisaldama läbipaistvaid ja õiglasi reegleid, mis lubaksid ka sõltumatutel energiavahendajatel täita oma ülesandeid vahendajatena, ning mis tagaksid, et lõpptarbijaja saab nende tegevusest kohast kasu. Kõikidel elektriturgudel, kaasa arvatud tugiteenuste ja võimsusega kauplemise turgudel, tuleks tooted määratleda nii, et soodustada tarbimiskajas osalemist.
- (40) Komisjoni 20. juuli 2016. aasta teatise „Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegias“ on rõhutatud vajadust vähendada transpordisektori CO₂-heidet ning vähendada transpordisektori heiteid eriti linnapiirkondades ja tõstetud esile olulist osa, mis nende eesmärkide saavutamises võib olla elektritranspordil. Peale selle moodustab elektritransport olulise osa energiasüsteemi ümberkujundamisest. Käesolevas direktiivis sätestatud turgu reguleerivad normid peaksid seepärast aitama luua soodsaid tingimusi igat liiki elektrisõidukite jaoks. Eelkõige peaksid need tagama elektrisõidukite jaoks üldkasutatavate ja eraomandis olevate laadimispunktide tõhusa kasutuselevõtu ning sõidukite laadimise tõhusa lõimimise võrku.
- (41) Tarbimiskaja on pöördelise tähtsusega elektrisõidukite targa laadimise võimaldamisel ja seega elektrisõidukite tõhusal lõimimisel elektrivõrku, mis on vähese CO₂-heitega transpordile ülemineku protsessis ülioluline.
- (42) Tarbijad peaksid saama omatoodetud elektrienergiat tarbida, salvestada ja turule müüa ning osaleda kõigil elektriturgudel, muutes võrgu paindlikumaks näiteks elektrienergia salvestamise, näiteks elektrienergia elektriautode abil salvestamise abil, tarbimiskaja abil või energiatõhususkavade abil. Uue tehnoloogia areng aitab sellele tulevikus kaasa. Paraku on olemas juriidilised ja kaubanduslikud tõkked, näiteks ebaproportsionaalselt suured tasud omatarbitud elektri eest, kohustus tarnida omatoodetud elekter energiavõrku ning halduskoormus, näiteks ise elektrit tootvatele ja seda võrku müüvatele tarbijatele pandud kohustus järgida tarnijatele kehtestatud nõudeid jne. Sellised takistused, mis ei lase tarbijatel ise elektrit toota, tarbida ja salvestada või omatoodetud elektrienergiat turul müüa, tuleks kõrvaldada; samas tuleks tagada, et ise elektrit tootvad tarbijad osaleksid piisavalt võrgu kulude katmisel. Liikmesriikidel peaks olema õigus kehtestada oma õiguses erinevad sätted üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate maksude ja lõivude ning kodutarbijate ja muude lõpptarbijate maksude ja tasude kohta.
- (43) Hajaenergeetika tehnilised lahendused ja tarbijate mõjuvõimu suurendamine on muutnud kogukonnas toodetud energia tõhusaks ja kulutõhusaks viisiks inimeste selliste vajaduste ja ootuste rahuldamisel, mis on seotud energiaallikate, -teenuste ja kohapealse osalemisega. Kogukonnas toodetud energia pakub kõikidele tarbijatele võimalust osaleda ise tootmises, tarbimises ja energia jagamises. Kogukondlikud energiaalgatused on peamiselt suunatud teatavat liiki taskukohase energia, näiteks taastuvenergia tootmisele kogukonna liikmete, aktsionäride või osanike jaoks, selle asemel et seada traditsiooniliste elektriettevõtete eeskujul prioriteediks kasumlikkus. Tarbijate otsese kaasamisega näitavad kogukondlikud energiaalgatused, milliseid võimalusi need

avavad uue tehnoloogia ja uute tarbimisviiside, sealhulgas arukate jaotusvõrkude ja tarbimiskaja lõimitud viisil kasutuselevõtmiseks. Kogukondlik energeetika võib edendada energiatõhusust ka kodumajapidamise tasandil ning aidata kaotada energiaostuvõimetust energiatarbimise vähendamise ja tarnetasude langetamise kaudu. Kogukondlik energia võimaldab elektriturul osaleda ka sellistel kodutarbijate rühmadel, kes muidu seda teha ei suudaks. Sellised algatused on eduka juhtimise korral toonud kogukonnale majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnakasu, mis ulatub kaugemale lihtsast energiateenuste osutamise kasust. Käesoleva direktiivi eesmärk on tunnustada teatavaid energiaga seotud kodanikualgatuste kategooriaid liidu tasandil kodanike energiakogukondadena, et tagada neile toetav raamistik, õiglane kohtlemine, võrdsed tingimused ning täpselt määratletud õigused ja kohustused. Kodutarbijal tuleks lubada vabatahtlikult osaleda kogukondlikus energiaalgatuses ja ka sellest lahkuda, ilma et ta kaotaks seejuures oma tarbijaõigusi või juurdepääsu kogukondliku energiaalgatuse käitatavale võrgule. Juurdepääs kodanike energiakogukonna käitatavale võrgule tuleks anda õiglastel ja kulupõhistel tingimustel.

- (44) Kodanike energiakogukonna liikmeskond peaks olema avatud kõikidele üksuste kategooriatele. Otsustamisõigus peaks aga kodanike energiakogukonnas olema üksnes nendel liikmetel, aktsionäridel või osanikel, kes ei tegele suuremahulise ettevõtlusega ja kelle jaoks energeetika ei ole peamine majandustegevuse valdkond. Kodanike energiakogukonnad loetakse selliseks kodanike või kohalike osalejate koostöö liigiks, mida tuleks tunnustada ja kaitsta liidu õiguse alusel. Sätted kodanike energiakogukonna kohta ei välista teisi, näiteks eraõiguslikest lepingutest tulenevaid kodanikualgatusi. Seetõttu peaks liikmesriikidel olema võimalik sätestada, et kodanike energiakogukondi võib moodustada ükskõik millises korralduslikus vormis, näiteks ühenduse, ühistu, täisühingu, mittetulundusühingu või väike- või keskmise suurusega ettevõtjana, tingimusel et sellisel üksusel on õigus teostada õigusi ja kanda kohustusi enda nimel.
- (45) Kodanike energiakogukondi käsitlevad käesoleva direktiivi sätted näevad ette õigused ja kohustused, mida on võimalik tuletada juba kehtivatest õigustest ja kohustustest, näiteks lepinguvabadus, õigus vahetada tarnijat, jaotusvõrguettevõtja kohustused, võrgutasud reguleerivad õigusnormid ja tasakaalustamiskohustus.
- (46) Kodanike energiakogukonnad on oma liikmeskonna struktuuri, juhtimisnõuete ja eesmärgi tõttu uut liiki üksused. Neil peaks olema lubatud turul tegutseda võrdsetel tingimustel ja konkurentsi moonutamata ning neile peaksid proportsionaalselt ja mittediskrimineerival viisil kohalduma samad õigused ja kohustused kui teistele turul olevatele elektriettevõtjatele. Neid õigusi ja kohustusi tuleks kohaldada vastavalt nende rollile, näiteks lõpptarbijaj, tootja, tarnija või jaotusvõrguettevõtjana. Kodanike energiakogukondadele ei tohiks seada regulatiivseid piiranguid, kui nad kasutavad praegust või tuleviku info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat, et turupõhimõtete alusel jagada kodanike energiakogukonnas olevate tootmisvahenditega toodetud elektrienergiat oma liikmetele, aktsionäridele või osanikele, näiteks arvestades maha energiakomponendi liikmete puhul, kes kasutavad kodanike energiakogukonnas toodetud energiat, ka üldkasutatava elektrivõrgu kaudu, tingimusel et mõlemad mõõtmispunktid kuuluvad kogukonnale. Elektrienergia jagamine võimaldab tarnida liikmetele, aktsionäridele või osanikele elektrit kogukonnas asuvatest elektritootmisüksustest, ilma et nad asuksid elektritootmisüksuste läheduses või ühe mõõtmispunkti taga. Elektrienergia jagamine ei tohiks mõjutada elektrivooga seotud võrgutasude ja lõivude kogumist. Jagamist tuleks hõlbustada kooskõlas tasakaalustamis-, mõõtmis- ja arveldamiskohustuste ning asjaomaste tähtaegadega. Kodanike energiakogukondi käsitlevad käesoleva direktiivi sätted ei piira liikmesriikide pädevust kujundada ja rakendada oma energiaspektori poliitikameetmeid, mis käsitlevad võrgutasusid, ega kujundada ja ellu viia energiapoliitika rahastamissüsteeme ja kulude jaotust, tingimusel et need poliitikameetmed on mittediskrimineerivad ja õiguspärased.
- (47) Käesoleva direktiiviga antakse liikmesriikidele õigus lubada kodanike energiakogukonnal saada jaotusvõrguettevõtjaks kas üldise korra kohaselt või suletud jaotusvõrgu ettevõtjana. Kui kodanike energiakogukonnale antakse jaotusvõrguettevõtja staatus, tuleks teda kohelda jaotusvõrguettevõtjana ja tal peaksid olema samad kohustused. Kodanike energiakogukondi käsitlevad käesoleva direktiivi sätted selgitavad vaid selliseid jaotusvõrgu käitamise aspekte, mis on tõenäoliselt asjakohased kodanike energiakogukondade puhul, kuid muid jaotusvõrgu käitamise aspekte reguleeritakse jaotusvõrguettevõtjaid käsitlevate sätetega.

- (48) Elektriarved on oluline lõpptarbivate teavitamise vahend. Lisaks tarbimist ja kulusid käsitlevatele andmetele võib nendega edastada ka muud teavet, mis aitab tarbijatel võrrelda oma kehtivat lepingut muude pakkumistega. Siiski on vaidlused arвете üle üks tavalisi tarbijate kaebuste allikaid ja üks tegureid, mis põhjustab tarbijate püsivat rahulolematust ja passiivsust elektrisektoris. Seetõttu on vaja muuta arved selgemaks ja arusaadavamaks ning tagada, et arvel ja selles esitatavas teabes oleks hästi märgatavalt esitatud piiratud hulk olulisi andmeid, mis on tarbijale vajalikud tema energiatarbimise reguleerimiseks, pakkumiste võrdlemiseks ja tarnija vahetamiseks. Muu teave peaks olema lõpptarbijale kättesaadavad arvel, arvele lisatuna või arvel viidatuna. Muu teave võib esitada arvel või arvele lisatud eraldi dokumendis, või võib arvel olla viide, mille kaudu saab lõpptarbija hõlpsasti leida teavet veebisaidilt, mobiilirakenduse abil või muul viisil.
- (49) Tegelikul elektritarbimisel põhineva arvetel esitatava täpse teabe korrapärase esitamine, mida hõlbustab nutiarvestuse kasutamine, on oluline, et aidata tarbijatel kontrollida oma elektritarbimist ja kulusid. Siiski peaks tarbijatel, eriti kodutarbijatel, olema võimalik kasutada tegelike maksete tegemiseks paindlikke võimalusi. Näiteks võiks olla võimalik anda tarbijatele sageli arvel esitatavat teavet, aga maksta vaid kord kvartalis, või võib olla tooteid, mille puhul tarbija maksab iga kuu sama tasu, sõltumata tegelikust tarbimisest.
- (50) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/27/EL⁽⁸⁾ sätteid arвете esitamise kohta tuleks ajakohastada, lihtsustada ja need üle viia käesolevasse direktiivi, kuhu need sobivad paremini.
- (51) Liikmesriigid peaksid ergutama jaotusvõrkude ajakohastamist, näiteks võttes kasutusele tarkvõrgud, mis tuleks ehitada nii, et see soodustaks detsentraliseeritud tootmist ja energiatõhusust.
- (52) Tarbijate kaasamiseks on vaja sobivaid stiimuleid ja tehnoloogiaid, näiteks nutiarvestisüsteemi. Nutiarvestisüsteem suurendab tarbija mõjuvõimu, kuna see lubab tarbijal saada täpset ja reaaliajalähedase ajavahemiku jooksul tagasisidet oma energiatarbimise või -tootmise kohta, mis võimaldab tal oma tarbimist paremini juhtida, osaleda tarbimiskaja programmides ja muudes teenustes ning neist kasu saada ja vähendada tarbija elektriarvet. Nutiarvestisüsteem võimaldab ka jaotusvõrguettevõtjal saada paremat ülevaadet oma võrgust ja seeläbi vähendada selle käitamise ja hooldamise kulusid ning kanda saadud säästus edasi tarbijatele, kes maksavad seetõttu madalamaid jaotustasusid.
- (53) Mis puudutab nutiarvestuse kasutuselevõtu üle otsustamist liikmesriigi tasandil, siis peaks olema võimalik seda teha majandusliku hinnangu põhjal. Majanduslikus hinnangus tuleks võtta arvesse pikaajalist kasu, mida nutiarvestisüsteemi kasutamine annab tarbijatele ja kogu väärtusahelale, näiteks parema võrguhalduse, täpsema kavandamise ja võrgukadude kindlakstegemise tõttu. Kui majanduslikust hinnangust nähtub, et nutiarvestisüsteemi sisseviimine on kulutõhus üksnes nendele tarbijatele, kes tarbivad teatava hulga elektrit, siis peaks liikmesriikidel olema võimalik seda nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisel arvesse võtta. Tehnoloogia kiire arengu tõttu tuleks majanduslik hinnang korrapäraselt selle lähte-eelduste olulise muutumise korral või vähemalt iga nelja aasta tagant läbi vaadata.
- (54) Liikmesriik, kes nutiarvestisüsteemi süstemaatiliselt kasutusele ei võta, peaks tarbijatel võimaldama saada kasu nutiarvesti paigaldamisest, kui tarbija seda nõuab, tagama talle õiglasel ja mõistlikul tingimused ning kogu asjakohase teabe. Kui tarbijal ei ole nutiarvestit, peaks tal olema õigus saada arvesti, mis vastab miinimum-nõuetele, mis on vajalikud selleks, et anda tarbijale arvel esitatavat teavet nii, nagu see on käesolevas direktiivis ette nähtud.

⁽⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1).

- (55) Selleks et soodustada tarbijate aktiivset osalemist elektriturul, peaksid liikmesriikide territooriumil kasutatavad nutiarvestisüsteemid olema koostalitlusvõimelised ja suutma anda väljundit tarbijate energijuhtimissüsteemidesse. Selleks peaksid liikmesriigid võtma kohaselt arvesse asjakohaseid olemasolevaid standardeid, sealhulgas andmemudeli ja rakendustasandi taseme koostalitlusvõime standardeid, parimaid tavasid, andmevahetuse arengu tähtsust, tulevase ja innovaatilise energiateenuseid, tarkvõrkude kasutuselevõtmist ja elektrienergia siseturgu. Ka ei tohiks kasutuselevõetavad nutiarvestisüsteemid takistada tarnija vahetamist, peaksid olema varustatud asjakohaste funktsioonidega, mis võimaldavad tarbijal saada reaalaajalähedase ajavahemiku jooksul juurdepääsu oma tarbimisandmetele, muuta oma energiatarbimist ja, niivõrd kui tugitaristu seda lubab, pakkuda oma paindlikkust võrgule ja elektriettevõtjatele, olla selle eest premeeritud ja säästa elektriarvetelt.
- (56) Tarbijate varustamise üheks võtmeteguriks on juurdepääs objektiivsetele ja läbipaistvatele tarbimisandmetele. Seepärast peaks tarbijatel olema juurdepääs oma tarbimisandmetele, nendega seotud hindadele ja teenuste maksumusele, et nad saaksid kutsuda konkurente selle teabe alusel pakkumisi tegema. Tarbijatel peaks olema ka õigus saada oma energiatarbimise kohta nõuetekohast teavet. Ettemaksud ei peaks panema nende kasutajaid ebasoodsasse olukorda ning eri maksesüsteemid ei tohiks olla diskrimineerivad. Püsava sagedusega tarbijatele esitatav teave energiakulude kohta motiveerib energiat säästma, kuna see annab tarbijatele vahetut tagasisidet energiatarbimise kohta tehtud investeeringute ja käitumismuudatuste mõju kohta. Sellega seoses aitab direktiivi 2012/27/EL täielik rakendamine tarbijate energiakulusid vähendada.
- (57) Pärast nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttu on liikmesriikides praeguseks juba välja töötatud või arendatakse erinevaid andmehalduse mudeleid. Olenemata andmehalduse mudelist on oluline, et liikmesriigid kehtestaksid läbipaistvad normid, mille järgi oleksid andmed mittediskrimineerivatel tingimustel kättesaadavad, ning et nad tagaksid kõrgeimal tasemel küberturvalisuse ja andmekaitse ning andmekäitlejate erapooletuse.
- (58) Liikmesriigid peaksid võtma vajalikke meetmeid, et kaitsta elektrienergia siseturul kaitsetuid ja energiaostuvõimetuid tarbijaid. Kõnealused meetmed võivad erineda olenevalt liikmesriikides valitsevatest asjaoludest ning hõlmata elektriarvete tasumisega seotud sotsiaal- või energiapoliitika meetmeid, investeerimist eluasemega seotud energiatarbimise meetmetesse või tarbijakaitset, näiteks kaitsemeetmeid lahtiühendamise vastu. Väikeettevõtjatele universaalteenuse osutamise puhul võivad universaalteenuse osutamist tagavad meetmed erineda vastavalt sellele, kas need meetmed on mõeldud kodutarbijatele või väikeettevõtjatele.
- (59) Energiateenustel on ülioluline osa liidu kodanike heaolu tagamisel. Kütmine, jahutamine, valgustus ja seadmetega töötamiseks vajalik elektrienergia on põhiteenused, millega tagatakse inimväärne elatustase ja inimeste tervis. Lisaks võimaldab nende teenuste kättesaadavus liidu kodanikel tegutseda vastavalt oma võimetele ja see suurendab sotsiaalset kaasatust. Energiaostuvõimetu majapidamine ei saa neid energiatarbimiseks endale võimaldada väikese sissetuleku, suurte energiakulude ja kodu madala energiatarbimise koostõttu. Liikmesriigid peaksid koguma õiget teavet, et jälgida energiaostuvõimetute majapidamiste arvu. Täpsed mõõtmised peaksid aitama liikmesriikidel energiaostuvõimetud majapidamised kindlaks teha, et pakkuda neile sihtotstarbelist toetust. Komisjon peaks aktiivselt toetama energiaostuvõimetust käsitlevate käesoleva direktiivi sätete rakendamist, hõlbustades liikmesriikide vahel heade tavade vahetamist.
- (60) Energiaostuvõimetusest mõjutatud liikmesriigid, kes ei ole veel koostanud energiaostuvõimetusega võitlemise riiklikku tegevuskava või muud sobivat raamistikku, peaksid seda tegema, et vähendada energiaostuvõimetute tarbijate arvu. Energiaostuvõimetuse mõõtmiseks sobivate kriteeriumide kindlaksmääramisel on olulised sellised näitajad nagu väike sissetulek, suured energiakulud ja kodu madal energiatarbimine. Igal juhul peaksid liikmesriigid tagama kaitsetutele ja energiaostuvõimetutele tarbijatele vajaliku elektritarne. Selleks võib kasutada integreeritud lähenemisviisi, näiteks energia- ja sotsiaalpoliitika raames, ning meetmed võivad hõlmata sotsiaalpoliitikat või elamute energiatarbimise parandamist. Käesolev direktiiv peaks toetama liikmesriikide poliitikameetmeid kaitsetute ja energiaostuvõimetute tarbijate huvides.

- (61) Jaotusvõrguettevõtjad peavad kulutõhusalt oma võrkudesse lõimima uue elektritootmise tehnoloogia, eelkõige taastuvatest energiaallikatest elektrienergiat tootvad üksused, ja uued tarbimiskoormused, näiteks soojuspumpadest ja elektrisõidukitest tulenevad tarbimiskoormused. Selleks tuleks luua võimalused ja stiimulid, mis ärgitavad jaotusvõrguettevõtjaid turupõhiselt kasutama selliseid hajaenergiaallikaid nagu tarbimiskaja ja energia salvestamine, et tõhusalt käitada oma võrkusid ja vältida kulukat võrkude laiendamist. Liikmesriigid peaksid kehtestama sobivad meetmed, näiteks riigi võrgu- ja turueeskirjad, ning stimuleerima jaotusvõrguettevõtjaid võrgutasude kaudu, mis ei tõkesta paindlikkust ega võrgu energiatõhususe tõstmist. Liikmesriigid peaksid koostama ka jaotusvõrkude arengukavad, et toetada taastuvatest energiaallikatest elektrienergiat tootvate üksuste lõimimist võrku, hõlbustada energiasalvestusüksuste arendamist ja transpordisektori elektrifitseerimist, ning esitada võrgukasutajatele asjakohast teavet võrgu kavandatavate laienduste või ajakohastamiste kohta; praegu enamikus liikmesriikides seda ei tehta.
- (62) Võrguettevõtjad ei tohiks energiasalvestusüksusi omada, arendada, hallata ega käitada. Elektrituru uue korralduse kohaselt peaksid energiasalvestusteenused olema turu- ja konkurentsipõhised. Sellest tulenevalt tuleks vältida energiasalvestamise ning ülekandmise ja jaotamise kui reguleeritud tegevuste vahelist ristsubsideerimist. Energiasalvestusüksuste omandiõiguse piirangu eesmärk on vältida konkurentsi moonutamist, kaotada diskrimineerimise risk, tagada kõigile turuosalistele õiglane juurdepääs energiasalvestusteenustele ning edendada energiasalvestusüksuste tõhusat ja tulemuslikku kasutamist, lahus jaotus- või põhivõrgu käitamisest. Seda nõuet tuleks tõlgendada ja rakendada kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga („harta“) kehtestatud õiguste ja põhimõtete, eelkõige harta artiklitega 16 ja 17 tagatud ettevõtlusvabadusega ja õigusega omandile.
- (63) Kui energiasalvestusüksused on täielikult integreeritud võrgukomponendid, mida ei kasutata tasakaalustamiseks ega ülekandevõime piiratud juhtimiseks, siis ei peaks reguleeriva asutuse nõusoleku korral võrguettevõtjaid allutama sama rangetele energiasalvestusüksuste omamise, arendamise, haldamise ja käitamise piirangutele. Täielikult integreeritud võrgukomponendid võivad olla sellised energiasalvestusüksused nagu kondensaatorid või hoorattad, mis võivad pakkuda võrgu turvalisuse ja töökindluse jaoks olulisi teenuseid ning aidata võrgu eri osi sünkroniseerida.
- (64) Kui eesmärk on minna üle täiesti CO₂-heiteta ja heitkogusteta elektrisektorile, tuleb arendada hooajalist energiasalvestamist. Hooajaline energiasalvestamine on elektrivõrgu lühiajalise ja hooajalise käitamise abivahend, mis aitab leevendada taastuvatest energiaallikatest toodetava elektrienergia toodangumahtude lühiajalisi ja hooajalisi kõikumisi ning neist tingitud eriolukordi.
- (65) Mittediskrimineeriv juurdepääs jaotusvõrgule määrab edaspidi juurdepääsu jaetarbijatele. Jaemüügi tasandil võrdsete tingimuste loomiseks tuleks jaotusvõrguettevõtjate tegevust jälgida, et takistada neid ära kasutamast oma vertikaalset integreeritust seoses nende konkurentsipositsiooniga turul, eelkõige kodutarbijate ja väikeste äritarbijate suhtes.
- (66) Kui suletud jaotusvõrku kasutatakse spetsiifilisi käitamisstandardeid nõudva integreeritud tarne optimaalse tõhususe tagamiseks või kui suletud jaotusvõrku säilitatakse peamiselt võrgu omaniku tarbeks, peaks jaotusvõrguettevõtja ja võrgukasutajate vahelise suhte erilise iseloomu tõttu olema võimalik vabastada jaotusvõrguettevõtja kohustustest, mis kujutaksid endast tarbetut halduskoormust. Tööstuslikud objektid, äriobjektid ja ühiskasutuses teenindusobjektid, näiteks rongijaamad, lennujaamad, haiglad, suured kámpingud koos juurdekuuluvate rajatistega, ja keemiatööstusobjektid võivad oma tegevuse eripära tõttu omada suletud jaotusvõrke.
- (67) Kui võrke tootmis- ja tarnetegevusest tegelikult ei eraldata („tegelik eraldamine“), siis kaasneb sellega risk, et võrke mitte üksnes ei kasutata diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida.

- (68) Tegelikult eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjate motivatsioon diskrimineerida konkurente võrgule juurdepääsul ja investeerimisel. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine võrguettevõtjaks ning tema täielik sõltumatus tarne- ja tootmishuvidest on tõhus ja kindel viis huvide konflikti lahendamiseks ja varustuskindluse tagamiseks. Seetõttu märkis Euroopa Parlament oma 10. juuli 2007. aasta resolutsioonis gaasi ja elektri siseturu väljavaadete kohta, et ülekande tasandil omandisuhete eraldamine on kõige tõhusam vahend, et edendada mittediskrimineerival viisil taristusse investeerimist, uute turule sisenejate õiglast juurdepääsu võrgule ning turu läbipaistvust. Sellepärast peaksid liikmesriigid omandisuhete eraldatuse korral tagama, et samal isikul või samadel isikutel ei oleks õigust kontrollida tootjaid ja tarnijaid ning samal ajal kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku või teostada nende suhtes mis tahes õigusi. Põhivõrguettevõtja või põhivõrgu kontrollimine peaks, vastupidi, välistama võimaluse kontrollida tootjaid ja tarnijaid või teostada nende suhtes mis tahes õigusi. Nendes piirides peaks tootjal ja tarnijal olema võimalik omada vähemusosalust põhivõrguettevõtjas või põhivõrgus.
- (69) Igasugune eraldamissüsteem peaks tulemuslikult kõrvaldama mis tahes huvide konflikti tootjate, tarnijate ja põhivõrguettevõtjate vahel, et luua stiimuleid vajalikeks investeeringuteks ning tagada uutele turuletulijatele juurdepääs läbipaistva ja tõhusa reguleerimiskorra alusel, ega tohiks tekitada reguleerivate asutuste jaoks liiga koormavat reguleerimiskorda.
- (70) Kuna omandisuhete eraldamine nõuab mõnel juhul ettevõtete ümberstruktureerimist, tuleks omandisuhete eraldada otsustavatele liikmesriikidele anda asjakohaste sätete rakendamiseks lisa-aega. Elektri- ja gaasisektori vaheliste vertikaalsete seoste tõttu tuleks eraldamist käsitlevaid sätteid kohaldada mõlema sektori suhtes.
- (71) Omandisuhete eraldamise korral ei tohiks võrgu käitamise täieliku sõltumatuse tagamiseks tarne- ja tootmishuvidest ning konfidentsiaalse teabe vahetamise vältimiseks sama isik olla üheaegselt juhatuse liige nii põhivõrguettevõttes või põhivõrgus kui ka tootmis- või tarnefunktsiooni täitvas ettevõttes. Samal põhjusel ei tohiks sama isik nimetada ametisse põhivõrguettevõtte või põhivõrgu juhatuse liikmeid ning kontrollida tootjat või tarnijat või teostada tema suhtes mis tahes õigusi.
- (72) Tarne- ja tootmishuvide sõltumatute võrguettevõtjate või põhivõrguettevõtjate loomine võimaldab vertikaalselt integreeritud ettevõtjatel jääda võrguvara omanikuks ja tagada samal ajal tegelik huvide eraldamine, tingimusel et sõltumatu võrguettevõtja või sõltumatu põhivõrguettevõtja täidab kõiki võrguettevõtja ülesandeid ning kehtestatakse üksikasjalikud normid ja ulatuslikud regulatiivsed kontrollimehhanismid.
- (73) Kui põhivõrku omav ettevõtja oli 3. septembri 2009. aasta seisuga vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, tuleks anda liikmesriikidele võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud võrguettevõtjad või põhivõrguettevõtjad.
- (74) Vertikaalselt integreeritud ettevõtjate aktsionäride või osanike huvide täielikuks tagamiseks peaks liikmesriikidel olema võimalik valida, kas eraldada omandisuhted otsese loovutamise teel või jagada integreeritud ettevõtja aktsiad või osad võrguettevõtja aktsiateks või osadeks ning allesjääva tarne- ja tootmisettevõtja aktsiateks või osadeks, tingimusel et omandisuhete eraldamisest tulenevad nõuded on täidetud.
- (75) Sõltumatute võrguettevõtjate või sõltumatute põhivõrguettevõtjate süsteemi täielik tõhusus tuleks tagada täiendavate erisätetega. Sõltumatut põhivõrguettevõtjat käsitlevad normid on sobiv õigusraamistik õiglase konkurentsi, piisavate investeeringute, uute turuletulijate juurdepääsu ja elektriturgude loomise tagamiseks. Tegelikult eraldamine sõltumatut põhivõrguettevõtjat käsitlevate normide alusel peaks põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja põhivõrguettevõtjate juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringute, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamise ja piirkondliku koostöö kaudu turgude loomimisega seotud meetmeid. Muu hulgas tuleks põhivõrguettevõtja sõltumatus tagada teatavate „järelemõtlemisaegade“ kaudu, mille jooksul vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei täida ühtegi juhtimis- või muud olulist funktsiooni, mis võimaldab juurdepääsu samale teabele, millele tal oleks juurdepääs juhtival ametikohal.

- (76) Liikmesriigil on õigus oma territooriumil omandisuhted täielikult eraldada. Kui liikmesriik on seda õigust kasutanud, ei ole ettevõtjal õigust asutada sõltumatut võrguettevõtjat või sõltumatut põhivõrguettevõtjat. Lisaks ei tohi elektrienergia tootmise või tarnimisega tegelevad ettevõtjad otse ega kaudselt kontrollida täieliku omandisuhete eraldamise valinud liikmesriigi põhivõrguettevõtjat ega teostada tema üle mis tahes õigusi.
- (77) Tegelikult eraldamise käigus tuleb järgida avaliku ja erasektori vahelise mittediskrimineerimise põhimõtet. Seepärast ei tohiks samal isikul olla võimalik üksi või koos teistega kontrollida üheaegselt nii põhivõrguettevõtjate või põhivõrguettevõtjate kui ka tootjate või tarnijate organite koosseisu, hääletamist ega otsuseid või teostada nende suhtes mis tahes õigusi, rikkudes õigusnorme, mis käsitlevad omandisuhete eraldamist või sõltumatut võrguettevõtjat. Seoses omandisuhete eraldamise ja sõltumatu võrguettevõtjaga peaks kahel eraldiseisval riigiasutusel olema võimalik kontrollida ühelt poolt tootmist ja tarnimist ning teiselt poolt ülekandmist, tingimusel et liikmesriik suudab tõendada asjassepuutuvate nõuete täitmist.
- (78) Kogu liidus tuleks kohaldada tarnimise ja tootmise täielikku tegelikku eraldamist võrguga seotud tegevusest, nii et see kehtiks nii liidu kui ka kolmandate riikide ettevõtjate suhtes. Selle tagamiseks, et võrguga seotud tegevus ning tootmine ja tarnimine oleksid kogu liidus üksteisest sõltumatud, tuleks anda reguleerivatele asutustele volitus keelduda eraldamist käsitlevate normidele mittevastavate põhivõrguettevõtjate sertifitseerimisest. Eraldamist käsitlevate normide järjekindla kohaldamise tagamiseks kogu liidus peaksid reguleerivad asutused sertifitseerimisotsuste langetamisel komisjoni arvamust täiel määral arvesse võtma. Et tagada ka liidu rahvusvaheliste kohustuste täitmine ning solidaarsus ja energiapõlvkondade liidus, peaks komisjonil olema õigus avaldada arvamust kolmandast riigist või kolmandatest riikidest pärit isiku(te) poolt kontrollitava põhivõrgu omaniku või põhivõrguettevõtja suhtes tehtud sertifitseerimiste kohta.
- (79) Loamenetlused ei tohiks põhjustada halduskoormust, mis on ebaproportsionaalne elektritootja suuruse ja võimaliku mõjuga. Kohatult pikad loamenetlused võivad olla tõkkeks uutele turuletulijatele.
- (80) Reguleerivatel asutustel peaks elektrienergia siseturu nõuetekohaseks toimimiseks olema võimalik teha otsuseid kõikides asjakohastes reguleerimisküsimustes ning nad peaksid olema muudest avalikest ja erahuvidest täiesti sõltumatud. See ei takista liikmesriikide põhiseaduse kohast kohtulikku läbivaatamist ega parlamentaarse järelevalve teostamist. Lisaks sellele ei piira reguleeriva asutuse eelarve heakskiitmine liikmesriigi seadusandjate poolt reguleeriva asutuse eelarveautonoomiat. Reguleerivale asutusele eraldatud eelarve kasutamise sõltumatus seotud sätteid tuleks rakendada raamistikus, mille määravad eelarvet käsitlev liikmesriigi õigus ja vastavad normid. Liikmesriigid toetavad kohase rotatsioonisüsteemiga reguleeriva asutuse sõltumatust kõigist poliitilistest ja majanduslikest huvidest, ent seejuures peaks liikmesriikidel olema lubatud võtta arvesse inimressursside olemasolu ja reguleeriva asutuse nõukogu suurust.
- (81) Reguleerivad asutused peaksid saama määrata ja heaks kiita tasusid või tasude arvestamise aluseks olevat metoodikat kas põhivõrguettevõtjate või jaotusvõrguettevõtjate ettepaneku või nende ettevõtjate ja võrgukasutajate kooskõlastatud ettepaneku alusel. Nimetatud ülesannete täitmisel peaksid reguleerivad asutused tagama, et ülekande- ja jaotustasud oleksid mittediskrimineerivad ja kulupõhised, ning võtma arvesse hajatootmise ning nõudluse juhtimise abil säästetud pikaajalisi võrgu piirkulusid.
- (82) Reguleerivad asutused peaksid kas määrama või kinnitama jaotus- ja ülekandevõrkude võrgutasud või vastava metoodika või mõlemad. Mõlemal juhul tuleks säilitada reguleerivate asutuste sõltumatus võrgutasude määramisel vastavalt artikli 57 lõike 4 punkti b alapunktile ii.
- (83) Reguleerivad asutused peaksid tagama selle, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad võtaksid vajalikke meetmeid oma võrkude vastupidavuse ja paindlikkuse suurendamiseks. Selleks tuleks neil jälgida kõnealuste ettevõtjate tulemuslikkust selliste näitajate põhjal nagu põhi- ja jaotusvõrguettevõtja suutlikkus liinikoormust dünaamiliselt maksimeerida, alajaamade kaugseire ja reaajas toimuva kontrollimise arendamine, võrgukadude vähendamine ning volukatkestuste sagedus ja kestus.

- (84) Reguleerivatel asutustel peaks olema õigus teha elektriettevõtjate suhtes siduvaid otsuseid ning määrata tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi elektriettevõtjatele, kes oma kohustusi ei täida, või taotleda pädevalt kohtult nimetatud ettevõtjatele selliste karistuste määramist. Selleks peaks reguleerivatel asutustel olema õigus nõuda elektriettevõtjalt vajalikku teavet, toimetada asjakohaseid ja piisavaid uurimisi ning lahendada vaidlusi. Samuti peaks konkurentsionormide kohaldamisest sõltumata andma reguleerivatele asutustele õiguse teha otsuseid asjakohaste meetmete kohta, millega tagatakse elektrienergia siseturu nõuetekohaseks toimimiseks vajaliku tõhusa konkurentsi edendamise kaudu kasu tarbijatele.
- (85) Selleks et Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa jaotusvõrguettevõtjate üksus („ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus“) ja piirkondlikud koordineerimiskeskused saaksid täita oma kohustusi, mis tulenevad elektrienergia siseturu õigusraamistikust ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2019/942⁽⁹⁾ asutatud Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACER) otsustest, peaksid reguleerivad asutused oma ülesannete täitmist omavahel koordineerima. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ja piirkondlike koordineerimiskeskuste ülesannete laiendamisel tuleb tõhustada järelevalvet liidu või piirkondlikul tasandil tegutsevate üksuste üle. Reguleerivad asutused peaksid omavahel konsulteerima ja oma järelevalvet koordineerima, et suuta ühiselt välja selgitada juhtumid, mil Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ja piirkondlikud koordineerimiskeskused ei täida oma kohustusi.
- (86) Reguleerivatele asutustele peaks andma ka volitused aidata turu avanemisel tagada universaalsuure ja avaliku teenuse osutamiskohustuse täitmise kõrge tase, et kaitsta kaitsetuid tarbijaid ja saavutada tarbijakaitsemeetmete täielik tulemuslikkus. Vastavad sätted ei tohiks piirata komisjoni õigusi konkurentsionormide kohaldamisel, sealhulgas liidu mõõtmega ühinemiste läbivaatamisel, ega siseturgu käsitlevate normide (näiteks kapitali vaba liikumine) kohaldamisel. Sõltumatu asutus, kellele reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isik võib otsuse edasi kaevata, võib olla kohus või muu kohtuliku läbivaatamise õigusega asutus.
- (87) Käesolev direktiiv ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/73/EÜ⁽¹⁰⁾ ei võta liikmesriikidelt võimalust kehtestada ja ellu viia oma riiklikku energiapoliitikat. See tähendab, et sõltuvalt liikmesriigi põhiseadusest võib olla liikmesriigi pädevuses määrata kindlaks poliitikaraamistik, milles reguleerivad asutused tegutsevad, näiteks seoses varustuskindlusega. Seejuures ei tohiks liikmesriigi antavad energiapoliitika üldsuunised piirata reguleerivate asutuste sõltumatust ja autonoomsust.
- (88) Määruse (EL) 2019/943 kohaselt võib komisjon võtta vastu suuniseid ja võrgueeskirju vajaliku ühtlustamistaseme saavutamiseks. Sellised suunised ja võrgueeskirjad, mis on siduvad rakendusmeetmed, kujutavad endast ka käesoleva direktiivi teatavate sätete puhul kasulikku vahendit, kuna neid saab vajaduse korral kiiresti kohandada.
- (89) Liikmesriigid ja energiaühenduse asutamislepingu⁽¹¹⁾ lepinguosalisel peaksid tegema tihedat koostööd kõikides küsimustes, mis on seotud lõimitud elektrikauplemisspiirkonna väljaarendamisega ja ei tohiks võtta meetmeid, mis seavad ohtu elektriturude edasise lõimimise või liikmesriikide ja lepinguosaliste varustuskindluse.
- (90) Käesolevat direktiivi tuleks kohaldada koos määrusega (EL) 2019/943, milles on esitatud elektrituru uue korralduse peamised põhimõtted, mille kohaselt soodustatakse senisest enam paindlikkust, antakse piisavad hinnasignaaliid ja tagatakse toimivate lõimitud lühiajaturgude arendamine. Samuti sätestatakse määruses (EL) 2019/943 uued õigusnormid paljude valdkondade, sealhulgas võimsusmehhanismide ja põhivõrguettevõtjate vahelise koostöö kohta.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 22).

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94).

⁽¹¹⁾ ELT L 198, 20.7.2006, lk 18.

- (91) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse hartas tunnustatud põhimõtteid. Seepärast tuleks käesolevat direktiivi tõlgendada ja kohaldada kooskõlas kõnealuste õiguste ja põhimõtete, ning eelkõige harta artiklis 8 tagatud õigusega isikuandmete kaitsele. On oluline, et isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi alusel toimuks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679 ⁽¹²⁾.
- (92) Käesoleva direktiivi eesmärgi saavutamiseks vajaliku minimaalse ühtlustamistaseme saavutamiseks peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte, et kehtestada õigusnormid selle kohta, millises ulatuses peavad reguleerivad asutused tegema koostööd omavahel ja ACERiga, ning sätestada võrgueeskirjade ja suunistega kooskõla tagamise korra üksikasjad. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes ⁽¹³⁾ sätestatud põhimõtete. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (93) Selleks et tagada käesoleva direktiivi ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisevolitused, et määrata kindlaks koostalitlusvõime nõuded ning kehtestada mittediskrimineeriv ja läbipaistev kord juurdepääsuks mõõtmis- ja tarbimisandmetele ning andmetele, mida tarbija vajab teenuseosutaja vahetamiseks, tarbimiskajaks ja muudeks teenusteks. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011 ⁽¹⁴⁾.
- (94) Artikli 66 lõigete 3, 4 ja 5 kohaste erandite puhul peaks erand hõlmama ka kõiki neid käesoleva direktiivi sätteid, mis seonduvad sättega, millest erand tehakse, või mis eeldavad sellise sätte eelnevat kohaldamist.
- (95) Direktiivi 2012/27/EL elektriturgusid puudutavaid sätteid, näiteks elektritarbimise mõõtmist ja elektriarveid, tarbimiskaja, eelisjaotust ja tõhusa koostootmise võrgule juurdepääsu reguleerivaid sätteid ajakohastatakse käesoleva direktiivi ja määruse (EL) 2019/943 sätetega. Direktiivi 2012/27/EL tuleks seetõttu vastavalt muuta.
- (96) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt hästitoimiva elektrienergia siseturu loomist, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab seda ulatuse ja toime tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (97) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta ⁽¹⁵⁾ kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismeetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi komponentide ja ülevõtvate liikmesriigi õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et nimetatud dokumentide edastamine on põhjendatud.
- (98) Kohustus võtta käesolev direktiiv liikmesriigi õigusesse üle piirdub sätetega, mida on võrreldes direktiiviga 2009/72/EÜ oluliselt muudetud. Muutmata sätete ülevõtmise kohustus tuleneb direktiivist 2009/72/EÜ.
- (99) Käesolev direktiiv ei tohiks mõjutada liikmesriikide kohustusi, mis on seotud III lisas osutatud direktiivi 2009/72/EÜ liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevadega,

⁽¹²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1).

⁽¹³⁾ ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

⁽¹⁵⁾ ELT C 369, 17.12.2011, lk 14.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

REGULEERIMISE JA MÕISTED

Artikkel 1

Reguleerimise

Käesoleva direktiiviga kehtestatakse elektrienergia tootmise, ülekandmise, jaotamise, salvestamise ja tarnimise ühised normid koos tarbijakaitse sätetega tõeliselt ühendatud konkurentsivõimeliste, tarbijakesksete ja paindlike, õiglaste ja läbipaistvate elektriturude loomiseks liidus.

Käesoleva direktiivi eesmärk on ühendatud turgude eeliste kasutamise tagada tarbijatele taskukohased ja läbipaistvad energiahinnad ja -kulud, varustuskindluse kõrge tase ja sujuv üleminek kestlikule, vähese CO₂-heitega energiasüsteemile. Käesolevas direktiivis sätestatakse peamised liidu elektrisektori korraldust ja toimimist reguleerivad normid, eelkõige normid tarbijate mõjuvõimu suurendamise ja tarbijakaitse kohta, avatud juurdepääsu kohta ühendatud turule, kolmandate isikute juurdepääsu kohta ülekande- ja jaotustaristule, eraldamisnõuded ning normid liikmesriikide reguleerivate asutuste sõltumatuse kohta.

Käesolevas direktiivis sätestatakse ka liikmesriikide, reguleerivate asutuste ja põhivõrguettevõtjate vahelise koostöö viisid täielikult ühendatud elektrienergia siseturu loomiseks, mis soodustab taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri loomimist, vaba konkurentsi ja varustuskindlust.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „tarbija“ – elektrienergia hulgimüüja või lõpptarbija;
- 2) „hulgimüüja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab elektrienergiat edasimüümiseks võrgus, kuhu ta kuulub, või väljaspool seda;
- 3) „lõpptarbija“ – tarbija, kes ostab elektrienergiat oma tarbeks;
- 4) „kodutarbija“ – tarbija, kes ostab elektrienergiat oma majapidamises tarbimiseks, mille hulka ei kuulu kaubanduslik ega kutsetegevus;
- 5) „äritarbija“ – füüsiline või juriidiline isik, kes ostab elektrienergiat muuks otstarbeks kui oma majapidamises tarbimine, sealhulgas tootja, tööstustarbija, väike- või keskmise suurusega ettevõtja, äri ja hulgimüüja;
- 6) „mikroettevõtja“ – äriühing, kus töötab vähem kui 10 inimest ja mille aastakäive ja/või aastane bilansimaht ei ületa 2 miljonit eurot;
- 7) „väikeettevõtja“ – äriühing, kus töötab vähem kui 50 inimest ja mille aastakäive ja/või aastane bilansimaht ei ületa 10 miljonit eurot;
- 8) „aktiivne tarbija“ – lõpptarbija või ühiselt toimiv lõpptarbijate rühm, kes tarbib või salvestab elektrit, mis on toodetud tema kindlaksmääratud piirides asuvates valdustes või muudes valdustes, kui see on liikmesriigis lubatud, või kes müüb omatoodetud elektrienergiat või osaleb paindlikkus- või energiatõhususkavades, tingimusel et selline tegevus ei kujuta endast tema peamist äri- või kutsetegevust;
- 9) „elektriturg“ – elektriturg, sealhulgas börsiväline turg ja elektribörs, turg energia, võimsuse, tasakaalustus- ja tugiteenustega kauplemiseks mis tahes ajavahemikel, sealhulgas tärminlepingute turg, päev-ette-turg ja päevasisene turg;

- 10) „turuosaline“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 25 määratletud turuosaline;
- 11) „kodanike energiakogukond“ – juriidiline isik,
  - a) kelles osalemine on vabatahtlik ja avatud ning keda tegelikult kontrollivad liikmed, aktsionärid või osanikud, kes on füüsilised isikud, kohalikud ametiasutused, sealhulgas omavalitsused, või väikeettevõtjad;
  - b) kelle peamine eesmärk on rahalise kasumi asemel pigem anda keskkonnavalast, majanduslikku või sotsiaalset kogukondlikku kasu oma liikmetele, aktsionäridele, osanikele või neile kohalikele piirkondadele, kus ta tegutseb; ning
  - c) kes võib tegeleda elektritootmise, sealhulgas taastuvatest energiaallikatest pärineva elektritootmise, jaotamise, tarnimise, tarbimise, agregeerimise ja salvestamisega, energiatõhususteenustega, elektrisõidukite laadimisteenustega ja osutada muid energiateenuseid oma liikmetele, aktsionäridele või osanikele;
- 12) „tarnimine“ – elektrienergia müük, kaasa arvatud edasimüük tarbijatele;
- 13) „elektrivarustusleping“ – elektrienergia tarnimist käsitlev leping; käesolev mõiste ei hõlma elektrienergia tuletisinstrumente;
- 14) „elektrienergia tuletisinstrument“ – finantsinstrument, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/65/EL ⁽¹⁶⁾ I lisa C jao punktis 5, 6 või 7, kui kõnealune instrument on seotud elektrienergiaga;
- 15) „dünaamilise elektrihinnaga leping“ – elektrienergia tarnimise leping tarnija ja lõpptarbija vahel, mis kajastab hinnakõikumisi hetketurgudel, sealhulgas päev-ette- ja päevasisestel turgudel ajaintervalliga, mis on vähemalt võrdne turuarvelduse sagedusega;
- 16) „lepingu lõpetamise tasu“ – tasu või trahv, mille tarnija või agregeerimisega tegelev turuosaline määrab tarbijale elektrivarustus- või teeninduslepingu lõpetamise eest;
- 17) „vahetustasu“ – tasu või trahv, mille tarnija, agregeerimisega tegelev turuosaline või võrguettevõtja otse või kaudselt määrab tarbijale tarnija või agregeerimisega tegeleva turuosalise vahetamise eest, sealhulgas lepingu lõpetamise tasud;
- 18) „agregeerimine“ – füüsilise või juriidilise isiku tegevus, mille käigus ühendatakse paljude tarbijate tarbimiskoormus või toodetud elektrienergia elektriturul müümiseks, ostmiseks või oksjonile panemiseks;
- 19) „sõltumatu energiavahendaja“ – agregeerimisega tegelev turuosaline, kes ei ole seotud tarbija tarnijaga;
- 20) „tarbimiskaja“ – elektri tarbimise koormuse muutmine lõpptarbija poolt, mis seisneb normaalse või jooksva tarbimise muutmises vastuseks turusignaalidele, sealhulgas vastuseks ajas muutuvale elektrihinnale või rahalistele stiimulitele, või vastuseks lõpptarbija kas iseseisvalt või energiavahendaja kaudu tehtud ja aktsepteeritud pakkumisele müüa komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 1348/2014 ⁽¹⁷⁾ artikli 2 punktis 4 määratletud organiseeritud turu hinnaga tarbimise vähendamist või suurenemist;
- 21) „arvel esitatav teave“ – lõpptarbija arvel esitatud teave, välja arvatud maksendõue;
- 22) „tavaarvesti“ – analoogarvesti või elektrooniline arvesti, mis ei suuda andmeid edastada ega vastu võtta;
- 23) „nutiarvestisüsteem“ – elektrooniline süsteem, mis on võimeline mõõtma võrku saadetud elektrit ja võrgust tarbitud elektrit ja mis annab rohkem teavet kui tavaarvesti ning suudab elektroonilist sidet kasutades edastada ja vastu võtta andmeid teavitamise, seire ja kontrolli eesmärgil;

⁽¹⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta direktiiv 2014/65/EL finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL (ELT L 173, 12.6.2014, lk 349).

⁽¹⁷⁾ Komisjoni 17. detsembri 2014. aasta rakendusmäärus (EL) nr 1348/2014, milles käsitletakse andmete esitamist ja millega rakendatakse energia hulgemüügituru terviklikkust ja läbipaistvust käsitleva Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1227/2011 artikli 8 lõikeid 2 ja 6 (ELT L 363, 18.12.2014, lk 121).

- 24) „koostalitlusvõime“ – nutiarvestuse puhul kahe või enama energia- või kommunikatsioonivõrgu, -süsteemi, -seadme, -rakenduse või -komponendi võime töötada koos ning vahetada ja kasutada teavet, et täita vajalikke funktsioone;
- 25) „tasakaalarveldusperiood“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 15 määratletud tasakaalarveldusperiood;
- 26) „reaalajalähedane ajavahemik“ – nutiarvestuse puhul lühike, tavaliselt mõnesekundiline või liikmesriigi turul tasakaalarvelduseks vajalik ajavahemik;
- 27) „parim võimalik tehnika“ – nutiarvestuse puhul seoses andmekaitse ja -turvalisusega kõige tõhusamad, paremini väljaarendatud ja praktiliselt sobivad meetodid, mis põhimõtteliselt loovad aluse andmekaitset ja -turvalisust käsitlevate liidu õigusnormide järgimisele;
- 28) „jaotamine“ – elektrienergia edastamine kõrgepinge-, keskpinge- ja madalpingejaotusvõrkude kaudu edastamiseks tarbijatele; käesolev mõiste ei hõlma tarnimist;
- 29) „jaotusvõrguettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab jaotusvõrgu käitamise, hoolduse ja vajaduse korral arendamise eest teatud piirkonnas, ja asjakohasel juhul jaotusvõrgu sidumise eest teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia jaotamise järele;
- 30) „energiatõhusus“ – töö, teenuse, kauba või energia väljundi ja energiasisendi vaheline suhe;
- 31) „taastuvatest energiaallikatest toodetud energia“ või „taastuenergia“ – taastuvatest mittefossiilsetest allikatest pärit energia, nimelt tuuleenergia, päikeseenergia (päikese soojusenergia ja fotogalvaaniline päikeseenergia), geotermiline energia, ümbritseva keskkonna energia, loodete, lainete ja muu ookeanienergia, hüdroenergia ning biomassist, prügilagaasist, reoveepuhasti gaasist ja biogaasist toodetud energia;
- 32) „hajatootmine“ – elektritootmisüksused, mis on ühendatud jaotusvõrku;
- 33) „laadimispunkt“ – liides, millega on võimalik laadida korraga ühte elektrisõidukit või vahetada korraga ühe elektrisõiduki aku;
- 34) „ülekandmine“ – elektrienergia edastamine ühendatud ülikõrgepinge- ja kõrgepingevõrkude vahel eesmärgiga edastada elektrienergiat lõpptarbijatele või jaotajatele; käesolev mõiste ei hõlma tarnimist;
- 35) „põhivõrguettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab põhivõrgu käitamise, hoolduse ja vajaduse korral arendamise eest teatud piirkonnas, ja asjakohasel juhul põhivõrgu sidumise eest teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia ülekandmise järele;
- 36) „võrgukasutaja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes tarnib elektrit põhi- või jaotusvõrku või kellele tarnitakse põhi- või jaotusvõrgust elektrit;
- 37) „elektritootmine“ – elektrienergia tootmine;
- 38) „tootja“ – elektrienergiat tootev füüsiline või juriidiline isik;
- 39) „võrkudevaheline ühendus“ – seadmed, mida kasutatakse elektrivõrkude ühendamiseks;
- 40) „ühendatud võrk“ – mitu ülekande- ja jaotusvõrku, mis on omavahel ühendatud ühe või mitme võrkudevahelise ühendusega;
- 41) „otseliin“ – elektriliin, mis ühendab eraldiasetsevat tootmiskohta eraldiasetseva tarbijaga või elektriliin, mis ühendab tootjat ja elektrivarustusettevõtjat, kes varustab otse oma valdusi, tütarettevõtteid ja tarbijaid;
- 42) „väike eraldatud võrk“ – võrk, kus tarbimine oli 1996. aastal väiksem kui 3 000 GWh ja milles vähem kui 5 % igaaastasest tarbimisest kaetakse ühenduste kaudu teiste võrkudega;

- 43) „väike ühendatud võrk“ – võrk, kus tarbimine oli 1996. aastal väiksem kui 3 000 GWh ja milles rohkem kui 5 % iga-aastasest tarbimisest kaetakse ühenduste kaudu teiste võrkudega;
- 44) „ülekandevõime piiratus“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 4 määratletud ülekandevõime piiratus;
- 45) „tasakaalustamine“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 10 määratletud tasakaalustamine;
- 46) „tasakaalustamisenergia“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 11 määratletud tasakaalustamisenergia;
- 47) „tasakaaluhaldur“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 2 punktis 14 määratletud tasakaaluhaldur;
- 48) „tugiteenus“ – teenus, mis on vajalik ülekande- või jaotusvõrgu käitamiseks, sealhulgas tasakaalustamine ja sagedusega mitteseotud tugiteenused, kuid mitte ülekoormuse juhtimine;
- 49) „sagedusega mitteseotud tugiteenus“ – teenus, mida kasutab põhivõrguettevõtja või jaotusvõrguettevõtja püsitalitlusolekus pinge juhtimiseks, kiire reaktiivvoolusisestus, kohaliku võrgu stabiilsusinerts, lühisvool, isekäivitusvõime ja saartalitlusvõime;
- 50) „piirkondlik koordineerimiskeskus“ – määruse (EL) 2019/943 artikli 35 kohaselt asutatud piirkondlik koordineerimiskeskus;
- 51) „täielikult integreeritud võrgukomponendid“ – võrgukomponendid, sealhulgas salvestusüksused, mis on integreeritud ülekande- või jaotusvõrku ja mille ainus eesmärk on tagada põhi- või jaotusvõrgu turvaline ja töökindel toimimine, kuid mitte tasakaalustamine ega ülekoormuse juhtimine;
- 52) „integreeritud elektriettevõtja“ – vertikaalselt integreeritud ettevõtja või horisontaalselt integreeritud ettevõtja;
- 53) „vertikaalselt integreeritud ettevõtja“ – elektriettevõtja või elektriettevõtjate rühm, mille üle samal isikul või samadel isikutel on otsene või kaudne kontroll, ja kus asjaomase ettevõtja või ettevõtjate rühma vähemalt üks ülesanne on elektrienergia ülekandmine või jaotamine ning teine ülesanne elektrienergia tootmine või tarnimine;
- 54) „horisontaalselt integreeritud ettevõtja“ – elektriettevõtja, kelle vähemalt üks ülesanne on elektrienergia müügiks tootmine, ülekandmine, jaotamine või tarnimine ja teine ülesanne on väljaspool elektrisektorit;
- 55) „sidusettevõtja“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/34/EL⁽¹⁸⁾ artikli 2 punktis 12 määratletud sidusettevõtja ja samadele aktsionäridele kuuluvad ettevõtjad;
- 56) „kontroll“ – õigused, lepingud või muud vahendid, mis kas eraldi või koosmõjus ning seonduvaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvestades annavad võimaluse ettevõtjat otsustavalt mõjutada, eelkõige tulenevalt:
- a) omandiõigusest või õigusest osaliselt või täielikult kasutada ettevõtja vara;
  - b) õigustest või lepingutest, mis võimaldavad otsustavalt mõjutada ettevõtja organite koosseisu, hääletamist või otsuseid;
- 57) „elektriettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes täidab vähemalt üht järgmistest ülesannetest: elektrienergia tootmine, ülekandmine, jaotamine, agregeerimine, tarbimiskaja, energia salvestamine, tarnimine või ostmine, ning kes vastutab nende ülesannetega seotud kaubanduslike, tehniliste või hooldusküsimuste eest; käesolev mõiste ei hõlma lõpptarbijaid;
- 58) „turvalisus“ – elektrienergiaga varustamise ja selle hankimise kindlus ning tehniline töökindlus;

⁽¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/34/EL teatavat liiki ettevõtjate aruandeaasta finantsaruannete, konsolideeritud finantsaruannete ja nendega seotud aruannete kohta ja millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2006/43/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiivid 78/660/EMÜ ja 83/349/EMÜ (ELT L 182, 29.6.2013, lk 19).

- 59) „energia salvestamine“ – elektrivõrgus elektrienergia lõppkasutamise edasilükkamine tootmise hetkest hilisemal ajale või elektrienergia muundamine salvestatavaks energiaks, sellise energia salvestamine ning seejärel selle taasmuundamine elektrienergiaks või kasutamine muu energiakandjana;
- 60) „energiasalvestusüksus“ – elektrivõrgus üksus, kus salvestatakse energiat.

II PEATÜKK

ELEKTRISEKTORI KORRALDUSE ÜLDNORMID

Artikkel 3

Konkurentsipõhine, tarbijakeskne, paindlik ja mittediskrimineeriv elektriturg

1. Liikmesriigid tagavad, et nende õiguses ei takistata tarbetult piiriülest elektrikaubandust, tarbijate osalemist, sealhulgas tarbimiskaja kaudu, investeerimist, eelkõige investeerimist kõikuva tasemega ja paindlikku elektritootmist, energia salvestamist, elektritranspordi kasutuselevõttu ega liikmesriikide vahel uute võrkudevaheliste ühenduste loomist, ning et elektri hinnad kajastaksid tegelikku nõudlust ja pakkumist.
2. Uute võrkudevaheliste ühenduste arendamisel võtavad liikmesriigid arvesse elektrivõrkude vastastikuse ühendatuse eesmärki, mis on sätestatud määruse (EL) 2018/1999 artikli 4 punkti d alapunktis 1.
3. Liikmesriigid tagavad, et elektrienergia siseturule sisenemisel, seal tegutsemisel ega sellelt väljumisel ei oleks tarbetuid takistusi, ilma et see piiraks liikmesriikide pädevust seoses kolmandate riikidega.
4. Liikmesriigid tagavad võrdsed tingimused, mis seisnevad selles, et elektriettevõtjate suhtes kohaldatakse läbipaistvaid, proportsionaalseid ja mittediskrimineerivaid õigusnorme, tasusid ja kohtlemist, eelkõige tasakaalustamiskohustuse, hulgiturgudele juurdepääsu, andmete juurdepääsu, vahetamisprotsessi ja arvete esitamise korra ning kui see on kohaldatav, lubade osas.
5. Liikmesriigid tagavad, et elektrienergia siseturul tegutsevad kolmandate riikide turuosalised järgiksid kohaldatavat liidu ja liikmesriikide õigust, sealhulgas keskkonna- ja ohutuspoliitikat käsitlevat õigust.

Artikkel 4

Tarnija vaba valimine

Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad võivad vabalt osta elektrit oma valitud tarnijalt ja tarbijatel võib olla korraga rohkem kui üks elektrivarustusleping, tingimusel et nõutavad ühendused ja mõõtmispunktid on olemas.

Artikkel 5

Turupõhised tarnehinnad

1. Tarnijad võivad vabalt määrata hinna, millega nad tarnivad elektrit tarbijatele. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada tarnijate vahel tõhus konkurents.
2. Liikmesriigid tagavad energiaostuvõimetute ja kaitsetute kodutarbijate kaitse artiklite 28 ja 29 kohaselt sotsiaalpoliitika või muude meetmetega kui riiklik sekkumine tarnitava elektri hinnakujundusse.
3. Erandina lõigetest 1 ja 2 võivad liikmesriigid kasutada riiklikku sekkumist energiaostuvõimetutele ja kaitsetutele kodutarbijatele tarnitava elektri hinnakujunduse puhul. Riiklikule sekkumisele kehtivad lõigetes 4 ja 5 sätestatud tingimused.
4. Riiklik sekkumine tarnitava elektri hinnakujundusse peab vastama järgmistele tingimustele:
  - a) sekkumine taotleb üldist majanduslikku kasu ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik sellega taotletava üldise majandusliku kasu saamiseks;

- b) sekkumine on selgelt määratletud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja kontrollitav;
- c) sekkumine tagab kõikidele liidu elektriettevõtjatele võrdse juurdepääsu tarbijatele;
- d) sekkumine on ajaliselt piiratud ja sellest kasu saavate isikute suhtes proportsionaalne;
- e) sekkumine ei too turuosalistele diskrimineerival viisil kaasa lisakulusid.

5. Liikmesriik, kes kasutab käesoleva artikli lõike 3 kohaselt riiklikku sekkumist tarnitava elektri hinnakujundusse, peab järgima ka määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d ja artiklit 24 sõltumata sellest, kas asjaomases liikmesriigis on märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid kodumajapidamisi.

6. Ülemineku perioodil, mille eesmärk on luua tarnijate vahel elektrivarustuslepingute alane tõhus konkurents ning saavutada täielikult toimiv turupõhine elektri jaehinnakujundus kooskõlas lõikega 1, võivad liikmesriigid kasutada riiklikku sekkumist nendele kodutarbijatele ja mikroettevõtjatele tarnitava elektri hinnakujundusse, kelle suhtes ei kohaldata lõike 3 kohast riiklikku sekkumist.

7. Lõike 6 kohane riiklik sekkumine peab vastama lõikes 4 esitatud kriteeriumidele ning

- a) sellele peavad lisanduma meetmed, mille eesmärk on saavutada tõhus konkurents, ning nende meetmetega saavutatud edusammude hindamise meetoodika;
- b) see tuleb määrata kindlaks meetoodika abil, millega tagatakse tarnijate mittediskrimineeriv kohtlemine;
- c) see peab olema kehtestatud kulusid ületaval hinnatasemel, mis võimaldab tõhusat hinnakonkurentsi;
- d) see peab olema korraldatud selliselt, et see vähendaks võimalikult palju negatiivset mõju elektri hulgi müügiturule;
- e) sellega tuleb tagada, et kõigil riiklikust sekkumisest kasu saavatel isikutel on võimalik valida vabaturu pakkumisi ja neid teavitatakse otse vähemalt kord kvartalis vabaturu pakkumistest ja säästuvõimalustest, eelkõige dünaamilise elektrihinnaga lepingutest, ning et neile pakutakse abi, et üle minna turupõhisele pakkumisele;
- f) sellega tuleb tagada, et kõigil riiklikust sekkumisest kasu saavatel isikutel on õigus saada ja neile pakutakse artiklite 19 ja 21 kohaselt nutiarvesteid, mille paigaldamisega ei kaasne tarbijate jaoks lisanduvaid algkulusid, ning et neid teavitatakse otse nutiarvestite paigaldamise võimalusest ja neile antakse vajalikku abi;
- g) see ei tohi tuua kaasa otsest ristsubsideerimist tarbijate vahel, kellele tarnitakse elektrit vabaturuhindade alusel, ja nende vahel, kellele tarnitakse elektrit reguleeritud tarnehindade alusel.

8. Liikmesriigid teatavad lõigete 3 ja 6 kohaselt võetud meetmetest komisjonile ühe kuu jooksul pärast nende vastuvõtmist ja nad võivad hakata neid viivitamatult kohaldama. Teatamisel tuleb lisada selgitus, miks muude vahenditega ei olnud võimalik taotletavat eesmärki rahuldavalt saavutada, kuidas on täidetud lõigetes 4 ja 7 sätestatud nõuded ning kuidas mõjutavad teavitatud meetmed konkurentsi. Teates kirjeldatakse meetmest kasusaajaid, meetme kestust ja sellest mõjutatud kodutarbijate arvu ning selgitatakse, kuidas reguleeritud hind kindlaks määrati.

9. Liikmesriigid esitavad 1. jaanuariks 2022 ja 1. jaanuariks 2025 komisjonile aruande käesoleva artikli rakendamise kohta ning käesoleva artikli kohase riikliku sekkumise vajalikkuse ja proportsionaalsuse kohta ning hinnangu edusammude kohta, mida on tehtud tarnijate vahel tõhusa konkurentsi saavutamisel ja turupõhiste hindade üleminekul. Liikmesriigid, kes kohaldavad kooskõlas lõikega 6 reguleeritud hindu, annavad aru lõikes 7 sätestatud tingimuste täitmisest, sealhulgas tingimuste täitmisest tarnijate poolt, kes peavad riiklikku sekkumist kohaldama, ning reguleeritud hindade mõjust kõnealuste tarnijate rahalisele olukorrale.

10. Komisjon vaatab elektri turupõhise jaehinnakujunduse saavutamise eesmärgil käesoleva artikli rakendamise läbi ning esitab sellekohase aruande Euroopa Parlamendile ja nõukogule 31. detsembriks 2025, esitades asjakohasel juhul koos sellega või hiljem ka seadusandliku ettepaneku. Seadusandlik ettepanek võib sisaldada reguleeritud hindade kasutamise lõppkuupäeva.

*Artikkel 6***Kolmandate isikute juurdepääs**

1. Liikmesriigid tagavad, et rakendatakse kolmandate isikute põhi- ja jaotusvõrkudele juurdepääsu süsteemi, mis põhineb avaldatud ja kõikide tarbijate suhtes kohaldatavatel tasudel ning mida kohaldatakse objektiivselt ja võrgukasutajate vahel vahet tegemata. Liikmesriigid tagavad, et nimetatud tasud või nende arvutamise aluseks olev meetodika kiidetakse enne nende jõustumist heaks vastavalt artiklile 59 ning et nimetatud tasud ja meetodika (kui heaks kiidetakse üksnes meetodika) avaldatakse enne nende jõustumist.
2. Põhi- või jaotusvõrguettevõtja võib keelduda andmast võrgule juurdepääsu, kui tal puudub vajalik võimsus. Keeldumist põhjendatakse, pidades eelkõige silmas artiklit 9 ja võttes aluseks objektiivsed ning tehniliselt ja majanduslikult põhjendatud kriteeriumid. Liikmesriigid või, kui liikmesriigid on niimoodi sätestanud, kõnealuste liikmesriikide reguleerivad asutused tagavad, et kõnealuseid kriteeriume kohaldatakse järjekindlalt ja et võrgukasutaja, kellele juurdepääsu andmisest on keeldutud, saab kasutada vaidluste lahendamise menetlust. Asjakohasel juhul ning juurdepääsu andmisest keeldumise korral tagavad reguleerivad asutused ühtlasi, et põhi- või jaotusvõrguettevõtja annab asjakohast teavet meetmete kohta, mida oleks vaja võtta võrgu tugevdamiseks. Selline teave esitatakse kõikidel juhtudel, kui keeldutakse juurdepääsu andmisest laadimispunktile. Isikult, kes teavet nõuab, võib võtta mõistlikku tasu, mis kajastab teabe andmise kulusid.
3. Käesolevat artiklit kohaldatakse ka jaotusvõrke haldavate kodanike energiakogukondade suhtes.

*Artikkel 7***Otseliinid**

1. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, et
  - a) kõik nende territooriumil asuvad tootjad ja elektrivarustuseettevõtjad saaksid tarnida oma valdustele, tütarettevõtjatele ja tarbijatele elektrit otseliine pidi, ilma et nende suhtes kohaldataks ebaproportsionaalseid haldusmenetlusi või kulusid;
  - b) kõik nende territooriumil asuvad tarbijad saaksid tootjalt ja elektrivarustuseettevõtjalt tarneid vastu võtta kas üksikult või ühiselt otseliini kaudu.
2. Liikmesriigid kehtestavad kriteeriumid oma territooriumil otseliinide ehitamise lubade andmiseks. Need kriteeriumid peavad olema objektiivsed ja mittediskrimineerivad.
3. Võimalus tarnida elektrit otseliini kaudu, nagu on osutatud käesoleva artikli lõikes 1, ei mõjuta võimalust osta elektrit vastavalt artiklile 6.
4. Liikmesriigid võivad ette näha, et otseliini ehitusloa andmine eeldab kas võrgule juurdepääsu võimaldamisest keeldumist artikli 6 alusel või vaidluste lahendamise menetluse algatamist vastavalt artiklile 60.
5. Liikmesriigid võivad keelduda otseliini ehitamiseks luba andmast, kui luba oleks vastuolus artikli 9 kohase avaliku teenuse osutamise kohustusega. Keeldumist tuleb põhjendada.

*Artikkel 8***Uutele võimsustele loa andmise menetlus**

1. Uute elektritootmisvõimsuste rajamiseks võtavad liikmesriigid vastu lubade andmise menetluse, mis peab olema objektiivne, läbipaistev ja mittediskrimineeriv.
2. Liikmesriigid kehtestavad kriteeriumid oma territooriumil elektritootmisvõimsuse rajamise lubade andmiseks. Asjakohaste kriteeriumide määramisel kaaluvad liikmesriigid:
  - a) elektrivõrgu, paigaldiste ja asjakohaste seadmete ohutust ja turvalisust;
  - b) tervisekaitset ja ohutust;
  - c) keskkonnakaitset;

- d) maakasutust ja paigutust;
- e) riigimaa kasutamist;
- f) energiatõhusust;
- g) primaarenergia allikate liiki;
- h) taotlejaga seotud asjaolusid, nagu tehniline, majanduslik ja finantsvõimekus;
- i) artikli 9 kohaselt vastu võetud meetmetele vastavust;
- j) elektritootmisvõimsuse panust liidu üldeesmärki, mille kohaselt peab taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal olema 2030. aastal vähemalt 32 % liidu summaarsest energia lõpptarbimisest ja millele on osutatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001 ⁽¹⁹⁾ artikli 3 lõikes 1;
- k) elektritootmisvõimsuse panust heitkoguste vähendamisse ning
- l) uute elektritootmisvõimsuste rajamise selliseid alternatiive nagu tarbimiskaja lahendused ja energia salvestamine.

3. Liikmesriigid tagavad, et elektri väikesemahulise detsentraliseeritud ja/või hajatootmise jaoks on olemas eraldi lihtsustatud ja ühtlustatud lubade andmise menetlus, milles võetakse arvesse tootmise piiratud mahtu ja võimalikku mõju.

Liikmesriigid võivad kehtestada kõnealuse lubade andmise erimenetluse kohta suunised. Reguleerivad asutused või muud riigi pädevad asutused, sealhulgas planeerimisasutused, vaatavad need suunised läbi ja võivad anda soovitusi nende muutmiseks.

Kui liikmesriigid on kehtestanud maakasutuslubade andmise erimenetlused, mida kohaldatakse uutele suurtele tootmisvõimsusega seotud taristuprojektidele, lisavad liikmesriigid vajaduse korral uute tootmisvõimsuste ehitamise nendes menetlustesse ja kohaldavad neid mittediskrimineerival viisil ja sobivas ajaraamistikus.

4. Lubade andmise menetlused ja kriteeriumid avalikustatakse. Taotlejaid teavitatakse loa andmisest keeldumise põhjustest. Põhjused peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad, kaalukad ja põhjendatud. Taotlejatele tagatakse edasikaebamisvõimalus.

Artikkel 9

Avaliku teenuse osutamise kohustus

1. Ilma et see piiraks lõike 2 kohaldamist, tagavad liikmesriigid oma institutsioonilise korra alusel ja subsidiaarsuse põhimõtet nõuetekohaselt arvesse võttes, et elektriettevõtjad tegutseksid käesoleva direktiivi põhimõtteid järgides konkurentsivõimelise, turvalise ja looduskeskkonda säästva elektrituru loomise nimel ning et ettevõtjaid ei diskrimineeritaks õiguste ega kohustuste osas.

2. Liikmesriigid võivad ELi toimimise lepingu asjakohaseid sätteid, eelkõige artiklit 106, täielikult arvesse võttes ja üldist majandushuvi silmas pidades kehtestada elektrisektori ettevõtjatele avaliku teenuse osutamise kohustuse, mis võib olla seotud turvalisusega, sealhulgas varustuskindlusega, tarnete korrapärasuse, kvaliteedi ja hinnaga ning keskkonnakaitsega, sealhulgas energiatõhususe, taastuvate energiaallikate ja kliimakaitsega. See kohustus peab olema selgelt määratletud, läbipaistev, mittediskrimineeriv ja kontrollitav ning tagama liidu elektriettevõtjatele võrdse juurdepääsu liikmesriikide tarbijaskonnale. Avaliku teenuse osutamise kohustus, mis on seotud tarnitava elektri hinnakujundusega, peab vastama käesoleva direktiivi artiklis 5 sätestatud nõuetele.

3. Kui liikmesriik annab tasuks käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud kohustuse või artiklis 27 sätestatud universaalteenuse osutamise eest rahalist hüvitist, muud liiki hüvitisi ja ainuõigusi, tuleb seda teha mittediskrimineerivalt ja läbipaistvalt.

4. Käesoleva direktiivi rakendamisel teavitavad liikmesriigid komisjoni kõigist universaalteenuse ja avaliku teenuse osutamise kohustuste täitmiseks võetud meetmetest, sealhulgas tarbija- ja keskkonnakaitse meetmetest, ning nende võimalikust mõjust riigisisesele ja rahvusvahelisele konkurentsile, olenemata sellest, kas need meetmed nõuavad või ei nõua käesolevast direktiivist erandi tegemist. Seejärel teavitavad nad komisjoni iga kahe aasta järel kõigist nende meetmete muudatustest, olenemata sellest, kas need nõuavad või ei nõua käesolevast direktiivist erandi tegemist.

⁽¹⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

5. Liikmesriigid võivad otsustada käesoleva direktiivi artikleid 6, 7 ja 8 mitte kohaldada, kui see takistaks juriidiliselt või faktiliselt elektriettevõtjatele pandud üldist majandushuvi esindavate kohustuste täitmist, tingimusel et see ei mõjuta kaubanduse arengut määral, mis oleks vastuolus liidu huvidega. ELi toimimise lepingu artikli 106 ja käesoleva direktiivi kohaselt hõlmavad liidu huvid muu hulgas ka konkurentsi tarbijate leidmiseks.

III PEATÜKK

TARBIJATE MÕJUVÕIMU SUURENDAMINE JA TARBIJAKAITSE

Artikkel 10

Põhilised lepingulised õigused

1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidel lõpptarbijatel on õigus saada tarnijalt elektrienergiat tarnijaga sõlmitud lepingu kohaselt, olenemata sellest, millises liikmesriigis on tarnija registreeritud, tingimusel et tarnija järgib kohaldatavaid kauplemis- ja tasakaalustuseeskirju. Liikmesriigid võtavad sellega seoses kõik vajalikud meetmed tagamaks, et haldusmenetlustega ei diskrimineerita tarnijaid, kes on teises liikmesriigis juba registreeritud.

2. Ilma et see piiraks tarbijakaitset käsitlevate liidu õigusnormide, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL⁽²⁰⁾ ning nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ⁽²¹⁾ kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et lõpptarbijatel on käesoleva artikli lõigetes 3-12 sätestatud õigused.

3. Lõpptarbijatel on õigus sõlmida tarnijaga leping, milles esitatakse:

- a) tarnija nimi ja aadress;
- b) osutatavad teenused, pakutava teenuse kvaliteedi tase ja ühenduse esmakordse sisseseadmise aeg;
- c) pakutavate hooldusteenuste liigid;
- d) ajakohase teabe saamise viisid kõigi kohaldatavate tasude, hooldustasude ning seotud toodete ja teenuste kohta;
- e) lepingu kestus, lepingu ja teenuste osutamise, sealhulgas seotud toodete ja teenuste, pikendamise ja lõpetamise tingimused ning teave selle kohta, kas lepingu tasuta lõpetamine on lubatud;
- f) võimalikud hüvitised ja tagasimakse kord juhul, kui teenuse kvaliteet ei vasta kokkulepitule, sealhulgas ebatäpne arve või arve hilinevad esitamine;
- g) artikli 26 kohase vaidluste kohtuvälise lahendamise menetluse algatamise kord;
- h) tarbijaõigusi käsitlev teave, sealhulgas teave kaebuste käsitlemise kohta ja kogu käesolevas lõikes osutatud teave, mis edastatakse selgelt arvel või elektriettevõtja veebisaidil.

Tingimused peavad olema õiglasel ja ette teada. Igal juhul tuleb see teave esitada enne lepingu sõlmimist või kinnitamist. Kui leping sõlmitakse vahendaja kaudu, peab käesolevas lõikes osutatud teave olema samuti kättesaadav enne lepingu sõlmimist.

Peamiste lepingutingimuste kokkuvõtte esitatakse lõpptarbijatele hästi märgatavalt ning täpselt ja selgelt sõnastuses.

4. Lõpptarbijaid teavitatakse õigeaegselt kõigist kavandatavatest lepingutingimuste muudatustest ning õigusest teate saamisel leping lõpetada. Tarnijad peavad nende lõpptarbijatele läbipaistval ja arusaadaval viisil ise teatama kõigist

⁽²⁰⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT L 304, 22.11.2011, lk 64).

⁽²¹⁾ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglase tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT L 95, 21.4.1993, lk 29).

tarnehinna kohandamistest, samuti kohandamise põhjustest ja eeltingimustest ning selle ulatusest kohasel ajal hiljemalt kaks nädalat ja kodutarbijate puhul üks kuu enne kohandamise jõustumist. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel oleks vabadus lepingud lõpetada, kui nad ei nõustu neile tarnija poolt teatatud uute lepingutingimustega või tarnehinna kohandamisega.

5. Tarnijad annavad lõpptarbijatele läbipaistvat teavet elektriteenuste juurdepääsu ja nende kasutamise suhtes kohaldatavate hindade, tasude ja üldtingimuste kohta.

6. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele laia makseviiside valikut. Makseviisid ei tohi olla tarbijate suhtes asjatult diskrimineerivad. Erinevused tasudes, mis on seotud makseviisi või ettemaksusüsteemiga, peavad olema objektiivsed, mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed ega tohi ületada otsesid kulusid, mida makse saaja seoses konkreetse makseviisi või ettemaksusüsteemi kasutamisega kandis, vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2015/2366⁽²²⁾ artiklile 62.

7. Vastavalt lõikele 6 ei seata kodutarbijaid, kes saavad kasutada ettemaksusüsteemi, ettemaksusüsteemi kohaldamise korral ebasoodsamasse olukorda.

8. Tarnijad pakuvad lõpptarbijatele õiglasi ja läbipaistvaid üldtingimusi, mis peavad olema selged ja üheselt mõistetavad ega tohi hõlmata mittelepingulisi tõkkeid tarbijaõiguste teostamisele, näiteks ülemäärase lepingulise dokumentatsiooni kasutamist. Tarbijaid tuleb kaitsta ebaõiglaste või eksitavate müügiviiside eest.

9. Lõpptarbijatel on õigus sellele, et tarnijad osutavad teenuseid ja käsitlevad kaebusi heal tasemel. Tarnijad käsitlevad kaebuseid lihtsal, õiglasel ja kiirel viisil.

10. Kui lõpptarbijaja kasutab vastavalt liikmesriigi õigusnormidele artikli 27 kohaseid universaalteenuseid, teavitatakse teda universaalteenusega seonduvatest õigustest.

11. Tarnijad annavad kodutarbijatele piisavalt varakult enne lahtiühendamist asjakohast teavet muude võimaluste kohta kui lahtiühendamine. Muud võimalused võivad seisneda toetustes lahtiühendamise vältimiseks, ettemaksusüsteemides, energiaauditites, energiakonsultandi teenustes, alternatiivsetes maksekavades, võlanõustamises või moratooriumites lahtiühendamisele, ning ei tohi tuua lahtiühendamisega silmitsi seisva tarbija jaoks kaasa lisakulusid.

12. Tarnijad annavad lõpptarbijale tarnija vahetuse korral lõpparve hiljemalt kuue nädala jooksul pärast vahetuse toimumist.

Artikkel 11

Õigus dünaamilise elektrihinnaga lepingule

1. Liikmesriigid tagavad, et nende õigusraamistik võimaldab tarnijatel pakkuda dünaamilise elektrihinnaga lepinguid. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad, kellele on paigaldatud nutiarvesti, saavad taotleda dünaamilise elektrihinnaga lepingu sõlmimist vähemalt ühe tarnijaga ning iga tarnijaga, kellel on rohkem kui 200 000 lõpptarbijat.

2. Liikmesriigid tagavad, et tarnijad teavitavad lõpptarbijaid dünaamilise elektrihinnaga lepingu kõikidest võimalustest, maksumusest ja riskidest ning tagavad, et tarnijad on kohustatud esitama lõpptarbijatele sellekohast teavet, sealhulgas vajadusest paigaldada asjakohane elektriarvesti. Reguleerivad asutused jälgivad turu arengut ja hindavad riske, mis uute toodete ja teenuste jaoks võivad kaasneda, ning reageerivad kuritarvitustele.

3. Enne lõpptarbijaja lepingu vahetamist dünaamilise elektrihinnaga lepingu vastu peab lõpptarbijaja andma tarnijale selleks nõusoleku.

⁽²²⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 337, 23.12.2015, lk 35).

4. Liikmesriigid või reguleerivad asutused jälgivad vähemalt kümne aasta jooksul alates sellest, kui dünaamilise elektri hinnaga lepingud muutuvad kättesaadavaks, selliste lepingute peamisi arengusuundi, sealhulgas turupakkumisi, mõju tarbijate arvetele ja konkreetselt hindade volatiilsust ning avaldavad selle kohta aastaaruande.

Artikkel 12

Vahetamisõigus ja õigusnormid vahetamisega seotud tasude kohta

1. Tarnija või agregeerimisega tegeleva turuosalise vahetamine peab toimuma võimalikult lühikese aja jooksul. Liikmesriigid tagavad, et tarbijal, kes täidab lepingulisi kohustusi ja soovib vahetada tarnijat või agregeerimisega tegelevat turuosalist, on õigus seda teha maksimaalselt kolme nädala jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. Hiljemalt 2026. aastal ei tohi tarnija vahetamise tehniline protsess kesta kauem kui 24 tundi ning seda peab olema võimalik teha igal tööpäeval.
2. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt kodutarbijatelt ning väikeettevõtjatelt ei nõuta vahetamistasu.
3. Erandina lõikest 2 võivad liikmesriigid lubada tarnijal või agregeerimisega tegeleval turuosalisel nõuda lepingu lõpetamise tasu tarbijalt, kes tahtlikult lõpetab kindlaksmääratud tähtaja ja kindlaksmääratud hinnaga elektrivarustuslepingu enne tähtaja saabumist, tingimusel et kõnealune tasu on ettenähtud lepingus, mille tarbija on sõlminud vabatahtlikult, ning kõnealusest tasust on tarbijat enne lepingu sõlmimist selgelt teavitatud. Kõnealused tasud peavad olema proportsionaalsed ega tohi olla suuremad kui selline otsene majanduslik kahju tarnijale või agregeerimisega tegelevale turuosalisele, mida tekitab lepingu lõpetamine tarbija poolt, kaasa arvatud seotud investeeringute või teenuste kulud, mida lepingu raames juba osutati tarbijale. Otsese majandusliku kahju tõendamise koormis lasub tarnijal või agregeerimisega tegeleval turuosalisel ning lepingu lõpetamise tasude lubatavuse üle teeb järelevalvet reguleeriv asutus või muu pädev riigiasutus.
4. Liikmesriigid tagavad, et õigus vahetada tarnijat või agregeerimisega tegelevat turuosalist oleks tarbijatele tagatud hinna, töömahu ja ajakulu poolest mittediskrimineerival viisil.
5. Kodutarbijatel on õigus osaleda kollektiivsetes vahetamiskavades. Liikmesriigid eemaldavad kõik kollektiivsete vahetamiskavade regulatiivsed ja haldustõkked ning loovad ulatusliku tarbijakaitselise tagava raamistiku, et vältida kuritarvitusi.

Artikkel 13

Agregeerimisleping

1. Liikmesriigid tagavad, et kõik tarbijad võivad vabalt osta ja müüa elektriteenuseid, sealhulgas agregeerimist, välja arvatud tarnimine, sõltumata nende elektrivarustuslepingust ja nende valitud elektriettevõtjast.
2. Liikmesriigid tagavad, et kui lõpptarbijat soovib sõlmida agregeerimislepingu, siis on tal õigus seda teha ilma tema elektriettevõtja nõusolekuta.

Liikmesriigid tagavad, et agregeerimisega tegelevad turuosalisel teavitavad tarbijaid kõikidest neile pakutavate lepingute tingimustest.

3. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijal on nõudmise korral õigus saada tasuta kõik asjakohased andmed tarbimiskaja kohta või andmed tarnitud ja müüdüd elektrienergia kohta vähemalt üks kord igal arveldusperioodil.
4. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 2 ja 3 osutatud õigused oleksid lõpptarbijatele tagatud hinna, töömahu ja ajakulu poolest mittediskrimineerival viisil. Eelkõige tagavad liikmesriigid, et tarnija ei kohaldaks oma tarbijatele diskrimineerivaid tehnilisi ja haldusnõudeid, -menetlusi ja -tasusid lähtuvalt sellest, kas neil on leping agregeerimisega tegeleva turuosalisega.

*Artikkel 14***Võrdlemisvahendid**

1. Liikmesriigid tagavad, et vähemalt kodutarbijatel ja mikroettevõtjatel, kelle eeldatav aastane tarbimine on alla 100 000 kWh, on tasuta juurdepääs vähemalt ühele vahendile, mille abil võrreldakse tarnijate pakkumisi, kaasa arvatud pakkumisi dunaamilise elektri hinnaga lepingute sõlmimiseks. Tarbijaid teavitatakse selliste vahendite kättesaadavusest nende arvetel või koos arvetega või muul viisil. Need vahendid peavad vastama vähemalt järgmistele nõuetele:

- a) need on turuosalistest sõltumatud ning tagavad, et elektriettevõtjaid koheldakse otsingutulemustes võrdselt;
- b) selgelt on märgitud, kes on nende omanikud ning kes on füüsilised või juriidilised isikud, kes vahendit käitavad ja kontrollivad, samuti teave vahendite rahastamise kohta;
- c) nendes esitatakse selged ja objektiivsed kriteeriumid, millel võrdlus põhineb, sh teenused, ja need kriteeriumid avaldatakse;
- d) need on selge ja üheselt mõistetava sõnastusega;
- e) nendes antakse täpset ja ajakohastatud teavet ning esitatakse viimase ajakohastamise aeg;
- f) need on kättesaadavad puuetega inimestele, olles tajutavad, kasutatavad, mõistetavad ja töökindlad;
- g) need tagavad tõhusa meetodi avaldatud pakkumistes esitatud ebaõigest teabest teatamiseks ning
- h) nad teevad võrdlusi, piirdudes isikuandmete küsimisel andmetega, mis on võrdluseks hädavajalikud.

Liikmesriigid tagavad, et vähemalt üks vahend annab ülevaate kogu turust. Juhul kui turust annavad ülevaate mitu vahendit, peavad need vahendid sisaldama võimalikult mitmesuguseid elektrienergia pakkumisi, mis hõlmavad märkimisväärset osa turust, ning juhul kui need vahendid ei anna ülevaadet kogu turust, antakse vahendites selle kohta enne tulemuste kuvamist selget teavet.

2. Lõikes 1 osutatud vahendeid võib kasutada mis tahes üksus, sealhulgas eraettevõtja ning riigiasutus või -organ.

3. Liikmesriik määrab pädeva asutuse, kes vastutab usaldusmärgi väljastamise eest võrdlemisvahenditele, mis vastavad lõikes 1 sätestatud nõuetele, ning kes tagab, et usaldusmärgi saanud võrdlemisvahendid vastaksid jätkuvalt lõikes 1 sätestatud nõuetele. Kõnealune asutus peab olema turuosalistest ja võrdlemisvahendite kasitajatest sõltumatu.

4. Liikmesriigid võivad nõuda, et lõikes 1 osutatud võrdlemisvahendid hõlmaksid võrreldavaid kriteeriume, mis on seotud tarnijate pakutavate teenustega.

5. Igale turuosaliste pakkumiste võrdlemise vahendile on võimalik taotleda usaldusmärki vastavalt käesolevale artiklile vabatahtlikul ja mittediskrimineerival alusel.

6. Erandina lõigetest 3 ja 5 võib liikmesriik otsustada võrdlemisvahenditele usaldusmärgi väljastamist mitte ette näha, kui lõikes 1 sätestatud nõuetele vastavat võrdlemisvahendit pakub riigiasutus või -organ.

*Artikkel 15***Aktiivsed tarbijad**

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad võivad tegutseda aktiivse tarbijana, ilma et nende suhtes kohaldataks ebaproportsionaalseid või diskrimineerivaid tehnilisi nõudeid, haldusnõudeid, -menetlusi ja -tasusid ning võrgutasusid, mis ei ole kulupõhised.

2. Liikmesriigid tagavad, et

- a) aktiivsetel tarbijatel on õigus tegutseda otse või agregeerimise kaudu;
- b) aktiivsetel tarbijatel on õigus müüa omatoodetud elektrienergiat, sealhulgas elektriostulepingute alusel;

- c) aktiivsetel tarbijatel on õigus osaleda paindlikkuse süsteemides ja energiatõhususe süsteemides;
- d) aktiivsetel tarbijatel on õigus delegeerida nende tegevuseks vajalike seadmete haldamine, sealhulgas paigaldamine, käitamine, andmete töötlemine ja hooldus kolmandale isikule, ilma et seda kolmandat isikut käsitataks aktiivse tarbijana;
- e) aktiivsetelt tarbijatelt nõutakse kulupõhiseid, läbipaistvaid ja mittediskrimineerivaid võrgutasusid, milles arvestatakse eraldi võrku saadetud elektrit ja võrgust tarbitud elektrit kooskõlas käesoleva direktiivi artikli 59 lõikega 9 ja määruse (EL) 2019/943 artikliga 18, tagades, et nad panustavad piisavalt ja tasakaalustatud viisil võrgu üldkuludesse;
- f) aktiivsed tarbijad on rahaliselt vastutavad tasakaalustamatuse eest, mida nad elektrivõrgus põhjustavad; selles ulatuses on nad tasakaaluhaldurid või delegeerivad oma tasakaalustamiskohustuse kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 5.
3. Liikmesriigid võivad oma õiguses kohaldada erinevaid õigusnorme üksikult ja ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate suhtes, tingimusel et kõiki käesoleva artikli kohaseid õigusi ja kohustusi kohaldatakse kõikide aktiivsete tarbijate suhtes. Ühiselt tegutsevate aktiivsete tarbijate erinev kohtlemine peab olema proportsionaalne ja põhjendatud.
4. Liikmesriigid, kellel on olemasolevad süsteemid, milles ei arvestata eraldi võrku saadetud elektrit ja võrgust tarbitud elektrit, ei või nende süsteemide alusel anda uusi õigusi pärast 31. detsembrist 2023. Kõikidel tarbijatel, kelle suhtes kohaldatakse olemasolevaid süsteeme, peab igal ajal olema võimalik otsustada uue süsteemi kasuks, milles arvestatakse võrgutasude arvutamisel võrku saadetud elektrit ja võrgust tarbitud elektrit eraldi.
5. Liikmesriigid tagavad, et energiasalvestusüksust omavate aktiivsete tarbijate suhtes kehtib järgmine:
- a) neil on õigus võrguühendusele mõistliku aja jooksul pärast taotluse esitamist, kui on täidetud kõik vajalikud tingimused, näiteks tasakaalustamiskohustus ja sobivate arvestite olemasolu;
- b) nende suhtes ei kohaldata topelttasusid, sealhulgas võrgutasusid, nende valdusesse jääva salvestatud elektrienergia eest ja võrguettevõtjatele paindlikkusteenuste osutamisel;
- c) nende suhtes ei kohaldata ebaproportsionaalseid litsentsimisnõudeid ega -tasusid;
- d) neil on lubatud osutada mitut teenust korraga, kui see on tehniliselt teostatav.

Artikkel 16

Kodanike energiakogukonnad

1. Liikmesriigid kehtestavad kodanike energiakogukondi toetava õigusraamistiku, millega tagatakse, et
- a) osalemine kodanike energiakogukonnas on avatud ja vabatahtlik;
- b) kodanike energiakogukonna liikmetel, aktsionäridel ja osanikel on lubatud kogukonnast välja astuda, mispuhul kohaldatakse artiklit 12;
- c) kodanike energiakogukonna liikmed, aktsionärid ja osanikud ei kaota kodutarbija või aktiivse tarbija õigusi ja kohustusi;
- d) asjaomane jaotusvõrguettevõtja teeb reguleeriva asutuse hinnangul õiglase hüvitise eest koostööd kodanike energiakogukondadega, et hõlbustada elektriülekandeid kodanike energiakogukondades;
- e) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse mittediskrimineerivaid, õiglasi, proportsionaalseid ja läbipaistvaid menetlusi ja tasusid, sealhulgas registreerimis- ja litsentsitasusid, samuti läbipaistvaid, mittediskrimineerivaid ja kulupõhiseid võrgutasusid kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 18, mis tagavad, et kogukonnad panustavad piisavalt ja tasakaalustatud viisil võrgu üldkulude jagamisse.

2. Liikmesriigid võivad toetavas õigusraamistikus sätestada, et:
  - a) kodanike energiakogukonnad on avatud piiriüleseks osalemiseks;
  - b) kodanike energiakogukondadel on õigus käesoleva artikli lõikes 4 sätestatud tingimustel omada, luua, osta või rentida jaotusvõrke ja neid iseseisvalt hallata;
  - c) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse artikli 38 lõikes 2 sätestatud erandeid.
3. Liikmesriigid tagavad, et:
  - a) kodanike energiakogukondadel on võimalik pääseda mittediskrimineerival viisil kas otse või agregeerimise kaudu kõikidele elektriturgudele;
  - b) kodanike energiakogukondi koheldakse mittediskrimineerivalt ja proportsionaalselt seoses nende tegevusega, õiguste ja kohustustega lõpptarbijana, tootjana, tarnijana, jaotusvõrguettevõtjana või agregeerimisega tegeleva turuosalisena;
  - c) kodanike energiakogukonnad on rahaliselt vastutavad tasakaalustamatuse eest, mida nad elektrivõrgus põhjustavad; selles ulatuses on nad tasakaaluhaldurid või nad on kohustatud delegeerima oma tasakaalustamiskohustuse kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 5;
  - d) seoses omatoodetud elektrienergia tarbimisega koheldakse kodanike energiakogukondi nagu aktiivseid tarbijaid kooskõlas artikli 15 lõike 2 punktiga e;
  - e) kodanike energiakogukondadel on võimalik korraldada kodanike energiakogukonna omandis olevates tootmisüksustes toodetud elektrienergia kogukonnasisest jagamist kooskõlas käesolevas artiklis sätestatud muude nõuetega ja tingimusel, et kogukonna liikmed säilitavad oma õigused ja kohustused lõpptarbijatena.

Kui elektrienergiat jagatakse esimese lõigu punkti e kontekstis, ei tohi see mõjutada kohaldatavaid võrgutasusid ja lõive kooskõlas pädeva riigiasutuse välja töötatud hajaenergia ressursside läbipaistva kulude-tulude analüüsiga.

4. Liikmesriigid võivad otsustada anda kodanike energiakogukondadele õiguse hallata jaotusvõrke oma tegevuspiirkonnas ja kehtestada asjakohased menetlused, ilma et see piiraks IV peatüki ning teiste jaotusvõrguettevõtjatele kohaldatavate õigusnormide ja eeskirjade kohaldamist. Kui kodanike energiakogukondadele on kõnealune õigus antud, tagavad liikmesriigid, et
  - a) kodanike energiakogukondadel on õigus sõlmida oma võrgu käitamiseks leping asjaomase jaotusvõrguettevõtja või põhivõrguettevõtjaga, kelle võrku nad on ühendanud;
  - b) kodanike energiakogukondade suhtes kohaldatakse nende võrgu ja väljaspool kodanike energiakogukonda asuva jaotusvõrgu ühenduspunktides asjakohaseid võrgutasusid, milles võetakse vastavalt artikli 59 lõikele 7 eraldi arvesse elektrit, mida tarnitakse väljaspool kodanike energiakogukonda asuvasse jaotusvõrku, ja elektrit, mida saadakse tarbimiseks väljaspool kogukonda asuvast jaotusvõrgust;
  - c) kodanike energiakogukonnad ei diskrimineeri ega kahjusta jaotusvõrku jäänud tarbijaid.

Artikkel 17

Tarbimiskaja agregeerimise kaudu

1. Liikmesriigid võimaldavad ja edendavad osalemist tarbimiskajas agregeerimise kaudu. Liikmesriigid võimaldavad lõpptarbijatel, sealhulgas lõpptarbijatel, kes pakuvad tarbimiskaja agregeerimise kaudu, osaleda koos tootjatega mittediskrimineerival viisil kõikidel elektriturgudel.
2. Liikmesriigid tagavad, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad kohtlevad tugiteenuste hankimisel tarbimiskaja agregeerimisega tegelevaid turuosalisi sarnaselt tootjatele mittediskrimineerivalt ja vastavalt nende tehnilisele suutlikkusele.
3. Liikmesriigid tagavad, et nende õigusraamistik hõlmab vähemalt järgmist:
  - a) iga agregeerimisega tegeleva turuosalise, sealhulgas sõltumatu energiavahendaja õigus siseneda elektriturgudele ilma teiste turuosaliste nõusolekuta;

- b) mittediskrimineerivad ja läbipaistvad õigusnormid, milles kõikide elektriettevõtjate ja tarbijate jaoks on selgelt määratud ülesanded ja vastutusalad;
- c) agregeerimisega tegelevate turuosaliste ja teiste elektriettevõtjate vahelist andmevahetust reguleerivad mittediskrimineerivad ja läbipaistvad õigusnormid ja kord, millega tagatakse hõlbus juurdepääs andmetele võrdsetel ja mittediskrimineerivatel alustel ning tundliku äriteabe ja tarbijate isikuandmete täielik kaitse;
- d) agregeerimisega tegelevate turuosaliste kohustus olla rahaliselt vastutav tasakaalustamatuse eest, mida nad elektrivõrgus põhjustavad; selles ulatuses on nad tasakaaluhaldurid või peavad delegeerima oma tasakaalustamiskohustuse kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 5;
- e) tarnijad ei nõua lõpptarbijatelt, kellel on leping sõltumatute energiavahendajatega, alusetult makseid ega trahve ega rakenda nende suhtes muid põhjendamatuid lepingulisi piiranguid;
- f) agregeerimisega tegelevate turuosaliste ja muude turuosaliste vaheliste konfliktide lahendamise mehhanism, mis hõlmab ka vastutust tasakaalustamatuse eest.

4. Liikmesriigid võivad nõuda elektriettevõtjatelt või osalevatelt lõpptarbijatelt rahalise hüvitise maksmist teistele turuosalistele või teiste turuosaliste tasakaaluhaldurile, kui tarbimiskaja aktiveerimine neid turuosalisi või tasakaaluhaldureid vahetult mõjutab. Rahaline hüvitis ei tohi olla takistuseks agregeerimisega tegelevate turuosaliste turule sisenemisele ega paindlikkusele. Sellistel juhtudel peab rahaline hüvitis peab piirduma üksnes sellega, mis on vajalik osalevate tarbijate tarnijatele või tarnijate tasakaaluhalduritele tarbimiskaja aktiveerimise tõttu tekkinud kulude hüvitamiseks. Hüvitise arvutusmeetodis võib arvesse võtta sõltumatute energiavahendajate tegevusest teistele turuosalistele tekkivat tulu, ning kui tulu on tekkinud, võib energiavahendajatelt või osalevatelt tarbijatelt nõuda hüvitisest panustamist üksnes juhul kui, ja sellises ulatuses, milles kõikidele tarnijatele, tarbijatele ja nende tasakaaluhalduritele tekkinud tulu ei ületa nende kantud kulusid. Arvutusmeetodi peab heaks kiitma reguleeriv asutus või muu pädev riigiasutus.

5. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivad asutused või, kui seda nõuab nende õigussüsteem, põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad kehtestavad tihedas koostöös turuosaliste ja lõpptarbijatega kõikidel elektriturgudel tarbimiskajas osalemise tehnilised nõuded, arvestades kõnealuste turgude tehnilisi näitajaid ja tarbimiskaja suutlikkust. Sellised nõuded hõlmavad agregeeritud koormuste arvessevõtmist.

Artikkel 18

Arved ja arvel esitatav teave

1. Liikmesriigid tagavad, et arved ja arvel esitatav teave on täpsed, kergesti mõistetavad, selged, kokkuvõtlikud ja kasutajasõbralikud ning need esitatakse nii, et lõpptarbijatel oleks neid kerge võrrelda. Lõpptarbijad saavad taotluse korral selge ja mõistetava selgituse selle kohta, kuidas nende arve on koostatud, eelkõige juhul, kui arved ei põhine tegelikul tarbimisel.
2. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad saavad kõik arved ja arvetel esitatava teabe tasuta.
3. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatele pakutakse võimalust saada arveid ja arvetel esitatavat teavet elektrooniliselt ning võimalust kasutada arvete maksmiseks paindlikku korda.
4. Kui leping näeb ette toote või hinna muutmist või allahindlust tulevikus, tuleb see märkida arvel koos muudatuse toimumise kuupäevaga.
5. Liikmesriigid konsulteerivad tarbijaorganisatsioonidega, kui nad kaaluvad arve sisu puudutavate nõuete muutmist.
6. Liikmesriigid tagavad, et arved ja arvetel esitatav teave vastavad I lisa sätestatud miinimumnõuetele.

*Artikkel 19***Nutiarvestisüsteemid**

1. Energiatõhususe edendamiseks ning lõpptarbijate mõjuvõimu suurendamiseks soovib liikmesriik, või reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, tungival, et elektritteenõudjad ja muud turuosalised optimeeriksid elektritarbimist, muu hulgas energijuhtimisteenuste pakkumise või innovaatilise hinnakujunduse väljatöötamisega ning selliste nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmisega, mis on võimelised talitlema eelkõige koos tarbija energijuhtimissüsteemi ja tarkvõrkudega, järgides liidus kohaldatavaid andmekaitsealaseid õigusnorme.
2. Liikmesriigid tagavad oma territooriumil nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmise, millega aidatakse kaasa tarbijate aktiivsele osalemisele elektriturul. Kasutuselevõtu kohta võib teha tasuvusanalüüsi II lisa sätetatud põhimõtetel.
3. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttuga tegelevad liikmesriigid võtavad vastu ja avaldavad funktsionaalsed ja tehnilised miinimumnõuded nende territooriumil kasutusele võetavate nutiarvestisüsteemide kohta kooskõlas artikliga 20 ja II lisaga. Liikmesriigid tagavad, et nutiarvestisüsteemid on koostalitlusvõimelised ja võimelised andma väljundit tarbijate energijuhtimissüsteemidesse. Sellega seoses võtavad liikmesriigid nõuetekohaselt arvesse asjakohaseid olemasolevaid standardeid, sealhulgas koostalitlusvõime kohta, parimaid tavasid ning tarkvõrkude ja elektrienergia siseturu arengu olulisust.
4. Nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttuga tegelevad liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijad osalevad kasutuselevõttuga seotud kulude hüvitamises läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil, võttes samal ajal arvesse pikaajalist kasu kogu väärtusahelale. Liikmesriigid või määratud pädevad asutused, kui liikmesriigid on nii ette näinud, jälgivad korrapäraselt, kuidas kulgeb nutiarvestuse kasutuselevõtt nende territooriumil ning kuidas muutub tarbijate saadav kasu.
5. Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõttule on lõikes 2 osutatud tasuvusanalüüsi põhjal antud negatiivne hinnang, tagavad liikmesriigid, et hinnang vaadatakse läbi vähemalt iga nelja aasta järel või sagedamini, kui toimuvad suured muutused hinnangu tegemisel kasutatavates eeldustes ning sõltuvalt tehnika ja turu arengust. Liikmesriigid teatavad komisjonile pärast ajakohastatud tasuvusanalüüsi koostamist selle tulemuse.
6. Käesoleva direktiivi sätteid nutiarvestisüsteemide kohta kohaldatakse tulevaste paigaldiste ja vanemaid nutiarvesteid asendavate paigaldiste suhtes. Nutiarvestisüsteemid, mis on juba paigaldatud või mille „tööde algus“ leidis aset enne 4. juulit 2019, võivad jääda kasutusse kogu nende elutsükli ajaks, kuid nutiarvestisüsteemid, mis ei vasta artikli 20 ja II lisa nõuetele, ei tohi olla enam kasutuses pärast 5. juulit 2031.

Esimese lõigu kohaldamisel tähendab „tööde algus“ kas investeeringuga seotud ehitustööde alustamist või esimest kindlat kohustust tellida seadmeid või muud kohustust, mis teeb investeeringu pöördumatuks, olenevalt sellest, milline neist on varasem. Tööde algus ei hõlma maa ostmist ega ettevalmistustöid, nagu lubade hankimine ja esialgsete teostatavussuuringute tegemine. Ülevõtmiste puhul tähendab „tööde algus“ omandatud ettevõttega vahetult seotud vara omandamise hetke.

*Artikkel 20***Nutiarvestisüsteemide funktsioonid**

Kui artikli 19 lõikes 2 osutatud tasuvusanalüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmise kohta positiivne hinnang või kui nutiarvestisüsteeme võetakse süsteemselt kasutusele pärast 4. juulit 2019, võtavad liikmesriigid nutiarvestisüsteemide kasutusele kooskõlas Euroopa standardite, II lisa ning järgmiste nõuetega:

- a) nutiarvestisüsteemid mõõdavad täpselt tegelikku elektritarbimist ja suudavad anda lõpptarbijatele teavet tegeliku tarbimisaja kohta. Kontrollitud varasema tarbimise teave on lõpptarbijatele taotluse alusel ja ilma lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadav ning nähtav. Tarbimisandmed kontrollimata reaalaajalähedase ajavahemiku kohta tehakse lõpptarbijatele samuti ilma lisakuluta kergesti ja turvaliselt kättesaadavaks standardse liidese või kaugjuurdepääsu kaudu, nii et see toetaks automaatseid energiatõhususe programme, tarbimiskaja ja muid teenuseid;

- b) nutiarvestisüsteemide ja andmevahetuse turvalisus vastab asjakohastele turvalisust käsitlevatele liidu õigusnormidele, võttes nõuetekohaselt arvesse parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturvalisuse kaitse kõrgeim tase, pidades samal ajal silmas kulusid ja proportsionaalsuse põhimõtet;
- c) lõpptarbijate eraelu puutumatus ja andmekaitse vastab asjakohastele andmekaitset ja eraelu puutumatus käsitlevatele liidu õigusnormidele;
- d) arvestite käitajad tagavad, et võrku elektrienergiat saatvad aktiivsed tarbijad saaksid arvestite abil teada, kui palju nende valdustes toodetud elektrit saadetakse võrku;
- e) kui lõpptarbija seda taotleb, tehakse tema poolt võrku saadetava elektrienergia ja tarbitud elektrienergia andmed artikli 24 alusel vastu võetud rakendusaktide kohaselt kergesti mõistetavas vormis kättesaadavaks talle endale standardse teabevahetusliidese või kaugjuurdepääsu kaudu või tema nimel tegutsevale kolmandale isikule, võimaldades lõpptarbijal pakkumisi võrdsel alusel võrrelda;
- f) lõpptarbija asjakohane nõustamine ja teavitamine toimub enne nutiarvestite paigaldamist või nutiarvestite paigaldamise ajal; eelkõige selgitatakse lõpptarbijale kõiki lugemi võtmise ja energiatarbimise jälgimise võimalusi ning talle antakse teavet isikuandmete kogumise ja töötlemise kohta kooskõlas kohaldatavate andmekaitsealaste liidu õigusnormidega;
- g) nutiarvestisüsteemid võimaldavad lõpptarbijal teha mõõtmist ja arveldamist samas tasakaalarvelduse ajavahemikus kui riigi energiaturul.

Esimese lõigu punkti e kohaldamisel peab lõpptarbijale olema tagatud võimalus teha oma mõõtmisandmetest väljavõtteid või edastada need kolmandale isikule ilma lisakuludeta ning kooskõlas andmete ülekandmise õigusega vastavalt andmekaitsealastele liidu õigusnormidele.

Artikkel 21

Õigus nutiarvestile

1. Kui artikli 19 lõikes 2 osutatud tasuvusanalüüsi tulemusel antakse nutiarvestisüsteemi kasutuselevõtmise kohta negatiivne hinnang ning kui nutiarvestisüsteemi ei võeta süsteemselt kasutusele, tagab liikmesriik, et lõpptarbijal oleks taotluse alusel ja seotud kulude kandmise korral õigus nutiarvesti paigaldamisele või asjakohasel juhul ajakohastamisele õiglastel, mõistlikel ja kulutõhusatel tingimustel ning et nutiarvesti:

- a) kui see on tehniliselt teostatav, omaks artiklis 20 osutatud funktsioone või vähemalt selliseid funktsioone, mille on kindlaks määratud ja avalikustanud liikmesriik riigi tasandil kooskõlas III lisaga;
- b) oleks koostalitlusvõimeline ja reaaliajalähedases ajavahemikus arvestitaristu kaudu tarbija energiauhtimissüsteemiga ühendatav.

2. Lõike 1 kohaselt tarbija esitatud nutiarvesti taotluse puhul liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud,

- a) tagab, et pakkumises, mis esitatakse lõpptarbijale, kes taotleb nutiarvesti paigaldamist, väljendatakse selgelt ja täpselt,
  - i) milliseid funktsioone nutiarvesti täidab ja milline on selle koostalitlusvõime, milliseid teenuseid see võimaldab ning milliseid tegelikke eelseid vastaval ajahetkel sellise nutiarvesti olemasolu annab;
  - ii) milliseid nutiarvestiga seotud kulusid peab kandma lõpptarbija;
- b) tagab, et nutiarvesti paigaldatakse mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui neli kuud pärast tarbija taotluse esitamist;
- c) vaatab korrapäraselt ja vähemalt iga kahe aasta järel läbi ja teeb avalikkusele kättesaadavaks nutiarvestiga seotud kulud ning jälgib nende kulude muutumist seoses tehnika arenguga ja arvestisüsteemi võimaliku ajakohastamise vajadusega.

Artikkel 22

Tavaarvestid

1. Kui lõpptarbija ei ole nutiarvestit, tagab liikmesriik, et lõpptarbija varustatakse individuaalse tavaarvestiga, mis mõõdab täpselt tema tegelikku tarbimist.
2. Liikmesriik tagab, et tavaarvestit kasutaval lõpptarbija on kerge võtta arvesti lugemist kas otse või kaudselt võrguliidese või muu sobiva liidese kaudu.

Artikkel 23

Andmehaldus

1. Andmehalduse ja andmevahetuse alaste õigusnormide sätestamisel määrab liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, kindlaks õigustatud isikute poolset lõpptarbija andmetele juurdepääsu käsitlevad õigusnormid vastavalt käesolevale artiklile ja kohaldatavale liidu õigusraamistikule. Käesoleva direktiivi kohaldamisel hõlmavad andmed mõtmise ja tarbimise andmeid ning andmeid, mida on vaja tarbija poolt tarnija või agregatsiooniga tegeleva turuosalise vahetamiseks, tarbimiskajaks ja muudeks teenusteks.
  2. Liikmesriigid korraldavad andmehaldust, et tagada tõhus ja turvaline juurdepääs andmetele ja andmevahetus, samuti andmekaitse ja andmeturve.
- Sõltumata liikmesriigis kasutatavast andmete haldamise mudelist annab andmehalduse eest vastutav isik igale õigustatud isikule lõike 1 kohaselt juurdepääsu lõpptarbija andmetele. Õigustatud isikutel peab olema nõutud andmetele mittediskrimineeriv ja üheaegne juurdepääs. Andmed peavad olema lihtsalt kättesaadavad ning asjaomane andmetele juurdepääsu kord peab olema üldsusele kättesaadav.
3. Käesoleva direktiivi kohaldamisel andmetele juurdepääsu ja andmete säilitamist käsitlevad normid peavad olema kooskõlas liidu asjaomase õigusega.

Käesoleva direktiivi raames isikuandmete töötlemine peab toimuma kooskõlas määrusega (EL) 2016/679.

4. Liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, volitab ja sertifitseerib andmehalduse eest vastutavaid isikuid või asjakohasel juhul teeb nende üle järelevalvet, tagamaks, et kõnealused isikud täidavad käesoleva direktiivi nõudeid.

Ilma et see piiraks andmekaitseametnike ülesandeid määruse (EL) 2016/679 alusel, võivad liikmesriigid otsustada nõuda andmehalduse eest vastutavatel isikutel, et nad määraksid järelevalveametnikud, kes vastutavad nende meetmete jälgimise eest, mida andmehaldusega tegelevad isikud võtavad selleks, et tagada mittediskrimineeriv juurdepääs andmetele ja käesoleva direktiivi nõuete järgimine.

Liikmesriik võib nimetada käesoleva direktiivi artikli 35 lõike 2 punkti d osutatud järelevalveametniku või -asutused, kes täidavad käesolevas lõikes sätestatud kohustusi.

5. Lõpptarbijalt ei võeta lisatasu tema andmetele juurdepääsu eest ega tema andmete kättesaadavaks tegemise taotluse eest.

Liikmesriikide ülesanne on kehtestada asjakohased tasud õigustatud isikute juurdepääsuks andmetele.

Liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, tagab, et andmeteenuseid osutavate reguleeritud üksuste nõutavad tasud on mõistlikud ja põhjendatud.

Artikkel 24

Koostalitlusvõime nõuded ja teabele juurdepääsu kord

1. Et edendada jaeturul konkurentsi ja mitte tekitada õigustatud isikutele liigseid halduskulusid, aitavad liikmesriigid saavutada liidus energiateenuste täielikku koostalitlusvõimet.

2. Komisjon võtab rakendusaktidega vastu koostalitlusvõime nõuded ning artikli 23 lõikes 1 osutatud andmete mittediskrimineeriva ja läbipaistva juurdepääsu korra. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 68 lõikes 2 osutatud nõuandemenetlusega.

3. Liikmesriigid tagavad, et elektriettevõtjad kohaldaksid lõikes 2 osutatud koostalitlusvõime nõudeid ja andmete juurdepääsu korda. Nimetatud nõuded ja kord peavad tuginema liikmesriikide olemasolevatele tavadele.

Artikkel 25

Ühtsed kontaktpunktid

Liikmesriigid tagavad ühtsed kontaktpunktid, kust tarbijad saavad kogu vajaliku teabe oma õiguste, kohalduva õiguse ja vaidluse korral nende käsutuses olevate vaidluste lahendamise mehhanismide kohta. Ühtsed kontaktpunktid võivad kuuluda üldiste tarbijainfopunktide alla.

Artikkel 26

Õigus vaidluste kohtuvälisele lahendamisele

1. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel on käesolevas direktiivis sätestatud õiguste ja kohustustega seotud vaidluste lahendamiseks juurdepääs lihtsale, õiglasele, läbipaistvale, sõltumatule, tõhusale ja tulemuslikule vaidluste kohtuvälisele lahendamisele sõltumatu mehhanismi kaudu, näiteks energiaombudsman või tarbijakaitseorgan, või reguleeriva asutuse kaudu. Kui lõpptarbijal on tarbija Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2013/11/EL⁽²³⁾ tähenduses, peab vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanism vastama direktiivis 2013/11/EL sätestatud kvaliteedinõuetele ja nägema ette, kui olukord seda tingib, kulude ja kahju hüvitamise süsteemi.

2. Vajaduse korral tagavad liikmesriigid, et vaidluste kohtuvälise lahendamise üksused teevad koostööd, et võimaldada lihtsat, õiglast, läbipaistvat, sõltumatut, tõhusat ja tulemuslikku vaidluste kohtuvälise lahendamist kõikide vaidluste korral, mis on tingitud toodetest või teenustest, mis on seotud või kuuluvad ühte paketti käesoleva direktiivi kohaldamisalasse kuuluva toote või teenusega.

3. Elektriettevõtjate osalemine kodutarbijatele suunatud vaidluste kohtuvälise lahendamise mehhanismis on kohustuslik, välja arvatud juhul, kui liikmesriik tõendab komisjonile, et muud mehhanismid on sama tulemuslikud.

Artikkel 27

Universaalteenus

1. Liikmesriigid tagavad, et kõikidele kodutarbijatele ja, kui liikmesriigid seda asjakohaseks peavad, väikeettevõtjatele osutatakse universaalteenust, mis tähendab, et neil on õigus saada oma territooriumil kindlaksmääratud kvaliteediga elektritarneid konkurentsivõimelise, hõlpsasti ja selgelt võrreldava, läbipaistva ja mittediskrimineeriva hinnaga. Universaalteenuse osutamise tagamiseks võivad liikmesriigid kindlaks määrata viimasena vastutava tarnija. Liikmesriigid kehtestavad jaotusvõrguettevõtjatele kohustuse ühendada tarbijad võrku sellistel tingimustel ja selliste tasudega, mis on kehtestatud artikli 59 lõike 7 sätestatud korras. Käesolev direktiiv ei takista liikmesriike tugevdamast kodutarbijate ning väikeste ja keskmise suurusega äritarbijate turupositsiooni, edendades kõnealuste tarbijate rühma esindajate vabatahtliku agreerimise võimalusi.

2. Lõiget 1 rakendatakse läbipaistvalt ja mittediskrimineerivalt ning see ei tohi takistada tarnija vaba valimist, mis on sätestatud artiklis 4.

⁽²³⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv) (ELT L 165, 18.6.2013, lk 63).

*Artikkel 28***Kaitsetud tarbijad**

1. Liikmesriigid võtavad asjakohased meetmed, et kaitsta tarbijaid, ja tagavad eelkõige kaitsetute tarbijate piisava kaitse. Selleks määratleb iga liikmesriik kaitsetute tarbijate mõiste, mis võib osutada energiaostuvõimetusele ning muu hulgas kriitilistel aegadel selliste tarbijate elektrivõrgust lahtiühendamise keelule. Kaitsetute tarbijate mõiste võib hõlmata sissetuleku tasemeid, energiakulude osakaalu netosissetulekus, kodude energiatõhusust, kriitilist sõltuvust elektriseadmetest tervislikel põhjustel, vanust või muid kriteeriume. Liikmesriigid tagavad kaitsetute tarbijatega seotud õiguste ja kohustuste täitmise. Eelkõige võtavad nad meetmeid kauges piirkonnades asuvate tarbijate kaitsmiseks. Neil tuleb tagada tarbijakaitse kõrge tase, eriti seoses lepingutingimuste läbipaistvuse, üldise teabe ning vaidluste lahendamise mehhanismidega.

2. Liikmesriigid võtavad asjakohaseid meetmeid, näiteks sotsiaalkindlustussüsteemis toetuste pakkumine, et tagada vajalik tarnimine kaitsetutele tarbijatele, või energiatõhususe parandamise toetuse ettenägemine, et lahendada määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt kindlaks tehtud energiaostuvõimetuse probleemid, sealhulgas vaesuse laiemas kontekstis. Sellised meetmed ei tohi takistada artiklis 4 sätestatud turu tõhusat avamist või turu toimimist ning nendest teatatakse asjakohasel juhul komisjonile vastavalt artikli 9 lõikele 4. Teated võivad hõlmata ka üldise sotsiaalkindlustussüsteemi raames võetud meetmeid.

*Artikkel 29***Energiaostuvõimetus**

Et hinnata määruse (EL) 2018/1999 artikli 3 lõike 3 punkti d kohaselt, kui palju on energiaostuvõimetuid kodumajapidamisi, määravad liikmesriigid kindlaks ja avaldavad kriteeriumid, mis võivad hõlmata väikest sissetulekut, energiakulude suurt osakaalu netosissetulekus ja vähest energiatõhusust.

Komisjon annab suunised selle kohta, kuidas siinkohal ja artikli 5 lõike 5 kontekstis määratleda mõiste „märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid kodumajapidamisi“, lähtudes seejuures eeldusest, et igasugust energiaostuvõimetute kodumajapidamiste osakaalu võib pidada märkimisväärseks.

*IV PEATÜKK***JAOTUSVÕRGU KÄITAMINE***Artikkel 30***Jaotusvõrguettevõtjate määramine**

Liikmesriigid määravad või nõuavad, et ettevõtjad, kellele kuuluvad jaotusvõrgud või kes vastutavad nende eest, määraksid kas ühe või mitu jaotusvõrguettevõtjat ajavahemikuks, mille liikmesriigid kehtestavad olenevalt tõhususe ja majandusliku tasakaalu näitajatest.

*Artikkel 31***Jaotusvõrguettevõtjate ülesanded**

1. Jaotusvõrguettevõtja vastutab selle eest, et võrk suudab pikaajaliselt rahuldada mõistlikku elektrienergia jaotamise nõudlust, ning majandustingimustele vastava turvalise, töökindla ja tõhusa elektrijaotussüsteemi toimimise, hoolduse ja arendamise eest oma piirkonnas, võttes arvesse keskkonnaküsimusi ja energiatõhusust.

2. Jaotusvõrguettevõtja ei tohi diskrimineerida eri võrgukasutajaid või võrgukasutajate rühmi, eriti oma sidusettevõtjaid eelistades.

3. Jaotusvõrguettevõtja annab võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurdepääsuks, sealhulgas selle kasutamiseks vajalikku teavet.

4. Liikmesriik võib jaotusvõrguettevõtjalt nõuda, et elektritootmisüksuste eelijaotuse koostamisel eelistatakse vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 11 elektritootmisüksusi, kus kasutatakse taastuvaid energiaallikaid või tõhusat koostootmist.
5. Iga jaotusvõrguettevõtja tegutseb neutraalse turuvahendajana, hankides oma võrgus energiakadude katmiseks kasutatava energia läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korra alusel, kui tal on selline funktsioon.
6. Kui jaotusvõrguettevõtja vastutab toodete ja teenuste hankimise eest, mis on vajalikud jaotusvõrgu tõhusaks, töökindlaks ja turvaliseks toimimiseks, peavad jaotusvõrguettevõtja kõnealusel eesmärgil vastu võetud eeskirjad olema objektiivsed, läbipaistvad ja mittediskrimineerivad ning need töötatakse välja koostöös põhivõrguettevõtjate ja teiste asjaomaste turuosalistega. Jaotusvõrguettevõtjatele toodete pakkumise ja teenuste osutamise tingimused, sealhulgas vajaduse korral eeskirjad ja tasud, kehtestatakse vastavalt artikli 59 lõikele 7 mittediskrimineerival ja kulusid kajastaval viisil ning need avaldatakse.
7. Lõikes 6 osutatud ülesannete täitmisel hangib jaotusvõrguettevõtja oma võrgule vajalikke sagedusega mitteseotud tugiteenuseid läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korra alusel, välja arvatud juhul, kui reguleeriva asutuse hinnangul on sagedusega mitteseotud tugiteenuste turupõhine pakkumine majanduslikult ebatõhus ning ta on teinud erandi. Kohustust hankida sagedusega mitteseotud tugiteenuseid ei kohaldata täielikult integreeritud võrgukomponentide suhtes.
8. Lõikes 6 osutatud toodete ja teenuste hankimisel tagatakse kõikide kvalifitseeritud turuosaliste tõhus osalemine, hõlmates sealhulgas turuosalisi, kes pakuvad taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat, tarbimiskajas osalevaid turuosalisi, energiasalvestusüksusi käitavaid ettevõtjaid ja agregeerimisega tegelevaid turuosalisi, nõudes eelkõige reguleerivatelt asutustelt ja jaotusvõrguettevõtjalt, tihedas koostöös kõigi turuosalistega ning põhivõrguettevõtjatega, et nad määraksid kindlaks nendel turgudel osalemise tehnilised nõuded, tuginedes turgude tehnilistele näitajatele ja kõikide turuosaliste suutlikkusele.
9. Jaotusvõrguettevõtjad teevad koostööd põhivõrguettevõtjatega nende võrku ühendatud turuosaliste tõhusaks osalemiseks jae- ja hulgemüügiturgudel ning tasakaalustamisturgudel. Jaotusvõrgus paiknevatel ressurssidel põhinevate tasakaalustamisteenuste osutamine lepitakse kokku asjaomase põhivõrguettevõtjaga kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 57 ja komisjoni määruse (EL) 2017/1485⁽²⁴⁾ artikliga 182.
10. Liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused võivad lubada jaotusvõrguettevõtjatel teha muid toiminguid, kui on ette nähtud käesolevas direktiivis ja määruuses (EL) 2019/943, kui sellised toimingud on jaotusvõrguettevõtjatele vajalikud nende käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2019/943 kohaste kohustuste täitmiseks ning reguleeriv asutus on hinnanud erandi vajalikkust. Käesolev lõige ei piira jaotusvõrguettevõtjate õigust omada, arendada, hallata ja käitada muid võrke kui elektrivõrgud, kui liikmesriik või määratud pädev asutus on selle õiguse andnud.

Artikkel 32

Jaotusvõrkudes paindlikkuse kasutamise stiimulid

1. Liikmesriigid tagavad vajaliku õigusraamistikku, millega võimaldatakse jaotusvõrguettevõtjatel hankida paindlikkusteenuseid, mis hõlmavad ka ülekoormuse juhtimist nende piirkonnas, et tõhustada jaotusvõrgu toimimist ja arendamist, ning nähakse jaotusvõrguettevõtjatele ette sellekohased stiimulid. Õigusraamistikuga tagatakse eelkõige, et jaotusvõrguettevõtjatel on võimalik hankida paindlikkusteenuseid hajatootjalt või tarbimiskaja või energia salvestamise pakkujalt ning sellega edendatakse energiatõhususe meetmete kasutamist, kui need teenused vähendavad kulutõhusalt vajadust elektrivõimsust suurendada või asendada ning aitavad jaotusvõrgul toimida tõhusalt ja turvaliselt. Jaotusvõrguettevõtjad hangivad paindlikkusteenuseid läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korra alusel, välja arvatud juhul, kui reguleerivad asutused on teinud kindlaks, et selliste teenuste hankimine on majanduslikult ebatõhus, või kui see tekitaks tõsiseid turumoonutusi või suurendaks ülekoormust.

⁽²⁴⁾ Komisjoni 2. augusti 2017. aasta määrus (EL) 2017/1485, millega kehtestatakse elektri ülekandesüsteemi käidueskiri (ELT L 220, 25.8.2017, lk 1).

2. Jaotusvõrguettevõtjad, kes on saanud reguleeriva asutuse heakskiidu, või reguleerivad asutused ise määravad kõiki asjaomaseid võrgukasutajaid ja põhivõrguettevõtjaid hõlmavas läbipaistvas ja osalusel põhinevas menetluses vähemalt riigi tasandil kindlaks hangitavate paindlikkusteenuste spetsifikatsioonid ning asjakohasel juhul nende teenuste standardsed turutooted. Spetsifikatsioonidega tagatakse kõikide turuosaliste tõhus ja mittediskrimineeriv osalemine, hõlmates sealhulgas turuosalisi, kes pakuvad taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat, tarbimiskajas osalevaid turuosalisi, energiasalvestusüksusi käitavaid ettevõtjaid ja agregeerimisega tegelevaid turuosalisi. Jaotusvõrguettevõtjad vahetavad kogu vajalikku teavet ja koordineerivad oma tegevust põhivõrguettevõtjatega, et tagada vahendite optimaalne kasutamine ning võrgu turvaline ja tõhus toimimine ning hõlbustada turu arengut. Jaotusvõrguettevõtjad peavad saama piisavat hüvitist kõnealuste teenuste hankimiseks, et katta vähemalt mõistlikud kulud, sealhulgas vajalikud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud ning taristukulud.
3. Jaotusvõrgu arendamine peab tuginema läbipaistvale võrgu arengukavale, mille jaotusvõrguettevõtja avaldab vähemalt iga kahe aasta järel ja esitab reguleerivale asutusele. Võrgu arengukava peab looma läbipaistvuse vajalike keskmise ja pikaajalise tähtsajaga paindlikkusteenuste osas, kehtestama kavandatavad investeeringud järgmiseks viieks kuni kümneks aastaks ning pöörama erilist tähelepanu peamisele jaotustaristule, mida on vaja uue põlvkonna tootmisvõimsuste ja uute koormuste, sealhulgas elektrisõidukite laadimispunktide ühendamiseks. Võrgu arengukava peab hõlmama ka tarbimiskaja kasutamist, energiatõhusust, energiasalvestusüksusi ja muid vahendeid, mida jaotusvõrguettevõtja kasutab võrgu laiendamise alternatiivina.
4. Jaotusvõrguettevõtja konsulteerib võrgu arengukava suhtes kõikide asjaomaste võrgukasutajate ja asjaomaste põhivõrguettevõtjatega. Jaotusvõrguettevõtja avaldab koos võrgu arengukavaga konsultatsiooni tulemused ning esitab konsultatsiooni tulemused ja võrgu arengukava reguleerivale asutusele. Reguleerivad asutused võivad taotleda kõnealuse kava muutmist.
5. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõikes 3 sätestatud kohustust ei kohaldata integreeritud elektriettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat või kes teenindavad väikeseid eraldatud võrke.

Artikkel 33

Elektrimobiilsuse elektrivõrku lõimimine

1. Ilma et see piiraks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/94/EL⁽²⁵⁾ kohaldamist, tagavad liikmesriigid vajaliku õigusraamistiku, et hõlbustada üldkasutatavate ja eraomandis olevate laadimispunktide ühendamist jaotusvõrku. Liikmesriigid tagavad, et jaotusvõrguettevõtjad teevad mittediskrimineerivalt koostööd iga ettevõtjaga, kes omab, arendab, käitab või haldab elektrisõidukite laadimispunkte, pidades silmas ka nende võrku ühendamist.
2. Jaotusvõrguettevõtjad ei tohi omada, arendada, hallata ega käitada elektrisõidukite laadimispunkte, välja arvatud juhul, kui jaotusvõrguettevõtja omab laadimispunkte üksnes oma tarbeks.
3. Erandina lõikest 2 võivad liikmesriigid lubada jaotusvõrguettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada elektrisõidukite laadimispunkte, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:
  - a) teistele isikutele ei ole reguleeriva asutuse läbi vaadatud ja heaks kiidetud avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluse tulemusel antud õigust omada, arendada, hallata ja käitada elektrisõidukite laadimispunkte, või nad ei suutnud neid teenuseid osutada mõistliku hinna eest ja õigeaegselt;
  - b) reguleeriv asutus on vaadanud eelnevalt läbi punkti a kohase pakkumismenetluse tingimused ja andnud oma heakskiidu;
  - c) jaotusvõrguettevõtja tagab laadimispunkte käitades kolmandate isikute juurdepääsu vastavalt artiklile 6 ega diskrimineeri eri võrgukasutajaid ja võrgukasutajate rühmi, eriti oma sidusettevõtjaid eelistades.

⁽²⁵⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2014. aasta direktiiv 2014/94/EL alternatiivkütuste taristu kasutuselevõtu kohta (ELT L 307, 28.10.2014, lk 1).

Reguleeriv asutus võib koostada suunised ja hanketingimused, et aidata jaotusvõrguettevõtjatel tagada õiglane pakkumismenetlus.

4. Kui liikmesriigid on rakendanud lõikes 3 sätestatud tingimusi, korraldavad liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused korrapäraselt või vähemalt iga viie aasta järel avaliku konsultatsiooni, et hinnata uuesti muude isikute võimalikku huvi omada, arendada, käitada või hallata elektrisõidukite laadimispunkte. Kui avalikul konsultatsioonil selgub, et on muid isikuid, kes suudavad omada, arendada, käitada või hallata kõnealuseid laadimispunkte, tagavad liikmesriigid, et jaotusvõrguettevõtjad jäetakse sellest tegevusest järk-järgult kõrvale, tingimusel et lõike 3 punktis a osutatud pakkumismenetlus on edukalt lõpule viidud. Pakkumismenetluse ühe tingimusena võivad reguleerivad asutused lubada jaotusvõrguettevõtjatel saada tagasi laadimistaristusse tehtud investeeringu jääkväärtus.

Artikkel 34

Jaotusvõrguettevõtjate ülesanded seoses andmehaldusega

Liikmesriigid tagavad kooskõlas asjakohaste andmekaitsealaste õigusnormidega, et kõikidel õigustatud isikutel on andmetele selgetel ja võrdsetel tingimustel mittediskrimineeriv juurdepääs. Liikmesriikides, kus on võetud kasutusele nutiarvestisüsteemid vastavalt artiklile 19 ja kus jaotusvõrguettevõtjad on seotud andmehaldusega, võetakse artikli 35 lõike 2 punktis d osutatud nõuetele vastavuse programmidega erimeetmeid, et välistada artiklis 23 osutatud õigustatud isikute diskrimineeriv juurdepääs andmetele. Kui artikli 35 lõige 1, 2 või 3 ei ole jaotusvõrguettevõtjate suhtes kohaldatav, võtavad liikmesriigid kõik vajalikud meetmed tagamaks, et vertikaalselt integreeritud ettevõtjal ei oleks oma tarnete tegemiseks eelistatud juurdepääsu andmetele.

Artikkel 35

Jaotusvõrguettevõtjate eraldatus

1. Kui jaotusvõrguettevõtja moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, peab ta olema muust, jaotamisega mitteseotud tegevusest vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu. Need nõuded ei too kaasa kohustust eraldada jaotusvõrguettevõtja vara vertikaalselt integreeritud ettevõtja omandist.

2. Lisaks lõike 1 nõuetele peab vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olev jaotusvõrguettevõtja olema muust, jaotamisega mitteseotud tegevusest nii organisatsiooniliselt kui ka otsuste tegemises sõltumatu. Selleks peab ta vastama järgmistele miinimumkriteeriumidele:

- a) jaotusvõrguettevõtja juhtimise eest vastutavad isikud ei tohi olla otse ega kaudselt tegevad elektritootmise, ülekandmise või tarnimise igapäevase juhtimise eest vastutava integreeritud elektriettevõtja äriühingustruktuuris;
- b) tuleb võtta vajalikud meetmed jaotusvõrguettevõtja juhtimise eest vastutavate isikute kutseühvidega arvestamiseks nii, et neil oleks võimalik tegutseda sõltumatult;
- c) jaotusvõrguettevõtjal peavad olema tõhusad otsuste tegemise õigused, mis on integreeritud elektriettevõtjast sõltumatu vara osas, mis on vajalik võrgu käitamiseks, hooldamiseks või arendamiseks. Nende ülesannete täitmiseks peavad jaotusvõrguettevõtja käsutuses olema vajalikud ressursid, sealhulgas inim-, tehnilised, füüsilised ja rahalised ressursid. See ei tohiks takistada selliste asjakohaste koordineerimismehhanismide olemasolu, mis tagavad emattevõtja õiguste kaitse seoses majandusliku ja juhtimisalase järelevalvega tütar-ettevõtja varalise tasuvuse üle, mida tehakse kaudselt vastavalt artikli 59 lõikele 7. Eelkõige peab see võimaldama emattevõtjal kiita heaks jaotusvõrguettevõtja iga-aastane rahastamiskava või samaväärne dokument ning määrata kindlaks oma tütar-ettevõtja võlgade ülempiiri. See ei tohi võimaldada emattevõtjal sekkuda tütar-ettevõtja igapäevategevusse ega konkreetsesse jaotusliinide ehitamise või uuendamise seotud otsustesse, mis ei ületa heakskiidetud rahastamiskava ega samaväärsete dokumentide tingimusi; ning

d) jaotusvõrguettevõtja peab kehtestama nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagama selle rakendamise üle asjakohase järelevalve. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse kõnealuse eesmärgi saavutamiseks töötajatele konkreetset kohustused. Nõuetele vastavuse programmi rakendamise järelevalve eest vastutav isik või organ või jaotusvõrguettevõtja järelevalveametnik esitab võetud meetmete kohta artikli 57 lõikes 1 osutatud reguleerivale asutusele aastaaruande, mis avaldatakse. Jaotusvõrguettevõtja järelevalveametnik peab olema täiesti sõltumatu ning tal peab olema juurdepääs kõikidele oma ülesande täitmiseks vajalikele jaotusvõrguettevõtja ja, kui neid on, tema sidusettevõtjate andmetele.

3. Kui jaotusvõrguettevõtja moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, peavad liikmesriigid tagama reguleerivate asutuste või muude pädevate asutuste järelevalve jaotusvõrguettevõtja tegevuse üle, et ta ei kasutaks oma vertikaalset integreeritust konkurentsi moonutamiseks. Eelkõige ei tohi vertikaalselt integreeritud jaotusvõrguettevõtjad oma teavitustegevuse ja kaubamärkidega tekitada segadust seoses vertikaalselt integreeritud ettevõtja tarneharu eraldiseisvusega.

4. Liikmesriigid võivad otsustada, et lõikeid 1, 2 ja 3 ei kohaldata integreeritud elektriettevõtjate suhtes, kes teenindavad vähem kui 100 000 võrku ühendatud tarbijat või väikeseid eraldatud võrke.

Artikkel 36

Jaotusvõrguettevõtjatele kuuluvad energiasalvestusüksused

1. Jaotusvõrguettevõtjad ei tohi omada, arendada, hallata ega käitada energiasalvestusüksusi.

2. Erandina lõikest 1 võivad liikmesriigid lubada jaotusvõrguettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada energiasalvestusüksusi, kui need on täielikult integreeritud võrgukomponendid ja reguleeriv asutus on andnud oma heakskiidu või kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

- a) teistele isikutele ei ole reguleeriva asutuse läbi vaadatud ja heaks kiidetud avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluse tulemusel antud õigust kõnealuseid üksusi omada, arendada, hallata ja käitada, või nad ei suutnud seda teha mõistliku hinna eest ja õigeaegselt;
- b) jaotusvõrguettevõtjatel on kõnealuseid üksusi vaja oma käesoleva direktiivi kohaste kohustuste täitmiseks, et tagada jaotusvõrgu tõhus, töökindel ja turvaline toimimine, ning neid ei kasutata selleks, et osta või müüa elektrienergiat elektriturgudel; ning
- c) reguleeriv asutus on hinnanud erandi vajalikkust ja pakkumismenetlust, sealhulgas selle tingimusi, ning on andnud oma heakskiidu.

Reguleeriv asutus võib koostada suunised ja hanketingimused, et aidata jaotusvõrguettevõtjatel tagada õiglane pakkumismenetlus.

3. Reguleerivad asutused korraldavad korrapäraselt ja vähemalt iga viie aasta järel olemasolevate energiasalvestusüksuste teemal avaliku konsultatsiooni, et hinnata võimalikku valmidust ja huvi sellistesse üksustesse investeerida. Kui avalikul konsultatsioonil selgub reguleeriva asutuse hinnangu kohaselt, et on kolmandaid isikuid, kes suudavad neid üksusi kulutõhusalt omada, arendada, käitada või hallata, tagavad reguleerivad asutused, et jaotusvõrguettevõtjad jäetakse sellest tegevusest 18 kuu jooksul järk-järgult kõrvale. Pakkumismenetluse ühe tingimusena võivad reguleerivad asutused lubada jaotusvõrguettevõtjatel saada mõistlikku hüvitist, eelkõige saada tagasi energiasalvestusüksustesse tehtud investeeringu jääkväärtus.

4. Lõiget 3 ei kohaldata täielikult integreeritud võrgukomponentide suhtes ega selliste uute patareidel põhinevate salvestusüksuste tavalise amortisatsiooniaja suhtes, mille kohta on lõplik investeerimisotsus tehtud kuni 4. juulini 2019, tingimusel et:

- a) patareidel põhinevad salvestusüksused ühendatakse võrku hiljemalt kaks aastat pärast lõpliku investeerimisotsuse tegemist;
- b) patareidel põhinevad salvestusüksused on integreeritud jaotusvõrku;

- c) patareidel põhinevaid salvestusüksuseid kasutatakse üksnes võrguturvalisuse vahetuks sündmuspõhiseks taastamiseks võrgu häirete korral, kui taastamist alustatakse viivitamatult ja kui see lõpetatakse siis, kui tavalise ümberjaotamisega saab probleemi lahendada, ning
- d) patareidel põhinevatel salvestusüksustes salvestamist ei kasutata selleks, et osta või müüa elektrienergiat elektriturul, muu hulgas tasakaalustamiseks.

Artikkel 37

Jaotusvõrguettevõtjate konfidentsiaalsuskohustus

Ilma et see piiraks artikli 55 kohaldamist või muud õiguslikult siduvat kohustust teavet avalikustada, peab jaotusvõrguettevõtja säilitama oma äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ja vältima oma tegevusega seotud äriliselt kasuliku teabe diskrimineerivat avaldamist.

Artikkel 38

Suletud jaotusvõrgud

1. Liikmesriigid võivad lõike 4 kohaldamist piiramata sätestada, et reguleerivad asutused või muud pädevad asutused liigitavad võrgu, mis jaotab elektrit geograafiliselt piiratud tootmiskoha, ärirajatise või ühisteenuste koha piires ega varusta kodutarbijaid, suletud jaotusvõrguks, kui

- a) konkreetsetel tehnilistel või ohutusega seotud põhjustel on selle võrgu kasutajate tegevus või tootmisprotsess ühendatud või
- b) kõnealune võrk jaotab elektrit peamiselt võrgu omanikule või võrguettevõtjale või nende sidusettevõtjatele.

2. Suletud jaotusvõrke käsitatakse käesoleva direktiivi tähenduses jaotusvõrkudena. Liikmesriigid võivad sätestada, et reguleerivad asutused vabastavad suletud jaotusvõrgu ettevõtja

- a) artikli 31 lõigetes 5 ja 7 sätestatud nõudest hankida oma võrgus energiakadude ja sagedusega mitteseotud tugiteenuste katmiseks kasutatav energia läbipaistva, mittediskrimineeriva ja turupõhise korra alusel;
- b) artikli 6 lõikes 1 sätestatud nõudest tagada, et tasud või nende arvutamise aluseks olev meetodika kiidetakse vastavalt artikli 59 lõikele 1 enne nende jõustumist heaks;
- c) artikli 32 lõikes 1 sätestatud nõudest hankida paindlikkusteenuseid ja artikli 32 lõikes 3 sätestatud kohustusest tugineda võrgu arendamisel võrgu arengukavale;
- d) artikli 33 lõikes 2 sätestatud nõudest mitte omada, arendada, hallata ega käitada elektrisõidukite laadimispunkte; ning
- e) artikli 36 lõikes 1 sätestatud nõudest mitte omada, arendada, hallata ega käitada energiasalvestusüksuseid.

3. Lõikes 2 osutatud vabastuse korral vaadatakse kohaldatavad tasud või nende arvutamise aluseks olev meetodika läbi ja kiidetakse heaks artikli 59 lõike 1 kohaselt suletud jaotusvõrgu kasutaja taotluse alusel.

4. Kui võrku kasutavad aeg-ajalt vähesed kodumajapidamised, kes on jaotusvõrgu omanikuga töösuhtes või sarnases suhtes ning kes asuvad suletud jaotusvõrgu teeninduspiirkonnas, ei välista see lõike 2 kohase vabastuse andmist.

Artikkel 39

Ühendatud ettevõtja

Artikli 35 lõige 1 ei takista põhi- ja jaotusvõrgu ühendatud ettevõtja tegevust tingimusel, et kõnealune ettevõtja vastab artikli 43 lõikes 1 või artiklites 44 ja 45 või VI peatüki 3. jaos sätestatud nõuetele või tema suhtes kohaldatakse artikli 66 lõiget 3.

V PEATÜKK

ÜLDNORMID PÕHIVÕRGUETTEVÕTJA KOHTA

Artikkel 40

Põhivõrguettevõtjate ülesanded

1. Põhivõrguettevõtja ülesanne on
  - a) tagada võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia ülekandmise järele ning tagada olemasolevates majandustingimustes ja keskkonnanõuetele vastavalt turvalise, töökindla ja tõhusa põhivõrgu toimimine, hooldus ja arendamine tihedas koostöös naaber-põhivõrguettevõtjate ja -jaotusvõrguettevõtjatega;
  - b) tagada oma kohustuste täitmiseks kohased vahendid;
  - c) aidata tagada varustuskindlust piisava ülekandevõime ja võrgu töökindluse kaudu;
  - d) juhtida elektrivooge võrgus, võttes arvesse elektrikaubandust teiste ühendatud võrkudega. Seepärast on põhivõrguettevõtjal kohustus tagada elektrivõrgu turvalisus, töökindlus ja tõhusus, ning sellega seoses tuleb tagada kõikide vajalike tugiteenuste kättesaadavus, sealhulgas tarbimiskaja ja energiasalvestusüksuste pakutavate teenuste kättesaadavus, sedavõrd, kuivõrd kättesaadavus ei sõltu teistest põhivõrkudest, millega võrk on ühendatud;
  - e) anda võrguga ühendatud kõikide teiste võrkude võrguettevõtjatele piisavat teavet, et tagada turvaline ja tõhus toimimine, kooskõlastatud areng ning ühendatud võrgu koostalitlusvõime;
  - f) vältida eri võrgukasutajate ja võrgukasutajate rühmade diskrimineerimist, eriti oma sidusettevõtjaid eelistades;
  - g) anda võrgukasutajatele võrgule tõhusaks juurdepääsuks vajalikku teavet;
  - h) koguda kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 49 põhivõrguettevõtjate vahelise hüvitamismehhanismi alusel ülekoormustasusid ja makseid, võimaldada kolmandate isikute juurdepääsu ja seda juhtida ning anda sellest keeldumise korral selgitusi koos põhjendustega; seda jälgivad reguleerivad asutused; käesoleva artikli kohaste ülesannete täitmisel edendavad põhivõrguettevõtjad peamiselt turu lõimimist;
  - i) hankida tugiteenuseid, et tagada võrgu talitluskindlus;
  - j) võtta vastu piirkondlike koordineerimiskeskuste vahelise koostöö ja koordineerimise raamistik;
  - k) osaleda Euroopa ja riiklike ressursside piisavuse hinnangute koostamisel vastavalt määruse (EL) 2019/943 IV peatükile;
  - l) digiteerida põhivõrgud;
  - m) hallata andmeid, mis hõlmab andmehaldussüsteemide väljatöötamist, küberturvalisust ja andmekaitset kooskõlas kohaldatavate õigusnormidega ning ilma et see piiraks teiste asutuste pädevust.
2. Liikmesriigid võivad ette näha, et üks või mitu käesoleva artikli lõikes 1 loetletud ülesannetest määratakse täitmiseks põhivõrguettevõtjale, kelle oma ei ole põhivõrk, mille suhtes tuleks asjaomaseid kohustusi muidu kohaldada. Põhivõrguettevõtja, kellele on ülesanded määratakse, peab olema sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu võrguettevõtja või sõltumatu põhivõrguettevõtja mudeli kohaselt, ning ta peab vastama artiklis 43 sätestatud nõuetele, kuid ta ei pea olema selle põhivõrgu omanik, mille eest ta vastutab.

Põhivõrguettevõtja, kes on põhivõrgu omanik, peab vastama VI peatükis sätestatud nõuetele ja olema sertifitseeritud vastavalt artiklile 43. See ei piira põhivõrguettevõtjate, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu võrguettevõtja või sõltumatu põhivõrguettevõtja mudeli kohaselt, võimalust omal algatusel ja oma järelevalve all delegeerida teatavaid ülesandeid teistele põhivõrguettevõtjatele, kes on sertifitseeritud kas omandisuhte poolest eraldatud, sõltumatu võrguettevõtja või sõltumatu põhivõrguettevõtja mudeli kohaselt, kui kõnealune ülesannete delegeerimine ei ohusta delegeeriva põhivõrguettevõtja tegeliku ja sõltumatu otsustamise õigusi.

3. Lõikes 1 osutatud ülesandeid täites võtab põhivõrguettevõtja arvesse piirkondlike koordineerimiskeskuste antud soovitusi.

4. Lõike 1 punktis i osutatud ülesande täitmisel hangivad põhivõrguettevõtjad tasakaalustamisteenuseid järgmistel tingimustel:

a) kohaldatakse läbipaistvat, mittediskrimineerivat ja turupõhist korda;

b) osalevad kõik kvalifitseeritud elektriettevõtjad ja turuosalised, sealhulgas turuosalised, kes pakuvad taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat, tarbimiskajas osalevad turuosalised, energiasalvestusüksuste käitajad ja agregeerimisega tegelevaid turuosalised.

Esimese lõigu punkti b kohaldamiseks kehtestavad reguleerivad asutused ja põhivõrguettevõtjad tihedas koostöös kõigi turuosalistega nendel turgudel osalemise tehnilised nõuded, tuginedes kõnealuste turgude tehnilistele näitajatele.

5. Lõiget 4 kohaldatakse, kui põhivõrguettevõtjad osutavad sagedusega mitteseotud tugiteenuseid, välja arvatud juhul, kui reguleeriva asutuse hinnangul on sagedusega mitteseotud tugiteenuste turupõhine pakkumine majanduslikult ebatõhus ning ta on teinud erandi. Õigusraamistikuga tagatakse eelkõige, et põhivõrguettevõtjatel on võimalik hankida teenuseid tarbimiskaja või energia salvestamise pakkujatelt ning sellega edendatakse energiatõhususe meetmete kasutamist, kui need teenused vähendavad kulutõhusalt vajadust elektrivõimsust suurendada või asendada ning aitavad põhivõrgul toimida tõhusalt ja turvaliselt.

6. Põhivõrguettevõtjad, kes on saanud reguleeriva asutuse heakskiidu, või reguleerivad asutused ise määravad kõiki asjaomaseid võrgukasutajaid ja jaotusvõrguettevõtjaid hõlmavas läbipaistvas ja osalusel põhinevas menetluses vähemalt riigi tasandil kindlaks hangitavate sagedusega mitteseotud tugiteenuste spetsifikatsioonid ning asjakohasel juhul nende teenuste standardsed turutooted. Spetsifikatsioonidega tagatakse kõikide turuosaliste tõhus ja mittediskrimineeriv osalemine, hõlmates sealhulgas turuosalisi, kes pakuvad taastuvatest energiaallikatest toodetud energiat, tarbimiskajas osalevaid turuosalisi, energiasalvestusüksuste käitajaid ja agregeerimisega tegelevaid turuosalisi. Põhivõrguettevõtjad vahetavad kogu vajalikku teavet ja koordineerivad oma tegevust jaotusvõrguettevõtjatega, et tagada vahendite optimaalne kasutamine ning võrgu turvaline ja tõhus toimimine ning hõlbustada turu arengut. Põhivõrguettevõtjad peavad saama piisavat hüvitist kõnealuste teenuste hankimiseks, et katta vähemalt mõistlikud kulud, sealhulgas vajalikud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kulud ning taristukulud.

7. Kohustust hankida lõikes 6 osutatud mitteseotud tugiteenuseid ei kohaldata täielikult integreeritud võrgukomponentide suhtes.

8. Liikmesriigid või nende määratud pädevad asutused võivad lubada põhivõrguettevõtjatel teha muid toiminguid, kui on ette nähtud käesolevas direktiivis ja määruses (EL) 2019/943, kui sellised toimingud on põhivõrguettevõtjatele vajalikud nende käesoleva direktiivi või määruse (EL) 2019/943 kohaste kohustuste täitmiseks ning reguleeriv asutus on hinnanud erandi vajalikkust. Käesolev lõige ei piira põhivõrguettevõtjate õigust omada, arendada, hallata ja käitada muid võrke kui elektrivõrgud, kui liikmesriik või määratud pädev asutus on selle õiguse andnud.

Artikkel 41

Põhivõrguettevõtjate ja põhivõrgu omanike konfidentsiaalsus- ja läbipaistvusnõuded

1. Ilma et see piiraks artikli 55 kohaldamist või muud õiguslikult siduvat kohustust teavet avaldada, tagavad kõik põhivõrguettevõtjad ja põhivõrgu omanikud äritegevuse käigus saadud tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse ning teevad kõik selleks, et takistada oma tegevuse kohta sellise teabe diskrimineerival viisil avaldamist, mis võib olla äriliselt kasulik. Eelkõige ei avalda nad tundlikku äriteavet äriühingu ülejäänud osadele, välja arvatud juhtudel, kui sellise teabe avaldamine on vajalik äritehingu sooritamiseks. Teabe eraldamise nõuete täieliku täitmise tagamiseks tagavad liikmesriigid, et põhivõrgu omanik ja äriühingu ülejäänud osad ei kasuta ühisteenuseid, näiteks ühiseid õigusteenuseid, välja arvatud üksnes haldus- ja IT-teenused.

2. Põhivõrguettevõtjad ei tohi sidusettevõtjate elektrienergia müügi- või ostutehinguteks kuritarvitada kolmandatelt isikutelt võrgujuurdepääsu tagamise ja selleks vajalike läbirääkimiste käigus saadud tundlikku äriteavet.
3. Tõhusaks konkurentsiks ja turu tõhusaks toimimiseks vajalik teave avalikustatakse. Selle kohustusega ei piirata tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse säilitamist.

Artikkel 42

Õigus teha otsuseid uute elektritootmisüksuste ja energiasalvestusüksuste põhivõrku ühendamise kohta

1. Põhivõrguettevõtja koostab ja avaldab selged ja tõhusad menetlused uute elektritootmisüksuste ja energiasalvestusüksuste mittediskrimineerivaks põhivõrku ühendamiseks. Nimetatud menetlused esitatakse heakskiitmiseks reguleerivatele asutustele.
2. Põhivõrguettevõtja ei tohi keelduda uue elektritootmisüksuse ega energiasalvestusüksuse võrku ühendamisest põhjendusega, et tulevikus võivad ilmnedä kasutada oleva ülekandevõime piirangud, näiteks ülekandevõime piiratus põhivõrgu kaugemas osas. Põhivõrguettevõtja esitab vajaliku teabe.

Esimeses lõigus sätestatu ei piira põhivõrguettevõtjate võimalust piirata garanteeritud ühendusvõimsust või pakkuda ühendust kasutuspiirangute alusel, et tagada uute elektritootmisüksuste ja energiasalvestusüksuste majanduslik tõhusus, tingimusel et reguleeriv asutus on sellised piirangud heaks kiitnud. Reguleeriv asutus tagab, et garanteeritud ühendusvõimsuse piirangud ja kasutuspiirangud kehtestatakse läbipaistva ja mittediskrimineeriva menetluse alusel ning et nendega ei looda tarbetuid takistusi turule sisenemisele. Kui elektritootmisüksus või energiasalvestusüksus kannab kulud, mis on seotud piiranguteta ühenduse tagamisega, siis piiranguid ei kohaldata.

3. Põhivõrguettevõtjal ei ole õigust keelduda uuest ühenduspunktist põhjendusega, et see tekitaks lisakulusid, sest ühenduspunkti lähedal on vaja suurendada võrgu osade ülekandevõimet.

VI PEATÜKK

PÕHIVÕRGUETTEVÕTJATE ERALDATUS

1. jagu

Omandisuhete eraldamine

Artikkel 43

Põhivõrguomandi ja põhivõrguettevõtja eraldamine

1. Liikmesriigid tagavad, et
  - a) kõik põhivõrku omavad ettevõtjad tegutsevad põhivõrguettevõtjana;
  - b) sama isik või samad isikud ei tohi
    - i) otse ega kaudselt kontrollida elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otse ega kaudselt kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku ega teostada nende suhtes mis tahes õigust ega
    - ii) otse ega kaudselt kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku ning otse ega kaudselt kontrollida elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ega teostada nende suhtes mis tahes õigust;

- c) samal isikul või samadel isikutel ei ole õigust määrata põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindavate organite liikmeid ning otse või kaudselt kontrollida elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ega teostada nende suhtes mis tahes õigust, ning
- d) sama isik ei tohi olla nii elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindavate organite liige.
2. Lõike 1 punktides b ja c osutatud õigused on eelkõige järgmised:
- a) hääleõigus;
- b) õigus nimetada ametisse nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindavate organite liikmeid või
- c) enamusosaluse omamine.
3. Lõike 1 punkti b kohaldamisel hõlmab mõiste „elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ mõistet „tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ direktiivi 2009/73/EÜ tähenduses ning mõisted „põhivõrguettevõtja“ ja „põhivõrk“ hõlmavad mõisteid „ülekandesüsteemi haldur“ ja „ülekandesüsteem“ nimetatud direktiivi tähenduses.
4. Lõike 1 punktis a sätestatud kohustus loetakse täidetuks, kui kaks või rohkem põhivõrku omavat ettevõtjat on loonud ühisettevõtte, mis tegutseb nende põhivõrkude põhivõrguettevõtjana kahes või rohkemas liikmesriigis. Ühisettevõttes ei tohi osaleda ükski teine ettevõtja, välja arvatud ettevõtja, kes on artikli 44 alusel heaks kiidetud sõltumatu võrguettevõtjana või 3. jao tähenduses sõltumatu põhivõrguettevõtjana.
5. Kui lõike 1 punktides b, c ja d osutatud isik on liikmesriik või avalik-õiguslik asutus, ei loeta kaht erinevat avalik-õiguslikku asutust, kes teostavad kontrolli ühelt poolt põhivõrguettevõtja või põhivõrgu üle ja teiselt poolt elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja üle, käesoleva artikli kohaldamisel samaks isikuks või samadeks isikuteks.
6. Liikmesriigid tagavad, et ei artiklis 41 osutatud tundlikku äriteavet, mis on olnud vertikaalselt integreeritud ettevõtja osaks olnud põhivõrguettevõtja käsutuses, ega selle põhivõrguettevõtja töötajaid ei anta elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvate ettevõtjate käsutusse.
7. Kui põhivõrk kuulus 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.
- Sellisel juhul asjaomane liikmesriik kas
- a) määrab kooskõlas artikliga 44 sõltumatu võrguettevõtja või
- b) järgib 3. jagu.
8. Kui põhivõrk kuulus 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning kui on olemas kord, millega on põhivõrguettevõtjale antud suurem sõltumatus kui 3. jaoga, võib liikmesriik otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.
9. Enne kui ettevõtja käesoleva artikli lõike 8 kohaselt heaks kiidetakse ja põhivõrguettevõtjaks määratakse, peab ta olema sertifitseeritud käesoleva direktiivi artikli 52 lõigetes 4, 5 ja 6 ning määruse (EL) 2019/943 artiklis 51 sätestatud menetluse alusel, mille kohaselt komisjon kontrollib, et olemasolev kord tagab põhivõrguettevõtjale selgelt suurema sõltumatuse kui käesoleva peatüki 3. jagu.
10. Vertikaalselt integreeritud ettevõtjat, kellele põhivõrk kuulub, ei tohi mingil juhul takistada võtmast lõike 1 järgimiseks vajalikke meetmeid.
11. Elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvatel ettevõtjatel ei tohi liikmesriikides, kes kohaldavad lõiget 1, ühelgi juhul olla võimalik eraldatud põhivõrguettevõtjaid otse või kaudselt kontrollida ega teostada nende üle mis tahes õigusi.

2. jagu

Sõltumatu võrguettevõtja*Artikkel 44***Sõltumatu võrguettevõtja**

1. Kui põhivõrk kuulus 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada artikli 43 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata põhivõrgu omaniku ettepaneku alusel sõltumatu võrguettevõtja. Määratud sõltumatu võrguettevõtja peab heaks kiitma komisjon.
2. Liikmesriik võib sõltumatu võrguettevõtja heaks kiita ja määrata üksnes järgmistel juhtudel:
  - a) võrguettevõtja kandidaat on tõendanud, et ta vastab artikli 43 lõike 1 punktides b, c ja d sätestatud nõuetele;
  - b) võrguettevõtja kandidaat on tõendanud, et tema käsutuses on artiklis 40 sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikud rahalised, tehnilised, füüsilised ja inimressursid;
  - c) võrguettevõtja kandidaat on võtnud kohustuse järgida kümneaastast võrgu arengukava, mille üle teeb järelevalvet reguleeriv asutus;
  - d) põhivõrgu omanik on tõendanud, et ta suudab täita lõikes 5 sätestatud kohustusi. Selleks esitab ta kõik kandideeriva ettevõtja ja teiste asjaomaste üksustega sõlmitavate kokkulepete projektid; ning
  - e) võrguettevõtja kandidaat on tõendanud, et ta suudab täita määrusest (EL) 2019/943 tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustusi seoses põhivõrguettevõtjate koostööga Euroopa ja piirkondlikul tasandil.
3. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad sõltumatuteks võrguettevõtjateks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud artiklis 53 ja käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artiklis 52 ja määruse (EL) 2019/943 artiklis 51 või käesoleva direktiivi artiklis 53 sätestatud sertifitseerimismenetlust.
4. Iga sõltumatu võrguettevõtja vastutab vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 49 kolmandatele isikutele juurdepääsu andmise ja haldamise eest, sealhulgas juurdepääsutasude ja võimsusjaotustasude kogumise ning põhivõrguettevõtjate vahelise hüvitamiskorra kohaste maksete eest, põhivõrgu käitamise, hooldamise ja arendamise eest ning selle eest, et investeerimiskavade abil tagatakse võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust. Põhivõrgu arendamisel vastutab sõltumatu võrguettevõtja uue taristu kavandamise (sh loa saamise), ehitamise ja kasutuselevõtmise eest. Selleks tegutseb sõltumatu võrguettevõtja käesoleva jao kohaselt põhivõrguettevõtjana. Põhivõrgu omanik ei vastuta kolmandatele isikutele juurdepääsu andmise ja haldamise ega investeeringute kavandamise eest.
5. Kui sõltumatu võrguettevõtja on määratud, peab põhivõrgu omanik
  - a) tegema sõltumatu võrguettevõtjaga tema ülesannete täitmiseks igakülgset koostööd ja pakkuma selleks kogu vajalikku tuge, sealhulgas andma eelkõige kogu vajalikku teavet;
  - b) rahastama investeeringuid, mille sõltumatu võrguettevõtja on otsustanud teha ja reguleeriv asutus on heaks kiitnud, või andma nõusoleku selleks, et neid rahastab mõni huvitatud isik, kes võib olla ka sõltumatu võrguettevõtja. Rahastamiskorra peab heaks kiitma reguleeriv asutus. Enne heakskiitmist konsulteerib reguleeriv asutus põhivõrgu omaniku ja teiste huvitatud isikutega;
  - c) tagama võrgu varaga seotud kohustuste katte, välja arvatud sellele osale kohustustest, mis on seotud sõltumatu võrguettevõtja ülesannetega; ja
  - d) tagama, et hõlbustatakse võrgu laiendamise rahastamist, välja arvatud selliste investeeringute tegemist, mille puhul ta on andnud vastavalt punktile b nõusoleku, et seda rahastab mõni huvitatud isik, sealhulgas sõltumatu võrguettevõtja.

6. Asjaomase liikmesriigi konkurentsiasutusele antakse tihedas koostöös reguleeriva asutusega kõik volitused, mida tal on vaja jälgimaks, et põhivõrgu omanik täidab lõikes 5 sätestatud kohustusi.

Artikkel 45

Põhivõrgu omaniku eraldatus

1. Kui sõltumatu võrguettevõtja on määratud, peab põhivõrgu omanik, kes moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, olema muust, ülekandmisega mitteseotud tegevusest vähemalt õigusliku vormi poolest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu.
2. Et tagada lõikes 1 osutatud põhivõrgu omaniku sõltumatus, kohaldatakse järgmisi miinimumkriteeriume:
  - a) põhivõrgu omaniku juhtimise eest vastutavad isikud ei tohi olla otse ega kaudselt tegevad elektritootmise, jaotamise ja tarnimise igapäevase juhtimise eest vastutava integreeritud elektriettevõtja äriühingustruktuuris;
  - b) tuleb võtta vajalikud meetmed põhivõrgu omaniku juhtimise eest vastutavate isikute kutsesuvidega arvestamiseks nii, et neil oleks võimalik tegutseda sõltumatult; ja
  - c) põhivõrgu omanik peab kehtestama nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ning tagama selle rakendamise üle asjakohase järelevalve. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse kõnealuste eesmärkide saavutamiseks töötajatele konkreetsed kohustused. Nõuetele vastavuse programmi rakendamise järelevalve eest vastutav isik või organ esitab võetud meetmete kohta reguleerivale asutusele aastaaruande, mis avaldatakse.

3. jagu

Sõltumatud põhivõrguettevõtjad

Artikkel 46

Vara, seadmed, töötajad ja identiteet

1. Põhivõrguettevõtjatel on käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiseks ning elektrienergia ülekandmiseks vajalikud inim-, tehnilised, füüsilised ja rahalised ressursid, eelkõige:
  - a) kuuluvad põhivõrguettevõtjale elektrienergia ülekandmiseks vajalik vara, sh põhivõrk;
  - b) põhivõrguettevõtjal on elektrienergia ülekandmiseks, sh kõigi organisatsiooniliste ülesannete täitmiseks vajalikud töötajad;
  - c) töötajate rentimine ning teenuste osutamine ja tarbimine vertikaalselt integreeritud ettevõtja muult osalt või muule osale on keelatud. Põhivõrguettevõtja võib vertikaalselt integreeritud ettevõtjale teenuseid siiski osutada, kui
    - i) teenuste osutamisel ei diskrimineerita eri võrgukasutajaid, teenused on samadel tingimustel kättesaadavad kõigile võrgukasutajatele ning teenuse osutamisega ei piirata, moonutata ega takistata elektritootmist ja tarnimist konkurentsi, ning
    - ii) reguleeriv asutus on kõnealuste teenuste osutamise tingimused heaks kiitnud;
  - d) ilma et see piiraks nõukogul artikli 49 kohaselt otsuste tegemist, teeb vertikaalselt integreeritud ettevõtja piisavad rahalised vahendid, mida on vaja tulevaste investimisprojektide jaoks ja/või olemasoleva vara asendamiseks, põhivõrguettevõtjale tema asjakohase taotluse alusel õigel ajal kättesaadavaks.

2. Elektrienergia ülekandmisel tuleb lisaks artiklis 40 loetletud ülesannetele teha vähemalt järgmist:
  - a) esindada põhivõrguettevõtjat ning suhelda kolmandate isikute ja reguleerivate asutustega;
  - b) esindada põhivõrguettevõtjat Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikus;
  - c) anda kolmandatele isikutele juurdepääs ja hallata seda, diskrimineerimata eri võrgukasutajaid või võrgukasutajate rühmi;
  - d) koguda kõiki põhivõrguga seotud tasusid, sh juurdepääsutasusid, energiakao hüvitamise tasusid ja tugiteenuste tasusid;
  - e) käitada, hooldada ja arendada turvalist, tõhusat ja ökonoomset põhivõrku;
  - f) kavandada investeeringuid, et tagada võrgu pikaajaline võime rahuldada mõistlikku nõudlust, ja tagada varustuskindlus;
  - g) luua vajalikke ühissettevõtteid, sealhulgas koos ühe või mitme põhivõrguettevõtjaga, elektribörsiga ning muude asjakohaste osalejatega, et saavutada eesmärgid, mille kohaselt tuleb toetada piirkondlike turgude loomist või hõlbustada liberaliseerimisprotsessi, ning
  - h) tagada kõik korporatiivteenused, sh õigusabi-, raamatupidamis- ja IT-teenused.
3. Põhivõrguettevõtjal peab olema Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2017/1132 ⁽²⁶⁾ I lisas osutatud õiguslik vorm.
4. Põhivõrguettevõtja ei tohi oma äriidentiteedi, teavitustegevuse, kaubamärkide ja valdustega tekitada ebaselgust selles, et ta seisab vertikaalselt integreeritud ettevõtjast ja kõigist selle osadest eraldi.
5. Põhivõrguettevõtja ei jaga vertikaalselt integreeritud ettevõtte ühegi osaga IT-süsteeme ega -seadmeid, ruume ja juurdepääsukontrolli süsteeme ega kasuta IT-süsteemide või -seadmete ning juurdepääsukontrolli süsteemide jaoks samu konsultante ega välistöövõtjaid.
6. Põhivõrguettevõtja raamatupidamisaruandeid auditeerib audiitor, kes ei auditeeri vertikaalselt integreeritud ettevõtjat ega ühtegi selle osa.

Artikkel 47

Põhivõrguettevõtja sõltumatus

1. Ilma et see piiraks nõukogul artikli 49 kohaselt otsuste tegemist, on põhivõrguettevõtjal
  - a) õigus teha vertikaalselt integreeritud elektriettevõtjast sõltumata otsuseid vara kohta, mida on vaja põhivõrgu käitamiseks, hooldamiseks või arendamiseks, ning
  - b) õigus hankida raha kapitaliturult, eelkõige laenamise ja kapitali suurendamise teel.
2. Põhivõrguettevõtja peab kogu aeg tagama selliste vahendite olemasolu, mida ta vajab, et kanda elektrienergiat üle nõuetekohaselt ja tõhusalt ning arendada ja hooldada tõhusat, turvalist ja ökonoomset põhivõrku.
3. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja tütarettevõtjatel, kes täidavad elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid, ei tohi olla põhivõrguettevõtja aktsia- või osakapitalis otsesest ega kaudset osalust. Põhivõrguettevõtjal ei tohi olla otsesest ega kaudset osalust vertikaalselt integreeritud ettevõtja ühegi sellise tütarettevõtte aktsia- või osakapitalis, kes täidab elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid, ning ta ei saa selliselt tütarettevõttelt dividende ega muud rahalist kasu.
4. See, et põhivõrguettevõtja on kooskõlas käesoleva jaoga tõepoolest sõltumatu, tuleb tagada põhivõrguettevõtja üldise juhtimisstruktuuri ja põhikirjaga. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei määra otse ega kaudselt kindlaks, milline on põhivõrguettevõtja konkurentsikäitumine seoses põhivõrguettevõtja igapäevase tegevuse ja võrgu haldamisega või seoses tegevusega, mida on vaja artikli 51 kohaselt koostatava kümneaastase võrgu arengukava ettevalmistamiseks.

⁽²⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1132 äriühinguõiguse teatavate aspektide kohta (ELT L 169, 30.6.2017, lk 46).

5. Põhivõrguettevõtjad ei diskrimineeri käesoleva direktiivi artikli 40 ja artikli 46 lõike 2 kohaste ülesannete täitmisel ning määruse (EL) 2019/943 artiklites 16, 18, 19 ja 50 sätestatud kohustuste järgimisel eri isikuid ega üksusi ning ei piira, moonuta ega takista elektritootmisel ja tarnimisel konkurentsi.
6. Kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja vahelised äri- ja rahandussuhted, sh laenud, mille põhivõrguettevõtja on vertikaalselt integreeritud ettevõtjale andnud, peavad vastama turutingimustele. Põhivõrguettevõtja peab selliste äri- ja rahandussuhete kohta üksikasjalikku dokumentatsiooni ja teeb selle reguleerivale asutusele taotluse alusel kättesaadavaks.
7. Põhivõrguettevõtja esitab reguleerivale asutusele heakskiitmiseks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtjaga sõlmitud äri- ja rahastamiskokkulepped.
8. Põhivõrguettevõtja teavitab reguleerivat asutust artikli 46 lõike 1 punktis d osutatud rahalistest vahenditest, mis on kättesaadavad tulevaste investeerimisprojektide jaoks ja/või olemasoleva vara asendamiseks.
9. Vertikaalselt integreeritud ettevõtja hoidub igasugusest tegevusest, mis tõkestaks või takistaks põhivõrguettevõtjatel käesoleva peatüki kohaste kohustuste täitmist, ning ei nõua, et põhivõrguettevõtja küsiks nende kohustuste täitmiseks vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt luba.
10. Asjaomane liikmesriik kiidab heaks ja määrab põhivõrguettevõtjaks ettevõtja, kelle reguleeriv asutus on sertifitseerinud käesoleva peatüki nõuetele vastavana. Kohaldatakse kas käesoleva direktiivi artiklis 52 ja määruse (EL) 2019/943 artiklis 51 või käesoleva direktiivi artiklis 53 sätestatud sertifitseerimismenetlust.

Artikkel 48

Põhivõrguettevõtja töötajate ja juhtkonna sõltumatus

1. Põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete ametisse nimetamist ja ametiaja pikendamist, töötingimusi, sh ette nähtud tasu ja ametist vabastamist käsitlevad otsused teeb põhivõrguettevõtja nõukogu, kes nimetatakse ametisse kooskõlas artikliga 49.
  2. Põhivõrguettevõtja tegevjuhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete ametisse nimetamise ja ametiaja pikendamise eest vastutavate, nõukogu poolt nimetatud isikute nimed ja nende ametiajal kehtivad tingimused, ametiaja kestus ja ametist vabastamine ning kavandatava ametist vabastamise otsuse põhjused teatatakse reguleerivale asutusele. Lõikes 1 osutatud tingimused ja otsused muutuvad siduvaks üksnes siis, kui reguleeriv asutus ei ole kolme nädala jooksul pärast teavitamist esitanud vastuväiteid.
- Reguleeriv asutus võib lõikes 1 osutatud otsustele vastuväited esitada siis, kui
- a) ametisse nimetatud, juhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete ametialane sõltumatus tekitab kahtlusi, või
  - b) ennetähtaegse ametist vabastamise puhul on kahtlusi selle põhjendatuses.
3. Põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavatel isikutel ja/või haldusorganite liikmetel, kelle suhtes käesolevat lõiget kohaldatakse, ei tohi kolme aasta jooksul enne ametisse nimetamist olla vertikaalselt integreeritud ettevõtjas, üheski selle osas ega seda kontrollivas aktsionäris või osanikus, välja arvatud põhivõrguettevõtjas, otse või kaudselt mis tahes ametikohti, ametialaseid kohustusi, huve ega sellega otseseid ega kaudseid ärisuhteid.
  4. Põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavatel isikutel ja/või haldusorganite liikmetel ja töötajatel ei tohi vertikaalselt integreeritud ettevõtja üheski muus osas ega seda kontrollivas aktsionäris või osanikus olla otse või kaudselt mis tahes muid ametikohti, ametialaseid kohustusi, huvisid ega sellega otseseid ega kaudseid ärisuhteid.

5. Põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavatel isikutel ja/või haldusorganite liikmetel ja töötajatel ei tohi olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja üheski osas, välja arvatud põhivõrguettevõtjas, otsest ega kaudset huvi ja ta ei tohi sellelt saada otsest ega kaudset rahalist kasu. Nende töötasu ei tohi sõltuda vertikaalselt integreeritud ettevõtja (välja arvatud põhivõrguettevõtja) tegevusest ega tulemustest.

6. Tuleb tagada, et ennetähtaegse ametist vabastamise korral on põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavatel isikutel ja/või haldusorganite liikmetel õigus esitada selle kohta reguleerivale asutusele kaebus.

7. Pärast ametiaja lõppu ei tohi põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavatel isikutel ja/või haldusorganite liikmetel olla vertikaalselt integreeritud ettevõtja osas, välja arvatud põhivõrguettevõtjas, ega seda kontrollivas aktsionäris või osanikus vähemalt nelja aasta jooksul mis tahes ametikohti, ametialaseid kohustusi, huvisid ega sellega ärisuhteid.

8. Lõiget 3 kohaldatakse põhivõrguettevõtjate juhtimise eest vastutavate isikute ja/või haldusorganite liikmete enamuse suhtes.

Põhivõrguettevõtja juhtimise eest vastutavad isikud või haldusorganite liikmed, kelle suhtes lõiget 3 ei kohaldata, ei tohi vähemalt kuue kuu jooksul enne nende ametisse nimetamist olla täitnud vertikaalselt integreeritud ettevõtjas juhtimisfunktsiooni ega muud olulist funktsiooni.

Käesoleva lõike esimest lõiku ja lõikeid 4–7 kohaldatakse kõikide isikute suhtes, kes kuuluvad tegevjuhtkonda, ja neile vahetult alluvate isikute suhtes, kes vastutavad võrgu käitamise, hooldamise ja arendamise eest.

Artikkel 49

Nõukogu

1. Põhivõrguettevõtjal on nõukogu, kes vastutab otsuste eest, millel on põhivõrguettevõtja aktsionäride või osanike vara väärtusele märkimisväärne mõju, eriti otsuste eest, mis käsitlevad iga-aastaste ja pikemaajaliste rahastamiskavade heakskiitmist, põhivõrguettevõtja võlgnevuse taset ja aktsionäridele või osanikele jaotatavat dividendisummat. Nõukogu pädevusse ei kuulu otsused, mis on seotud põhivõrguettevõtja igapäevase tegevuse ja võrgu haldamisega või tegevusega, mida on vaja artikli 51 kohaselt koostatava kümneaastase võrgu arengukava ettevalmistamiseks.

2. Nõukogu koosneb vertikaalselt integreeritud ettevõtjat esindavatest liikmetest, kolmanda isiku aktsionäre või osanikke esindavatest liikmetest, ja juhul kui liikmesriigi õiguses on nii sätestatud, siis teisi huvitatud isikuid, näiteks põhivõrguettevõtja töötajaid, esindavatest liikmetest.

3. Artikli 48 lõike 2 esimest lõiku ja lõikeid 3–7 kohaldatakse vähemalt poolte nõukogu liikmete, miinus üks, suhtes.

Artikli 48 lõike 2 teise lõigu punkti b kohaldatakse kõigi nõukogu liikmete suhtes.

Artikkel 50

Nõuetele vastavuse programm ja järelevalveametnik

1. Liikmesriigid tagavad, et põhivõrguettevõtjad kehtestavad ja viivad ellu nõuetele vastavuse programmi, milles sätestatakse meetmed diskrimineeriva käitumise vältimiseks, ja tagavad selle rakendamise üle asjakohase järelevalve. Nõuetele vastavuse programmis sätestatakse kõnealuste eesmärkide saavutamiseks töötajatele konkreetsed kohustused. See esitatakse heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Ilma et see piiraks reguleeriva asutuse õigusi, valvab programmi rakendamise järele sõltumatult järelevalveametnik.

2. Nõukogu nimetab järelevalveametniku ametisse reguleeriva asutuse heakskiidul. Reguleeriv asutus võib järelevalveametniku heakskiitmisest keelduda üksnes siis, kui ametnik ei ole sõltumatu või ametialaselt võimekas. Järelevalveametnik võib olla füüsiline või juriidiline isik. Järelevalveametniku suhtes kohaldatakse artikli 48 lõikeid 2–8.
3. Järelevalveametnik vastutab
  - a) nõuetele vastavuse programmi rakendamise järelevalve eest;
  - b) nõuetele vastavuse programmi rakendamiseks võetavate meetmete kohta aastaruande koostamise ja reguleerivale asutusele esitamise eest;
  - c) nõukogule aruandmise eest ning nõuetele vastavuse programmi ja selle rakendamise kohta soovitude andmise eest;
  - d) reguleeriva asutuse teavitamise eest, kui nõuetele vastavuse programmi rakendamisel esineb ränk rikkumine, ning
  - e) reguleeriva asutuse teavitamise eest kõikidest vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja vahelistest äri- ja rahalistest suhetest.
4. Järelevalveametnik esitab reguleerivale asutusele kavandatavad otsused võrgu investeringute kava või üksikinvesteringute kohta. Seda tuleb teha hiljemalt siis, kui põhivõrguettevõtja juhtkond ja/või pädev haldusorgan esitab need otsused nõukogule.
5. Kui vertikaalselt integreeritud ettevõtja takistab üldkoosolekul või ametisse nimetatud nõukogu liikmete häältega otsuse vastu võtmist ja selle tagajärjel jäävad tegemata või lükatakse edasi investeringud, mis oleks kümneaastase võrgu arengukava kohaselt tulnud teha järgneva kolme aasta jooksul, teatab järelevalveametnik sellest reguleerivale asutusele, kes tegutseb seejärel artikli 51 kohaselt.
6. Järelevalveametniku volitusi või töötingimusi reguleerivad tingimused, sealhulgas tema ametiaja kestus tuleb esitada heakskiitmiseks reguleerivale asutusele. Töötingimustega tuleb tagada, et järelevalveametnik on sõltumatu, ning selleks tuleb talle muu hulgas eraldada kõik tema kohustuste täitmiseks vajalikud vahendid. Oma ametiajal ei tohi järelevalveametnikul olla vertikaalselt integreeritud ettevõtjas, üheski selle osas ega seda kontrollivates aktsionärides või osanikes otse või kaudselt mis tahes muid ametikohti, ametialaseid kohustusi ega huve.
7. Järelevalveametnik annab reguleerivale asutusele kas suuliselt või kirjalikult korrapäraselt aru ning tal on õigus anda kas suuliselt või kirjalikult korrapäraselt aru põhivõrguettevõtja nõukogule.
8. Järelevalveametnik võib osaleda kõikidel põhivõrguettevõtja juhtkonna või haldusorganite koosolekutel, nõukogu koosolekutel ja üldkoosolekul. Järelevalveametnik peab osalema kõikidel koosolekutel, millel käsitletakse järgmisi küsimusi:
  - a) võrkudele juurdepääsu tingimused, nagu on sätestatud määruses (EL) 2019/943, eelkõige seoses tasude, kolmandate isikute juurdepääsu teenuste, võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise, läbipaistvuse, tugiteenuste ja järeלטuruga;
  - b) projektid, mille eesmärk on käitada, hooldada ja arendada põhivõrku, sh võrkudevaheliste ühenduste ja võrguühenduste investeringud;
  - c) põhivõrgu käitamiseks vajalikud elektrienergia müügi või ostu tehingud.
9. Järelevalveametnik jälgib põhivõrguettevõtja vastavust artiklis 41 esitatud nõuetele.
10. Järelevalveametnikul on juurdepääs põhivõrguettevõtja kõikidele asjakohastele andmetele ja ametiruumidele ning kogu teabele, mis on vajalik tema ülesannete täitmiseks.
11. Järelevalveametnikul on õigus pääseda põhivõrguettevõtja ametiruumidesse ettetateamiseta.
12. Nõukogu võib järelevalveametniku ametist vabastada, kui reguleeriv asutus on selle eelnevalt heaks kiitnud. Nõukogu vabastab järelevalveametniku ametist, kui reguleeriv asutus nõuab ametist vabastamist sõltumatuse või ametialase võimekuse puudumise tõttu.

Artikkel 51

Võrkude arendamine ja õigus teha investeerimisotsuseid

1. Pärast konsulteerimist kõikide sidusrühmadega esitavad põhivõrguettevõtjad reguleerivale asutusele vähemalt iga kahe aasta tagant kümneaastase võrgu arengukava, mis põhineb olemasoleval ja prognoositaval nõudlusel ja pakkumisel. Võrgu arengukava peab sisaldama tõhusaid meetmeid, millega tagada võrgu piisav võimsus ja varustuskindlus. Põhivõrguettevõtja avaldab kümneaastase võrgu arengukava oma veebisaidil.

2. Kümneaastases võrgu arengukavas tuleb eelkõige:

- a) anda turuosalistele teada, millised peamised ülekandetaristu osad tuleb järgmise kümne aasta jooksul ehitada või milliseid osi tuleb ajakohastada;
- b) loetleda kõik investeeringud, mille kohta on otsus juba tehtud, ja määrata uued investeeringud, mis tuleb teha järgmise kolme aasta jooksul; ning
- c) esitada kõikide investeerimisprojektide ajakava.

3. Kümneaastase võrgu arengukava väljatöötamisel võtab põhivõrguettevõtja täielikult arvesse, kas võrgu laiendamise asemel saaks kasutada tarbimiskaja, energiasalvestusüksusi või muid ressursse, eeldatavat tarbimist, kauplemist teiste riikidega ning liidu ja piirkondlike võrkude investeerimiskavu.

4. Reguleeriv asutus konsulteerib kümneaastase võrgu arengukava suhtes selgelt ja läbipaistvalt kõikide olemasolevate või võimalike võrgukasutajatega. Isikutelt või ettevõtjatelt, kes väidavad end olevat võimalikud võrgukasutajad, võib nõuda väite tõendamist. Reguleeriv asutus avaldab konsultatsiooni tulemused, eelkõige võimalikud investeerimisvajadused.

5. Reguleeriv asutus analüüsib, kas kümneaastane võrgu arengukava hõlmab kõiki konsultatsiooni käigus kindlaks tehtud investeerimisvajadusi ja kas see on kooskõlas võrgu kümneaastase mittediduva liidu arengukavaga („liidu võrgu arengukava“), millele on osutatud määruse (EL) 2019/943 artikli 30 lõike 1 punktis b. Kui tekib kahtlus, et kümneaastane võrgu arengukava ei ole liidu kümneaastase võrgu arengukavaga kooskõlas, konsulteerib reguleeriv asutus ACERiga. Reguleeriv asutus võib nõuda põhivõrguettevõtjalt, et ta oma kümneaastast võrgu arengukava muudaks.

Pädevad riigiasutused analüüsivad, kas kümneaastane võrgu arengukava on kooskõlas määruse (EL) 2018/1999 kohaselt esitatud riikliku energia- ja kliimakavaga.

6. Reguleeriv asutus jälgib ja hindab kümneaastase võrgu arengukava rakendamist.

7. Kui põhivõrguettevõtja jätab tegemata kümneaastases võrgu arengukavas ette nähtud investeeringu, mis oleks tulnud teha järgneva kolme aasta jooksul, ilma et selleks oleks olnud väljaspool tema kontrolli olevaid mõjuvaid põhjuseid, tagavad liikmesriigid, et reguleeriv asutus peab võtma vähemalt ühe järgmistest meetmetest, et kõnealuse investeeringu tegemine tagada, kui kõnealune investeering on viimase kümneaastase võrgu arengukava kohaselt endiselt vajalik:

- a) nõuab põhivõrguettevõtjalt kõnealuse investeeringu tegemist,
- b) korraldab kõnealuse investeeringu tegemiseks kõigile investoritele avatud pakkumismenetluse või
- c) kohustab põhivõrguettevõtjat nõustuma kapitali suurendamisega, et vajalikke investeeringuid rahastada, ja lubama sõltumatutel investoritel kapitalis osaleda.

8. Kui reguleeriv asutus on kasutanud lõike 7 punkti b kohast volitust, võib ta kohustada põhivõrguettevõtjat nõustuma ühe või mitme järgneva tingimusega:

- a) rahastaja on kolmas isik,
- b) ehitaja on kolmas isik,

- c) asjaomane uus vara luuakse ise,
- d) asjaomast uut vara kasutatakse ise.

Põhivõrguettevõtja annab investoritele investeeringu tegemiseks kogu vajaliku teabe, ühendab uue vara põhivõrku ja teeb oma parima, et hõlbustada investeerimisprojekti elluviimist.

Asjakohase rahastamiskorra peab heaks kiitma reguleeriv asutus.

9. Kui reguleeriv asutus on kasutanud lõike 7 kohaseid volitusi, katab asjaomane tasude korraldus kõnealuse investeeringu kulud.

4. jagu

Põhivõrguettevõtjate määramine ja sertifitseerimine

Artikkel 52

Põhivõrguettevõtjate määramine ja sertifitseerimine

1. Enne kui ettevõtja kiidetakse heaks ja määratakse põhivõrguettevõtjaks, tuleb see vastavalt käesoleva artikli lõigetes 4, 5 ja 6 ning määruse (EL) 2019/943 artiklis 51 sätestatud menetlusele sertifitseerida.
2. Liikmesriigid kiidavad heaks ja määravad põhivõrguettevõtjateks ettevõtjad, kelle reguleeriv asutus on kooskõlas alltoodud sertifitseerimismenetlusega sertifitseerinud artiklis 43 sätestatud nõuetele vastavana. Määratud põhivõrguettevõtjad tehakse teatavaks komisjonile ning avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.
3. Põhivõrguettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust igast kavandatavast tehingust, mille puhul võib tekkida vajadus hinnata uuesti, kas põhivõrguettevõtjad vastavad artiklis 43 sätestatud nõuetele.
4. Reguleerivad asutused jälgivad pidevalt, kas põhivõrguettevõtjad vastavad artiklis 43 sätestatud nõuetele. Nad algatavad vastavuse tagamiseks sertifitseerimismenetluse
  - a) põhivõrguettevõtja teatise alusel vastavalt lõikele 3;
  - b) omal algatusel, kui neile on saanud teatavaks, et põhivõrgu omaniku või põhivõrguettevõtja õiguste või mõju kavandatav muudatus võib kaasa tuua artikli 43 rikkumise, või kui neil on alust arvata, et selline rikkumine on juba toimunud; või
  - c) komisjoni põhjendatud taotluse alusel.
5. Reguleerivad asutused võtavad põhivõrguettevõtja sertifitseerimise otsuse vastu nelja kuu jooksul alates põhivõrguettevõtjalt teatise või komisjonilt taotluse saamise kuupäevast. Pärast selle tähtaja möödumist loetakse sertifikaat väljaantuks. Reguleeriva asutuse sõnaselge või vaikimisi tehtud otsus jõustub üksnes pärast lõikes 6 sätestatud menetluse lõpuleviimist.
6. Reguleeriv asutus teatab põhivõrguettevõtja sertifitseerimise sõnaselgest või vaikimisi tehtud otsusest viivitamata komisjonile ning esitab kogu nimetatud otsusega seotud teabe. Komisjon tegutseb määruse (EL) 2019/943 artiklis 51 sätestatud menetluse kohaselt.
7. Reguleerivad asutused ja komisjon võivad põhivõrguettevõtjatelt ja elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvatelt ettevõtjatelt taotleda mis tahes teavet, mida neil on käesolevas artiklis sätestatud ülesannete täitmiseks vaja.
8. Reguleerivad asutused ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

Artikkel 53

Sertifitseerimine seoses kolmandate riikidega

1. Kui kolmandast riigist pärit isiku või kolmandatest riikidest pärit isikute poolt kontrollitav põhivõrgu omanik või põhivõrguettevõtja taotleb sertifitseerimist, teavitab reguleeriv asutus sellest komisjoni.

Samuti teavitab reguleeriv asutus komisjoni viivitamata kõikidest asjaoludest, mille tulemusel saaks kolmandast riigist pärit isik või kolmandatest riikidest pärit isikud põhivõrgu või põhivõrguettevõtja üle kontrolli.

2. Põhivõrguettevõtjad teavitavad reguleerivat asutust kõikidest asjaoludest, mille tulemusel saaks kolmandast riigist pärit isik või kolmandatest riikidest pärit isikud põhivõrgu või põhivõrguettevõtja üle kontrolli.

3. Reguleeriv asutus võtab põhivõrguettevõtja sertifitseerimise otsuse eelnõu vastu nelja kuu jooksul alates põhivõrguettevõtja teatise kuupäevast. Reguleeriv asutus keeldub sertifitseerimisest, kui

- a) ei ole tõendatud, et asjaomane üksus vastab artiklis 43 sätestatud nõuetele, ja
- b) reguleerivale asutusele või muule liikmesriigi määratud pädevale riigiasutusele ei ole tõendatud, et sertifikaadi andmine ei sea liikmesriigi ja liidu energiavarustuse kindlust ohtu. Kõnealuse küsimuse kaalumisel võtab reguleeriv asutus või muu määratud pädev riigiasutus arvesse
  - i) õigusi ja kohustusi, mis liidul on kõnealuse kolmanda riigi suhtes ja mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või mitme kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline liit on ja mis puudutab energiavarustuse kindluse küsimust;
  - ii) õigusi ja kohustusi, mis liikmesriigil on kõnealuse kolmanda riigi suhtes ja mis tulenevad kõnealuse kolmanda riigiga sõlmitud lepingutest, niivõrd kui need on kooskõlas liidu õigusega; ning
  - iii) muid konkreetse juhtumi ja asjaomase kolmanda riigiga seotud fakte ja asjaolusid.

4. Reguleeriv asutus teavitab otsusest viivitamata komisjoni ning esitab kogu otsusega seotud teabe.

5. Liikmesriigid näevad ette, et enne, kui reguleeriv asutus teeb sertifitseerimise kohta otsuse, taotleb reguleeriv asutus ise või lõike 3 punktis b osutatud määratud pädev riigiasutus komisjonilt arvamust selle kohta, kas

- a) asjaomane üksus vastab artiklis 43 sätestatud nõuetele ja
- b) sertifikaadi andmine ei sea liidu energiavarustuse kindlust ohtu.

6. Komisjon vaatab lõikes 5 osutatud taotluse kohe pärast selle kättesaamist läbi. Kahe kuu jooksul taotluse kättesaamisest esitab komisjon arvamuse reguleerivale asutusele või, kui taotluse esitas määratud pädev riigiasutus, siis kõnealusele asutusele.

Arvamuse koostamisel võib komisjon küsida ACERi, asjaomase liikmesriigi ja huvitatud isikute seisukohti. Kui komisjon küsib seisukohti, pikendatakse kahekuulist ajavahemikku veel kahe kuu võrra.

Kui komisjon ei ole esimeses ja teises lõigus osutatud tähtaja jooksul arvamust esitanud, tähendab see seda, et komisjon ei esita reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväiteid.

7. Kui komisjon hindab, kas kolmandast riigist pärit isiku või kolmandatest riikidest pärit isikute poolne kontroll seab liidu energiavarustuse kindluse ohtu, võtab komisjon arvesse

- a) konkreetseid asjaolusid ja asjaomast kolmandat riiki või asjaomaseid kolmandaid riike ning
- b) õigusi ja kohustusi, mis liidul on kõnealuse kolmanda riigi või kõnealuste kolmandate riikide suhtes ja mis tulenevad rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas ühe või mitme kolmanda riigiga sõlmitud lepingust, mille osaline liit on ning mis puudutab varustuskindluse küsimust.

8. Kahe kuu jooksul pärast lõikes 6 osutatud tähtaja möödumist võtab reguleeriv asutus sertifitseerimise kohta vastu lõpliku otsuse. Lõpliku otsuse vastuvõtmisel arvestab reguleeriv asutus võimalikult palju komisjoni arvamusega. Liikmesriikidel on igal juhul õigus sertifitseerimisest keelduda, kui sertifikaadi andmine seab liikmesriigi või mõne teise liikmesriigi energiavarustuse kindluse ohtu. Kui liikmesriik on määranud lõike 3 punktis b osutatud hindamist tegema muu pädeva riigiasutuse, võib ta taotleda, et reguleeriv asutus võtaks oma lõpliku otsuse vastu vastavalt kõnealuse pädeva riigiasutuse hinnangule. Reguleeriva asutuse lõplik otsus ja komisjoni arvamus avaldatakse koos. Kui lõplik otsus on komisjoni arvamusest erinev, esitab ja avaldab asjaomane liikmesriik koos otsusega selle põhjendused.
9. Käesolev artikkel ei mõjuta liikmesriikide õigust teha kooskõlas liidu õigusega riigisest seaduslikku kontrolli, et kaitsta avaliku julgeoleku õigustatud huve.
10. Käesolevat artiklit, välja arvatud lõike 3 punkti a, kohaldatakse ka nende liikmesriikide suhtes, kellele kohaldatakse artikli 66 kohast erandit.

Artikkel 54

Energiasalvestusüksuste kuulumine põhivõrguettevõtjatele

1. Põhivõrguettevõtjad ei tohi energiasalvestusüksusi omada, arendada, hallata ega käitada.
2. Erandina lõikest 1 võivad liikmesriigid lubada põhivõrguettevõtjatel omada, arendada, hallata ja käitada energiasalvestusüksusi, kui need on täielikult integreeritud võrgukomponendid ja reguleeriv asutus on andnud oma heakskiidu või juhul, kui täidetud on kõik järgmised tingimused:
  - a) teistele isikutele ei ole reguleeriva asutuse läbi vaadatud ja heaks kiidetud avatud, läbipaistva ja mittediskrimineeriva pakkumismenetluse tulemusel antud õigust kõnealuseid üksusi omada, arendada, hallata ja käitada, või nad ei suutnud neid teenuseid osutada mõistliku hinna eest ja õigeaegselt;
  - b) põhivõrguettevõtjatel on kõnealuseid üksusi või sagedusega mitteseotud tugiteenuseid vaja käesoleva direktiivi kohaste kohustuste täitmiseks, et tagada põhivõrgu tõhus, töökindel ja turvaline toimimine, ning neid ei kasutata selleks, et osta või müüa elektrienergiat elektriturgetel; ning
  - c) reguleeriv asutus on hinnanud erandi vajalikkust ja vaadanud eelnevalt läbi pakkumismenetluse kohaldatavuse, sealhulgas selle tingimused, ning andnud oma heakskiidu.

Reguleeriv asutus võib koostada suunised ja hanketingimused, et aidata põhivõrguettevõtjatel tagada õiglane pakkumismenetlus.

3. Erandi tegemise otsusest tuleb teavitada komisjoni ja ACERit koos asjakohase teabega taotluse ja erandi tegemise põhjuste kohta.
4. Reguleerivad asutused korraldavad korrapäraselt ja vähemalt iga viie aasta järel olemasolevate energiasalvestusüksuste teemal avaliku konsultatsiooni, et hinnata muude isikute võimalikku valmidust ja huvi sellistesse üksustesse investeerida. Kui avalikul konsultatsioonil selgub reguleeriva asutuse hinnangu kohaselt, et on muid isikuid, kes suudavad neid üksusi kulutõhusalt omada, arendada, käitada või hallata, tagavad reguleerivad asutused, et põhivõrguettevõtjad jäetakse sellest tegevusest 18 kuu jooksul järk-järgult kõrvale. Pakkumismenetluse ühe tingimusena võivad reguleerivad asutused lubada põhivõrguettevõtjatel saada mõistlikku hüvitist, eelkõige saada tagasi energiasalvestusüksustesse tehtud investeeringu jääkväärtus.
5. Lõiget 4 ei kohaldata täielikult integreeritud võrgukomponentide suhtes ega selliste uute patareidel põhinevate salvestusüksuste tavalise amortisatsioonija suhtes, mille kohta tehakse lõplik investeerimisotsus hiljemalt 2024. aastal, tingimusel et:
  - a) patareidel põhinevad salvestusüksused ühendatakse võrku hiljemalt kaks aastat lõpliku investeerimisotsuse tegemist;
  - b) patareidel põhinevad salvestusüksused on integreeritud põhivõrku;

- c) patareidel põhinevaid salvestusüksusi kasutatakse üksnes võrguturvalisuse vahetuks sündmuspõhiseks taastamiseks võrgu häirete korral, kui taastamist alustatakse viivitamatult ja kui see lõpetatakse siis, kui tavalise ümberjaotamisega saab probleemi lahendada, ning
- d) patareidel põhinevatel salvestusüksustes salvestamist ei kasutata selleks, et osta või müüa elektrienergiat elektriturul, muu hulgas tasakaalustamiseks.

5. jagu

Raamatupidamise läbipaistvus ja eraldatus

Artikkel 55

Raamatupidamisele juurdepääsu õigus

1. Liikmesriikidel või nende määratud pädevatel asutustel, sealhulgas artiklis 57 osutatud reguleerivate asutustel, on oma ülesannete täitmise piires õigus tutvuda elektriettevõtjate raamatupidamisega, nagu on sätestatud artiklis 56.
2. Liikmesriigid ja määratud pädevad asutused, sealhulgas reguleerivad asutused, säilitavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse. Liikmesriigid võivad ette näha nimetatud teabe avalikustamise, kui seda on vaja pädevate asutuste ülesannete täitmiseks.

Artikkel 56

Raamatupidamisarvestuse eraldatus

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et tagada elektriettevõtjate raamatupidamise vastavus lõigetele 2 ja 3.
2. Olenemata sellest, milline on elektriettevõtjate omandi- või õiguslik vorm, koostavad nad oma raamatupidamise aastaaruanded ning esitavad need auditeerimiseks ja avaldavad need vastavalt õigusnormidele, mis liikmesriigis on piiratud vastutusega äriühingu raamatupidamise aastaaruannete kohta vastu võetud vastavalt direktiivile 2013/34/EL.

Ettevõtjad, kellel ei ole õiguslikku kohustust raamatupidamise aastaaruandeid avaldada, hoiavad aruande ühe eksemplari oma peakontoris avalikkusele kättesaadavana.

3. Elektriettevõtjad peavad ettevõttesiseses raamatupidamises kõigi ülekande- ja jaotamistoimingute kohta eraldi arvestust, nagu seda nõutaks, kui neid toiminguid teeksid eri ettevõtjad, et vältida diskrimineerimist, ristsubsideerimist ja konkurentsi moonutamist. Nad peavad arvestust, mis võib olla konsolideeritud, ka muu elektrialase tegevuse kohta, mis ei ole seotud ülekandmise ega jaotamisega. Põhi- või jaotusvõrgu olemisest saadav tulu peab olema raamatupidamises eraldi esitatud. Asjakohasel juhul peavad nad konsolideeritud arvestust muu, elektrienergiaga mitteseotud tegevuse kohta. Ettevõttesiseses raamatupidamises koostatakse iga tegevusala kohta bilanss ja kasumiaruanne.
4. Lõikes 2 osutatud auditeerimise käigus tuleb eelkõige kontrollida, kas lõikes 3 osutatud diskrimineerimise ja ristsubsideerimise vältimise kohustus on täidetud.

VII PEATÜKK

REGULEERIVAD ASUTUSED

Artikkel 57

Reguleerivate asutuste määramine ja sõltumatus

1. Liikmesriik määrab riigi tasandil ühe reguleeriva asutuse.
2. Lõige 1 ei piira liikmesriigis teiste reguleerivate asutuste määramist piirkondlikul tasandil, tingimusel et kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 21 lõikega 1 on olemas üks juhtiv esindaja, kes täidab ACERi reguleerivate asutuste nõukogus liidu tasandil esindusfunktsioone ja on kontaktisik.

3. Erandina lõikest 1 võib liikmesriik määrata reguleerivad asutused väikeste võrkude jaoks, mis paiknevad geograafiliselt eraldatud piirkonnas, mille tarbimine moodustas 2008. aastal asjaomase liikmesriigi kogutarbimisest alla 3 %. Nimetatud erand ei piira ühe kõrgema esindaja nimetamist, kes täidab kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 21 lõikega 1 ACERi reguleerivate asutuste nõukogus liidu tasandil esindusfunktsioone ja on kontaktisik.

4. Liikmesriigid tagavad reguleeriva asutuse sõltumatuse ning kannavad hoolt, et ta kasutab oma volitusi erapooletult ja läbipaistvalt. Selleks peavad liikmesriigid tagama, et kui reguleeriv asutus täidab käesoleva direktiiviga ja sellega seotud õigusaktidega talle määratud reguleerimisülesandeid, siis

- a) on ta õiguslikult eraldiseisev ja kõikidest teistest avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest üksustest funktsionaalselt sõltumatu;
- b) tagab ta, et tema töötajad ja juhtimise eest vastutavad isikud
  - i) tegutsevad turuhuvidest sõltumatult ja
  - ii) ei küsi ega võta reguleerimisülesandeid täites vastu otseseid juhiseid üheltki valitsusasutuselt ega muult avalik-õiguslikult või eraõiguslikult üksuselt. Nimetatud nõue ei piira vajaduse korral tiheda koostöö tegemist teiste asjaomaste riigiasutustega ega selliste valitsuse poliitiliste üldsuuniste täitmist, mis ei ole seotud artikli 59 kohaste regulatiivvolituste ja -kohustustega.

5. Reguleeriva asutuse sõltumatuse kaitsmiseks tagavad liikmesriigid eelkõige, et

- a) reguleeriv asutus saab iseseisvalt otsuseid vastu võtta kõikidest poliitilistest organitest sõltumatult;
- b) reguleerival asutusel on kõik oma ülesannete ja volituste tulemuslikuks ja tõhusaks täitmiseks vajalikud inim- ja rahalised ressursid;
- c) reguleerivale asutusele eraldatakse igal aastal omaette eelarveeraldised ja ta on eraldatud eelarve täitmisel iseseisev;
- d) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse viieks kuni seitsmeks aastaks, s.o kindlaks ajavahemikuks, mida võib ühe korra pikendada;
- e) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkond nimetatakse ametisse objektiiivsete, läbipaistvate ja avalikustatud kriteeriumide alusel ning sõltumatus ja erapooletus menetluses, millega tagatakse, et kandidaatidel on vajalikud oskused ja kogemused reguleeriva asutuse asjakohasel ametikohal tegutsemiseks;
- f) on kehtestatud huvide konflikti käsitlevad normid ja konfidentsiaalsuskohustused, mis kehtivad kauem kui kõnealuste reguleeriva asutuse juhatuse liikmete ametiaeg või juhul, kui juhatus puudub, siis reguleeriva asutuse tippjuhtkonna ametiaeg;
- g) reguleeriva asutuse juhatuse liikmed või juhul, kui juhatus puudub, reguleeriva asutuse tippjuhtkonna võib ametist vabastada üksnes kindlaks määratud läbipaistvate kriteeriumide alusel.

Esimese lõigu punkti d kohaldamisel tagavad liikmesriigid, et juhatuse või tippjuhtkonna jaoks on kehtestatud sobiv rotatsioonikord. Juhatuse liikmeid või juhul, kui juhatus puudub, siis tippjuhtkonna liikmeid tohib selle aja jooksul ametist vabastada üksnes juhul, kui nad ei vasta enam käesolevas artiklis sätestatud tingimustele või nad on vastavalt liikmesriigi õigusele süüdi üleastumises.

6. Liikmesriigid võivad ette näha, et reguleeriva asutuse raamatupidamise aastaaruande järelkontrolli teeb sõltumatu audiitor.

7. Hiljemalt 5. juuliks 2022 ja seejärel iga nelja aasta tagant esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande selle kohta, kuidas on riigiasutused järginud käesolevas artiklis sätestatud sõltumatuse põhimõtet.

Artikkel 58

Reguleeriva asutuse üldeesmärgid

Käesolevas direktiivis sätestatud reguleerimisülesannete täitmisel võtab reguleeriv asutus kõik mõistlikud meetmed, et saavutada tihedas arutelus teiste asjaomaste riigiasutustega, sealhulgas konkurentsiasutustega, samuti asjakohasel juhul naaberliikmesriikide ja kolmandatest riikidest naaberriikide asutustega, sealhulgas reguleerivate asutustega, piiramata nende pädevust, artiklis 59 sätestatud kohustuste ja volituste raames järgmised eesmärgid:

- a) edendada tihedas koostöös teiste liikmesriikide reguleerivate asutuste, komisjoni ja ACERiga liidus konkurentsivõimelist, paindlikku, turvalist ja keskkonnasäästlikku elektrienergia siseturgu ning turu tõhusat avamist kõikidele liidu tarbijatele ja tarnijatele ning tagada asjakohased tingimused, et elektrivõrgud toimiksid tõhusalt ja töökindlalt, võttes arvesse pikaajalisi eesmärke;
- b) arendada liidus konkurentsivõimelisi ja nõuetekohaselt toimivaid piirkondlikke piiriüleseid turge, et saavutada punktis a osutatud eesmärgid;
- c) kaotada liikmesriikidevaheliselt elektrienergiaga kauplemiselt piirangud, sealhulgas arendada nõudluse rahuldamiseks ja riigisiseste turgude lõimimise tugevdamiseks vajalikke piiriüleseid ülekandevõimsusi, mis võivad hõlbustada elektrivoogude kulgemist kogu liidus;
- d) aidata kõige kulutõhusamal viisil arendada tarbijatele mõeldud turvalisi, töökindlaid ja tõhusaid mittediskrimineerivaid võrke, edendada võrgu piisavust, suurendada kooskõlas energiapoliitika üldesmärkidega energiatõhusust, kaasata suurema ja ka väiksema ulatusega elektritootmist taastuvatest energiaallikatest ja hajatootmist nii põhi- kui ka jaotusvõrkudes ning hõlbustada nende võrkude toimimist koos gaasi- ja soojusvõrkudega;
- e) soodustada uute tootmisvõimsuste ja energiasalvestusüksuste ühendamist võrku, eelkõige kõrvaldades tõkked, mis võivad takistada uusi turuletulijaid ja taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri turulepääsu;
- f) tagada, et võrguettevõtjatele ja võrgukasutajatele pakutakse nii lühikeses kui ka pikas perspektiivis asjakohaseid stiimuleid, et suurendada võrgu toimimises tõhusust, eelkõige energiatõhusust, ning soodustada turgude lõimimist;
- g) tagada, et tarbijad saaksid kasu oma riigi turu tõhusast toimimisest, edendada tõhusat konkurentsi ja aidata tihedas koostöös asjaomaste tarbijakaitseasutustega tagada kõrgel tasemel tarbijakaitset;
- h) aidata kaasa elektrienergia tarne universaalteenuste ja avalike teenuste kõrge taseme saavutamisele, kaitsetute tarbijate kaitsele ning tarbijatele tarnija või agregeerimisega tegeleva turuosalise vahetuseks vajalike andmesideprotsesside ühilduvusele.

Artikkel 59

Reguleeriva asutuse kohustused ja volitused

1. Reguleerival asutusel on järgmised kohustused:
  - a) kehtestada läbipaistvate kriteeriumide alusel ülekande- ja jaotustasud või nende arvestamise meetoodika või mõlemad või need heaks kiita;
  - b) tagada, et põhi- ja jaotusvõrguettevõtjad ning vajadusel nii võrguomanikud kui kõik elektriettevõtjad ja muud turuosalised täidavad käesolevas direktiivis, määruses (EL) 2019/943, määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjades ja suunistes ning muus liidu asjakohases õiguses, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevas õiguses sätestatud kohustusi ja ACERi otsuseid;

- c) tagada tihedas koostöös teiste reguleerivate asutustega, et Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus täidavad käesolevas direktiivis, määruses (EL) 2019/943, määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjades ja suunistes ning asjakohases liidu õiguses, sealhulgas piiriüleseid küsimusi käsitlevas õiguses sätestatud kohustusi ja ACERi otsuseid, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pöörduakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 10 ACERi poole.
- d) kiita heaks tooted ja sagedusega mitteseotud tugiteenuste hanke menetlus;
- e) rakendada määruse (EL) 2019/943 artiklite 59, 60 ja 61 kohaselt vastu võetud võrgueeskirjasid ja suuniseid riiklike meetmete abil või, kui see on nii sätestatud, koordineeritud piirkondlike või liidu meetmete abil;
- f) teha piiriülestes küsimustes koostööd asjaomaste liikmesriikide reguleeriva(te) asutus(t)ega ja ACERiga, eelkõige osaledes ACERi reguleerivate asutuste nõukogu töös vastavalt määruse (EL) 2019/942 artiklile 21;
- g) täita ja viia ellu kõiki asjakohaseid komisjoni ja ACERi õiguslikult siduvaid otsuseid;
- h) tagada, et põhivõrguettevõtjad teevad võrkudevaheliste ühenduste võimsuse vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 16 täies ulatuses kättesaadavaks;
- i) esitada liikmesriikide asjaomastele asutustele, komisjonile ja ACERile igal aastal aruanne oma tegevuse ja ülesannete täitmise kohta, sealhulgas iga käesolevas artiklis loetletud ülesande täitmiseks võetud meetmete ja saavutatud tulemuste kohta;
- j) tagada, et ülekande-, jaotus- ja tarnetegevuse ning elektriga seotud muu tegevuse ja elektrit mittepuudutava tegevuse vahel ei toimuks ristsubsideerimist;
- k) jälgida põhivõrguettevõtjate investeerimiskavasid ning esitada oma aastaaruandes põhivõrguettevõtjate investeerimiskavade hinnang, pidades silmas nende vastavust liidu võrgu arengukavale; hinnangus võib anda soovitusi kõnealuste investeerimiskavade muutmiseks;
- l) jälgida ja hinnata põhivõrguettevõtjate ja jaotusvõrguettevõtjate tulemuslikkust selliste tarkvõrkude arendamisel, millega edendatakse energiatõhusust ja taastuvate energiaallikate lõimimist, tuginedes piiratud arvul näitajatele, ning avaldada iga kahe aasta tagant liikmesriigi tasandi aruanne koos soovitustega;
- m) kehtestada või kiita heaks teeninduse ja tarnimise kvaliteedi standardid ja nõuded või teha selleks koostööd teiste pädevate asutustega ning jälgida võrgu turvalisust ja töökindlust käsitlevate normide täitmist ja vaadata läbi nende varasem toimimine;
- n) jälgida läbipaistvuse määra, sealhulgas hulgihindade läbipaistvust, ning tagada läbipaistvuskohustuste täitmine elektriettevõtjate poolt;
- o) jälgida turu avatuse ja konkurentsi määra ning tulemuslikkust hulgi- ja jaemüügitasandil, sealhulgas elektribörse, hindu kodutarbijatele, kaasa arvatud ettemaksu süsteeme, dünaamilise elektrihinnaga lepingute ja nutiarvesti-süsteemide mõju, vahetamise ja lahtiühendamise määra, hooldusteenuste osutamist ja nende tasusid, kodumajapidamiste hindade ja hulgihindade suhet, võrgutasude ja lõivude muutumist ning kodutarbijate kaebusi ning konkurentsimoonusi või -piiranguid, andes muu hulgas kogu vajaliku teabe; ja edastada asjaomased juhtumid asjakohasele pädevale asutusele;
- p) jälgida lepingulise piirava tegevuse esinemist, sealhulgas ainuõigust ettenägevate tingimuste kasutamist, mis võib takistada tarbijaid sõlmimast samaaegseid lepinguid enam kui ühe tarnijaga või piirata nende võimalusi seda teha, ning asjakohasel juhul teavitada sellisest tegevusest riigi konkurentsiasutusi;
- q) jälgida aega, mis põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatel kulub ühenduste rajamiseks ja parandustöödeks;
- r) aidata koos teiste asjaomaste asutustega tagada, et tarbijakaitsemeetmed oleksid tulemuslikud ja ellu viidud;

- s) avaldada vähemalt kord aastas soovitusi, mis puudutavad tarnehindade vastavust artiklile 5, ning esitada need asjakohasel juhul konkurentsiasutustele;
- t) tagada mittediskrimineeriv juurdepääs tarbijate tarbimisandmetele, sätestada liikmesriigi tasandil vabatahtlikuks kasutamiseks tarbimisandmete ühtlustatud, kergesti mõistetav vorm ning tagada kõikidele tarbijatele sellistele andmetele artiklite 23 ja 24 kohaselt kiire juurdepääs;
- u) jälgida põhivõrguettevõtjate, jaotusvõrguettevõtjate, tarnijate, tarbijate ning teiste turuosaliste rolli ja kohustusi reguleerivate õigusnormide rakendamist vastavalt määrusele (EL) 2019/943;
- v) jälgida tootmisvõimsusesse ja salvestusvõimsusesse investeerimist, pidades silmas varustuskindlust;
- w) jälgida liidu ja kolmandate riikide põhivõrguettevõtjate tehnilist koostööd;
- x) aidata muuta tähtsaimaid turuprotsesse käsitlevad andmesideprotsessid piirkondlikul tasandil paremini ühilduvaks;
- y) jälgida artiklis 14 sätestatud nõuetele vastavate võrdlemisvahendite kättesaadavust;
- z) jälgida omatoodetud elektrienergia tarbimise ja kodanike energiakogukondade arendamise tarbetute takistuste ja piirangute kõrvaldamist.

2. Kui liikmesriik on nii ette näinud, võivad lõikes 1 osutatud jälgimiskohustusi täita ka muud asutused kui reguleeriv asutus. Sellisel juhul tehakse nimetatud jälgimise käigus saadud teave niipea kui võimalik reguleerivale asutusele kättesaadavaks.

Reguleeriv asutus konsulteerib parema õigusliku reguleerimise põhimõtteid järgides lõikes 1 sätestatud kohustuste täitmisel asjakohasel juhul põhivõrguettevõtjatega ja teeb asjakohasel juhul tihedat koostööd teiste asjaomaste riigiasutustega, ilma et see piiraks nende pädevust ning säilitades reguleeriva asutuse sõltumatuse.

Heakskiit, mille reguleeriv asutus või ACER käesoleva direktiivi kohaselt annab, ei piira reguleeriva asutuse volituste põhjendatud kasutamist tulevikus vastavalt käesolevale artiklile või karistuste määramist teiste asjaomaste asutuste või komisjoni poolt.

3. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivatele asutustele antakse volitused, mis võimaldavad neil käesolevas artiklis osutatud kohustusi tõhusalt ja kiiresti täita. Selleks peavad reguleerival asutusel olema vähemalt järgmised volitused:

- a) teha otsuseid, mis on elektriettevõtjatele siduvad;
- b) uurida elektrituru toimimist ja otsustada, milliseid proportsionaalseid meetmeid on vaja võtta tõhusa konkurentsi toetamiseks ja turu nõuetekohase toimimise tagamiseks, ning kõnealused meetmed kehtestada. Asjakohasel juhul on reguleerival asutusel samuti volitus teha konkurentsioigusega seotud uurimisel koostööd liikmesriigi konkurentsiasutusega ja finantsturgu reguleerivate asutustega või komisjoniga;
- c) nõuda elektriettevõtjalt mis tahes teavet, mida ta oma ülesannete täitmiseks vajab, kaasa arvatud selgitust kolmandale isikule juurdepääsu andmata jätmise kohta, ning teavet võrgu tugevdamiseks vajalike meetmete kohta;
- d) määrata tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi elektriettevõtjatele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ameti asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult; see hõlmab volitust määrata käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste mittetäitmise eest põhivõrguettevõtjale karistusi, mille suurus on kuni 10 % põhivõrguettevõtja aastakäibest, või vertikaalselt integreeritud ettevõtjale karistusi, mille suurus on kuni 10 % vertikaalselt integreeritud ettevõtja aastakäibest, või taotleda selliste karistuste määramist; ning
- e) asjakohased uurimisõigused ja korralduste andmise õigused vaidluste lahendamiseks vastavalt artikli 60 lõigetele 2 ja 3.

4. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku või ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse asukoht, on õigus määrata neile üksustele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.

5. Kui artikli 44 alusel on määratud sõltumatu võrguettevõtja, peab reguleeriv asutus lisaks talle käesoleva artikli lõigetele 1 ja 3 pandud kohustustele

- a) jälgima, kas põhivõrgu omanik ja sõltumatu võrguettevõtja täidavad käesolevas artiklis sätestatud kohustusi, ning määrama mittetäitmise eest karistusi vastavalt lõike 3 punktile d;
- b) jälgima sõltumatu võrguettevõtja ja põhivõrgu omaniku vahelisi suhteid ja teabevahetust, tagamaks, et sõltumatu võrguettevõtja täidab oma kohustusi, ning eelkõige heaks kiitma lepinguid ja tegutsema sõltumatu võrguettevõtja ja põhivõrgu omaniku vaheliste vaidluste lahendajana, kui ükskõik kumb pooltest esitab artikli 60 lõike 2 kohaselt kaebuse;
- c) ilma et see piiraks artikli 44 lõike 2 punktis c sätestatud menetluse kohaldamist, kiitma esimese kümneaastase võrgu arengukava jaoks heaks investeerimiskava ning mitmeaastase võrgu arengukava, mille sõltumatu võrguettevõtja esitab vähemalt iga kahe aasta tagant;
- d) tagama, et sõltumatu võrguettevõtja kogutavad võrgule juurdepääsu tasud sisaldavad võrgu omanikule või omanikele mõeldud tasu, mille suurus on piisav võrguvara ning sellesse tehtud uute investeeringute hüvitamiseks, tingimusel et need on tehtud majanduslikult põhjendatult ja tõhusalt;
- e) omama volitusi teha kontrollle, sealhulgas etteteatamata kontrollle põhivõrgu omaniku ja sõltumatu võrguettevõtja valdustes; ning
- f) jälgima, et sõltumatu võrguettevõtja poolt kogutud ülekoormustasusid kasutatakse vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikele 2.

6. Kui kooskõlas VI peatüki 3. jaoga on määratud põhivõrguettevõtja, antakse reguleerivale asutusele lisaks käesoleva artikli lõigete 1 ja 3 alusel antud kohustustele ja volitustele vähemalt järgmised kohustused ja volitused:

- a) määrata karistusi kooskõlas lõike 3 punktiga d diskrimineeriva käitumise eest vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides;
- b) jälgida põhivõrguettevõtja ja vertikaalselt integreeritud ettevõtja vahelist teabevahetust tagamaks, et põhivõrguettevõtja täidab oma kohustusi;
- c) tegutseda vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja vaheliste vaidluste lahendajana seoses artikli 60 lõike 2 kohaselt esitatud kaebustega;
- d) jälgida vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja vahelisi äri- ja rahalisi suhteid, sealhulgas laenugevust;
- e) kiita heaks kõik vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja vahelised äri- ja rahastamiskokkulepped tingimusel, et need on kooskõlas turutingimustega;
- f) nõuda vertikaalselt integreeritud ettevõtjalt põhjendust, kui järelevalveametnik on esitanud teatise kooskõlas artikli 50 lõikega 4, eelkõige tõendeid, et vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides ei ole toimunud diskrimineerivat käitumist;
- g) teha kontrollle, sealhulgas etteteatamata kontrollle vertikaalselt integreeritud ettevõtja ja põhivõrguettevõtja valdustes; ning
- h) panna põhivõrguettevõtja kõik või konkreetsed ülesanded artikli 44 kohaselt määratud sõltumatule võrguettevõtjale, kui põhivõrguettevõtja jätab käesolevast direktiivist tulenevad kohustused korduvalt täitmata, eelkõige kui ta käitub diskrimineerivalt vertikaalselt integreeritud ettevõtja huvides.

7. Reguleerivad asutused, välja arvatud juhul, kui ACER on pädev kindlaks määrama ja heaks kiitma tingimused ja meetodid võrgueeskirjade ja suuniste rakendamise kohta määruse (EL) 2019/943 VII peatüki kohaselt vastavalt määruse (EL) 2019/942 artikli 5 lõikele 2, kuna need on oma olemuselt kooskõlalised, vastutavad selle eest, et piisavalt vara enne tingimuste jõustumist määratakse kindlaks või kiidetakse heaks vähemalt riiklik metoodika, mille alusel arvutada või kiita heaks järgmisega seotud tingimused:

- a) riiklike võrkudega ühendamine ja neile juurdepääs, sealhulgas hõlmates ülekande- ja jaotustasud või nende arvutamise metoodika nii, et need võimaldavad teha võrkudesse vajalikke investeeringuid võrkude vastupidavust tagaval viisil;
- b) tugiteenuste osutamine võimalikult ökonoomselt ja võrgukasutajatele siseneva ja väljuva elektrivoo tasakaalustamiseks sobivaid stiimuleid pakkudes nii, et tugiteenuseid pakutakse õiglaselt ja mittediskrimineerivalt ning need põhinevad objektiivsetel kriteeriumidel; ning
- c) piiriülesele taristule juurdepääs, sealhulgas võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise menetlused.

8. Lõikes 7 osutatud metoodika ja tingimused avaldatakse.

9. Et suurendada turu läbipaistvust ja teha kõikidele huvitatud isikutele teatavaks kõik vajalikud andmed, otsused ja selliste otsuste ettepanekud, milles käsitletakse artikli 60 lõikes 3 osutatud ülekande- ja jaotustasusid, teevad reguleerivad asutused asjaomaste võrgutasude üksikasjaliku arvutusmetoodika ja arvutamise aluseks olevad kulud avalikult kättesaadavaks, tagades tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

10. Reguleerivad asutused jälgivad ülekandevõime piiratuse juhtimist riikide elektrivõrkudes, sealhulgas võrkudevahelistes ühendustes, ja ülekandevõime piiratuse juhtimise eeskirja rakendamist. Sel eesmärgil esitavad põhivõrguettevõtjad või turuosalisel reguleerivatele asutustele oma ülekandevõime piiratusega tegelemise eeskirja, milles käsitletakse ka võimsuse jaotamist. Reguleerivad asutused võivad taotleda kõnealuse eeskirja muutmist.

Artikkel 60

Otsused ja kaebused

1. Reguleerivatel asutustel on õigus nõuda põhi- ja jaotusvõrguettevõtjatelt tingimuste, sealhulgas käesoleva direktiivi artiklis 59 osutatud tasude ja metoodika muutmist, kui see on vajalik nende tingimuste proportsionaalsuse ja mittediskrimineeriva kohaldamise tagamiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 18. Ülekande- ja jaotustasude kehtestamisega viivitamise korral on reguleerivatel asutustel õigus kehtestada või heaks kiita ajutised ülekande- ja jaotustasud või nende arvestamise metoodika ning juhul, kui lõplikud ülekande- ja jaotustasud või metoodika on kõnealustest ajutistest ülekande- ja jaotustasudest või metoodikast erinevad, teha otsus kompenseerivate meetmete kohta.

2. Igaüks, kellel on põhi- või jaotusvõrguettevõtja suhtes kaebusi seoses võrguettevõtja käesoleva direktiivi kohaste kohustustega, võib esitada kaebuse reguleerivale asutusele, kes tegutseb vaidlusi lahendava asutusena ja teeb otsuse kahe kuu jooksul alates kaebuse kättesaamisest. Seda tähtaega võib pikendada kahe kuu võrra, kui reguleeriv asutus taotleb lisateavet. Pikendatud tähtaega võib kaebuse esitaja nõusolekul veel kord pikendada. Reguleeriva asutuse otsus on siduv, kui ja kuni see ei kaota kehtivust edasikaebamise tõttu.

3. Kõik mõjutatud isikud, kellel on õigus esitada kaebusi meetodeid puudutava, artikli 59 kohase otsuse kohta, või kui reguleeriv asutus on kohustatud kavandatavate tasude või meetodite puhul konsulteerima, võivad kahe kuu või liikmesriikide sätestatud lühema tähtaja jooksul pärast otsuse või otsuse ettepaneku avaldamist esitada otsuse või ettepaneku läbivaatamiseks kaebuse. Kaebus ei peata otsuse kehtivust.

4. Liikmesriigid kehtestavad reguleerimiseks, kontrollimiseks ning läbipaistvuse tagamiseks sobivad ja tõhusad mehhanismid, et vältida turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, mis kahjustab eelkõige tarbijaid, ja turuvallutuslikku käitumist. Nende mehhanismide puhul võetakse arvesse ELi toimimise lepingut, eriti selle artiklit 102.

5. Liikmesriigid tagavad kohaste meetmete võtmise, sealhulgas liikmesriigi õiguse kohaselt haldus- või kriminaalmenetluse algatamise füüsilise või juriidilise isiku suhtes käesolevas direktiivis kehtestatud konfidentsiaalsusnormide rikkumise korral.

6. Lõigetes 2 ja 3 osutatud kaebused ei piira liidu või liikmesriikide õiguses sätestatud edasikaebamisõigust.
7. Reguleerivate asutuste otsused peavad olema täielikult põhjendatud, et oleks võimalik rakendada kohtulikku läbivaatamist. Otsused peavad olema avalikkusele kättesaadavad, tagades samas tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.
8. Liikmesriigid tagavad, et liikmesriigi tasandil on olemas sobivad mehhanismid, mille kohaselt on reguleeriva asutuse otsusest mõjutatud isikul õigus otsus edasi kaevata asjaosalistest ja valitsusest sõltumatule organile.

Artikkel 61

Reguleerivate asutuste piirkondlik koostöö piiriülestes küsimustes

1. Reguleerivad asutused peavad üksteisega ja eelkõige ACERi raames tihedaid konsultatsioone ja teevad omavahel koostööd ning esitavad üksteisele ja ACERile kogu teabe, mis on vajalik käesoleva direktiiviga ette nähtud ülesannete täitmiseks. Vahetatava teabe puhul peab teavet vastu võttev asutus tagama sama konfidentsiaalsustaseme kui asutus, kust teave pärit on.
2. Reguleerivad asutused teevad vähemalt piirkondlikul tasandil koostööd, et
  - a) toetada sellise töökorra väljakujundamist, mis võimaldab võrku optimaalselt hallata, edendada ühiseid elektribörse ja võimsuse piiriülest jaotamist ning saavutada piirkonnas ja piirkondade vahel võrkudevaheliste ühenduste võimsuse piisav tase, sealhulgas uute võrkudevaheliste ühenduste loomise kaudu, et konkurents oleks tõhus ja varustuskindlus paraneks, diskrimineerimata eri liikmesriikide tarnijaid;
  - b) koordineerida piirkondlikul tasandil ülesandeid täitvate üksuste ühist järelevalvet;
  - c) koordineerida koostöös teiste asjaomaste asutustega liikmesriigi, piirkondliku ja Euroopa ressursside piisavuse hinnangute ühist järelevalvet;
  - d) koordineerida kõikide asjaomaseid põhivõrguettevõtjaid ja teisi turuosalisi käsitlevate võrgueeskirjade ja suuniste väljatöötamist ning
  - e) koordineerida ülekandevõime piiratud juhtimise eeskirja väljatöötamist.
3. Reguleerivatel asutustel on õigus sõlmida üksteisega koostöölepinguid, et tugevdada reguleerimisalast koostööd.
4. Lõikes 2 osutatud tegevus toimub vajaduse korral tihedas konsultatsioonis teiste asjaomaste riigiasutustega ning ilma et see piiraks nende eripädevust.
5. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 67 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva direktiivi täiendamiseks, et kehtestada suunised selle kohta, millises ulatuses on reguleerivad asutused kohustatud omavahel ja ACERiga koostööd tegema.

Artikkel 62

Reguleerivate asutuste kohustused ja volitused piirkondlike koordineerimiskeskuste osas

1. Selle võrgukäitamispiirkonna piirkondlikud reguleerivad asutused, kuhu piirkondlikud koordineerimiskeskused luuakse, peavad üksteisega tihedalt koordineerides
  - a) kiitma heaks ettepaneku luua vastavalt määruse (EL) 2019/943 artikli 35 lõikele 1 piirkondlikud koordineerimiskeskused;
  - b) kiitma heaks piirkondlike koordineerimiskeskuste tegevusega seotud kulud, mille peavad kandma põhivõrguettevõtjad ja mida tuleb arvesse võtta tasude arvutamisel, tingimusel et need on mõistlikud ja asjakohased;

- c) kiitma heaks koostööl põhineva otsustusmenetluse;
- d) tagama, et piirkondlikel koordineerimiskeskustel on käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste ning oma ülesannete sõltumatuks ja erapooletuks täitmiseks kõik vajalikud inim-, tehnilised, füüsilised ja rahalised ressursid;
- e) tegema koos teiste võrgukäitamispirkonna reguleerivate asutustega ettepanekuid selle kohta, milliseid täiendavaid ülesandeid ja volitusi peaksid võrgukäitamispirkonna liikmesriigid piirkondlikele koordineerimiskeskustele veel andma;
- f) tagama käesolevast direktiivist ja muust asjakohasest liidu õigusest tulenevate kohustuste täitmise, eelkõige piiriülestes küsimustes, ning selgitada üheskoos välja juhtumid, mil piirkondlikud koordineerimiskeskused ei täida oma kohustusi; kui reguleerivad asutused ei ole suutnud nelja kuu jooksul pärast kohustuste täitmata jätmise väljaselgitamiseks läbiviidavate konsultatsioonide alustamist kokkuleppele jõuda, pööratakse otsuse tegemiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/942 artikli 6 lõikega 8 ACERi poole;
- g) jälgima võrgu koordineerimise tulemusi ja andma sellest kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikliga 46 kord aastas ACERile aru.

2. Liikmesriigid tagavad, et reguleerivatele asutustele antakse volitused, mis võimaldavad neil lõikes 1 osutatud kohustusi tõhusalt ja kiiresti täita. Selleks peavad reguleerival asutusel olema vähemalt järgmised volitused:

- a) nõuda piirkondlikelt koordineerimiskeskustelt teavet;
- b) teha kontrollid, sealhulgas etteteatamata kontrollid piirkondlike koordineerimiskeskuste valdustes;
- c) teha piirkondlike koordineerimiskeskuste suhtes ühiseid siduvaid otsuseid.

3. Selle liikmesriigi reguleerival asutusel, kus on piirkondliku koordineerimiskeskuse asukoht, on õigus määrata piirkondlikule koordineerimiskeskusele, kes ei täida käesolevast direktiivist, määrusest (EL) 2019/943 või reguleeriva asutuse või ACERi asjakohasest õiguslikult siduvast otsustest tulenevaid kohustusi, tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi või taotleda selliste karistuste määramist pädevalt kohtult.

Artikkel 63

Kooskõla võrgueeskirjade ja suunistega

1. Reguleerivad asutused ja komisjon võivad taotleda, et ACER esitaks arvamuse selle kohta, kas reguleeriva asutuse otsus on võrgueeskirjade ja käesolevas direktiivis või määruse (EL) 2019/943 VII peatükis osutatud suunistega kooskõlas.
2. ACER esitab oma arvamuse kas arvamust taotlenud reguleerivale asutusele või komisjonile ja kõnealuse otsuse vastu võtnud reguleerivale asutusele kolme kuu jooksul pärast taotluse saamise kuupäeva.
3. Kui otsuse teinud reguleeriv asutus ACERi avamust nelja kuu jooksul alates nimetatud arvamuse kättesaamisest ei järgi, teavitab ACER sellest komisjoni.
4. Reguleeriv asutus, kes leiab, et teise reguleeriva asutuse otsus piiriülese kaubanduse kohta ei ole võrgueeskirjade või käesolevas direktiivis või määruse (EL) 2019/943 VII peatükis osutatud suunistega kooskõlas, võib teavitada sellest komisjoni kahe kuu jooksul alates kõnealuse otsuse vastuvõtmisest.
5. Kui komisjon jõuab kahe kuu jooksul pärast seda, kui teda on lõike 3 kohaselt teavitanud ACER või lõike 4 kohaselt reguleeriv asutus, või kolme kuu jooksul pärast otsuse tegemist omal algatusel seisukohale, et on põhjust kahtlustada, et reguleeriva asutuse otsus ei ole võrgueeskirjade ja käesolevas direktiivis või määruse (EL) 2019/943 VII peatükis osutatud suunistega kooskõlas, võib komisjon otsustada juhtumit põhjalikumalt uurida. Sel juhul palub komisjon reguleerival asutusel ja reguleeriva asutuse poolt menetletava küsimusega seotud isikutel esitada oma seisukoha.

6. Kui komisjon otsustab juhtumit põhjalikumalt uurida, teeb ta nelja kuu jooksul alates sellise otsuse tegemisest teatavaks lõpliku otsuse, mille kohaselt
  - a) reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväiteid ei esitata või
  - b) nõutakse asjaomaselt reguleerivalt asutuselt otsuse kehtetuks tunnistamist, kui otsus ei ole võrgueeskirjade või suunistega kooskõlas.
7. Kui komisjon ei ole otsustanud juhtumit põhjalikumalt uurida ega ole kas vastavalt lõikes 5 või 6 sätestatud tähtaja jooksul lõplikku otsust teinud, tähendab see seda, et komisjon pole reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväidet esitanud.
8. Reguleeriv asutus täidab komisjoni otsuse, milles nõutakse reguleeriva asutuse otsuse kehtetuks tunnistamist, kahe kuu jooksul, ja teatab sellest komisjonile.
9. Komisjonile antakse õigus võtta kooskõlas artikliga 67 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse täiendamiseks, millega kehtestatakse suunistes käesoleva artikli kohaldamise korra üksikasjade kohta.

Artikkel 64

Andmete säilitamine

1. Liikmesriigid nõuavad, et tarnijad säilitaksid riigiasutuste, sealhulgas reguleeriva asutuse, riigi konkurentsiasutuse ja komisjoni jaoks nende ülesannete täitmise eesmärgil vähemalt viis aastat asjakohaseid andmeid, mis puudutavad kõiki nii hulgimüüjate kui ka põhivõrguettevõtjatega elektrivarustuslepingute ja elektrienergia tuletisinstrumentide alusel tehtud tehinguid.
2. Need andmed hõlmavad asjakohaste tehingute üksikasju, nagu tehingute tähtaeg ning tarne- ja arveldustingimused, tehingu maht, täitmise kuupäevad ja kellaajad, tehinguhinnad ja asjaomase hulgimüüja andmed, ning kindlaid üksikasju kõikide arveldamata jäänud elektrivarustuslepingute ja elektrienergia tuletisinstrumentide kohta.
3. Reguleeriv asutus võib otsustada teha need andmed osaliselt turuosalistele kättesaadavaks, tingimusel et ei avaldata konkreetsete turuosalistega või konkreetsete tehingutega seotud tundlikku äriteavet. Käesolevat lõiget ei kohaldata direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse kuuluvaid finantsinstrumente käsitleva teabe suhtes.
4. Käesoleva artikliga ei seata seoses lõikes 1 osutatud asutustega lisakohustusi direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse kuuluvatele üksustele.
5. Kui lõikes 1 osutatud asutustel on vaja juurdepääsu direktiivi 2014/65/EL kohaldamisalasse kuuluvate üksuste säilitatavatele andmetele, esitavad nimetatud asutustele nõutavad andmed kõnealuse direktiivi kohaselt vastutavad asutused.

VIII PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 65

Võrdsed võimalused

1. Meetmed, mida liikmesriigid võivad võtta käesoleva direktiivi kohaselt võrdsete võimaluste tagamiseks, peavad olema kooskõlas ELi toimimise lepinguga, eriti selle artikliga 36, ning liidu muu õigusega.
2. Lõikes 1 osutatud meetmed peavad olema proportsionaalsed, mittediskrimineerivad ja läbipaistvad. Kõnealuseid meetmeid võib võtta üksnes pärast komisjoni teavitamist ja komisjoni heakskiitu.
3. Komisjon reageerib lõikes 2 osutatud teavitamisele kahe kuu jooksul alates teate kättesaamisest. Nimetatud ajavahemik algab täieliku teabe kättesaamisele järgnevast päevast. Kui komisjon ei ole kahe kuu jooksul reageerinud, tähendab see seda, et komisjon ei ole teada antud meetmete kohta vastuväiteid esitanud.

Artikkel 66

Erandid

1. Liikmesriigid, kes tõendavad, et nende väikeste ühendatud võrkude ja väikeste eraldatud võrkude käitamisest on suuri probleeme, võivad taotleda komisjonilt erandeid artiklite 7 ja 8 ning IV, V ja VI peatüki asjakohastest sätetest.

Väikesed eraldatud võrgud ja Korsika puhul Prantsusmaa võivad taotleda erandeid ka artiklitest 4, 5 ja 6.

Enne otsuse tegemist teavitab komisjon neist taotlustest liikmesriike, järgides konfidentsiaalsusnõudeid.

2. Erandid, mille komisjon teeb lõike 1 alusel, kehtivad piiratud aja jooksul ja peavad vastama tingimustele, mille eesmärk on suurendada konkurentsi ja siseturuga lõimumist ning millega on tagatud, et erandid ei takista üleminekut taastuenergiale, paindlikkuse suurendamist, energia salvestamist, elektrimobiilsust ega tarbimiskaja.

Eli toimimise lepingu artikli 349 kohaste äärepoolseimate piirkondade puhul, mida ei ole võimalik liidu elektrituruga ühendada, ei ole erandi kehtivusaeg piiratud ja erandi suhtes kohaldatakse tingimusi, mille eesmärk on tagada, et erand ei takistaks üleminekut taastuenergiale.

Erandi tegemise otsus avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

3. Artiklit 43 ei kohaldata Küprose, Luksemburgi ega Malta suhtes. Peale selle ei kohaldata Malta suhtes artikleid 6 ja 35 ning Küprose suhtes artikleid 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50 ja 52.

Artikli 43 lõike 1 punkti b kohaldamisel ei hõlma mõiste „elektritootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitev ettevõtja“ lõpptarbijaid, kes täidavad mõnda elektritootmise ja/või tarnimisega seotud ülesannet kas ise või oma kontrolli all oleva ettevõtte kaudu üksikult või kollektiivselt, tingimusel et lõpptarbija on aasta keskmises lõikes elektrienergia netotarbija, arvestades nende toodetud elektrienergia osa kontrolli all olevates ettevõtetes, ja tingimusel, et nende poolt kolmandatele isikutele müüdava elektrienergia majanduslik väärtus on nende muu äritegevusega võrreldes ebaoluline.

4. Kuni 1. jaanuarini 2025 või käesoleva artikli lõike 1 kohaselt tehtud otsuses sätestatud hilisema kuupäevani ei kohaldata Küprose ega Korsika suhtes artiklit 5.

5. Malta suhtes ei kohaldata artiklit 4 kuni 5. juulini 2027. Kõnealust tähtaega võib pikendada veel kuni kaheksa aasta pikkuseks ajavahemikuks. Lisaajavahemiku võrra pikendamine toimub lõikes 1 osutatud otsuse alusel.

Artikkel 67

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.

2. Artikli 61 lõikes 5 ja artikli 63 lõikes 9 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile määramata ajaks alates 4. juulist 2019.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 61 lõikes 5 ja artikli 63 lõikes 9 osutatud volituste delegerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.

4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.

6. Artikli 61 lõike 5 ja artikli 63 lõike 9 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes sel juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 68

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

Artikkel 69

Komisjoni järelevalve, läbivaatamine ja aruandlus

1. Komisjon jälgib ja kontrollib käesoleva direktiivi rakendamist ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule eduaruande, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999 artiklis 35 osutatud energialiidu olukorda käsitleva aruande lisa.
2. Komisjon vaatab käesoleva direktiivi rakendamise 31. detsembriks 2025 läbi ning esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande. Kui see on asjakohane, esitab komisjon koos aruandega või pärast aruande esitamist seadusandliku ettepaneku.

Läbivaatamisel hindab komisjon eelkõige seda, kas tarbijad, eeskätt kaitsetud või energiaostuvõimetud tarbijad, on käesoleva direktiivi alusel piisavalt kaitstud.

Artikkel 70

Direktiivi 2012/27/EL muutmine

Direktiivi 2012/27/EL muudetakse järgmiselt.

1) Artiklit 9 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Maagaasi koguse mõõtmine“;

b) lõike 1 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„1. Niivõrd kui see on tehniliselt võimalik, rahaliselt mõistlik ning potentsiaalse energiasäästuga seoses proportsionaalne, tagavad liikmesriigid, et maagaasi lõpptarbijad on varustatud konkurentsivõimelise hinnaga individuaalsete arvestitega, mis mõõdavad täpselt lõpptarbijaja tegelikku energiatarbimist ja annavad teavet tegeliku tarbimisaja kohta.“;

c) lõiget 2 muudetakse järgmiselt:

i) sissejuhatus asendatakse järgmisega:

„Kui liikmesriigid rakendavad arukaid arvestisüsteeme ja võtavad kasutusele arukad arvestid maagaasi tarbimise mõõtmiseks kooskõlas direktiiviga 2009/73/EÜ.“;

ii) punktid c ja d jäetakse välja.

2) Artiklit 10 muudetakse järgmiselt:

a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Maagaasi arvetel esitatav teave“;

b) lõike 1 esimene lõige asendatakse järgmisega:

„1. Kui lõpptarbijatel ei ole direktiivis 2009/73/EÜ osutatud arukaid arvesteid, tagavad liikmesriigid hiljemalt 31. detsembriks 2014, kui see on tehniliselt teostatav ja majanduslikult põhjendatud, kooskõlas VII lisa punktiga 1.1, et maagaasi arvetel esitatav teave on usaldusväärne, täpne ja vastab tegelikule tarbimisele.“;

c) lõike 2 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„2. Vastavalt direktiivile 2009/73/EÜ paigaldatud arvestid võimaldavad esitada arvetel tegelikul tarbimisel põhinevat täpset teavet. Liikmesriigid tagavad, et lõpptarbijatel on kerge juurdepääs täiendavale teabele varasema tarbimise kohta, et nad saaksid andmeid ise üksikasjalikult kontrollida.“

3) Artikli 11 pealkiri asendatakse järgmisega:

„Maagaasi tarbimise mõõtmisandmete ja arvel esitatava teabele juurdepääsu kulu“.

4) Artiklis 13 asendatakse sõnad „artiklite 7–11“ sõnadega „artiklite 7–11a“.

5) Artiklit 15 muudetakse järgmiselt:

a) lõiget 5 muudetakse järgmiselt:

i) esimene ja teine lõik jäetakse välja;

ii) kolmas lõik asendatakse järgmisega:

„Ülekande- ja jaotusvõrguettevõtjad järgivad XII lisa sätestatud nõudeid.“;

b) lõige 8 jäetakse välja.

6) VII lisa pealkiri asendatakse järgmisega:

„Tegelikul maagaasi tarbimisel põhinevate arvete esitamise ja arvel esitatava teabe miinimumnõuded“.

Artikkel 71

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad artiklite 2–5, artikli 6 lõigete 2 ja 3, artikli 7 lõike 1, artikli 8 lõike 2 punktide j ja l, artikli 9 lõike 2, artikli 10 lõigete 2–12, artiklite 11–24, artiklite 26, 28 ja 29, artiklite 31–34, artikli 36, artikli 38 lõike 2, artiklite 40 ja 42, artikli 46 lõike 2 punkti d, artiklite 51 ja 54, artiklite 57–59, artiklite 61–63, artikli 70 punktide 1–3, punkti 5 alapunkti b ja punkti 6 ning I–II lisa järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 31. detsembril 2020. Liikmesriigid edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.

Liikmesriigid jõustavad aga järgmiste sätete järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid:

a) artikli 70 punkti 5 alapunkt a – hiljemalt 31. detsembril 2019;

b) artikli 70 punkt 4 – hiljemalt 25. oktoobril 2020.

Kui liikmesriigid need normid vastu võtavad, lisavad nad nende ametlikul avaldamisel nendesse või nende juurde viite käesolevale direktiivile. Samuti lisavad liikmesriigid märkuse, et kehtivates õigus- ja haldusnormides esinevaid viiteid käesoleva direktiiviga kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste õigusnormide teksti.

Artikkel 72

Kehtetuks tunnistamine

Direktiiv 2009/72/EÜ tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2021, ilma et see mõjutaks liikmesriikide kohustusi, mis on seotud III lisas osutatud direktiivi liikmesriigi õigusesse ülevõtmise ja kohaldamise tähtpäevadega.

Viiteid kehtetuks tunnistatud direktiivile käsitatakse viidetena käesolevale direktiivile ning neid loetakse vastavalt IV lisas esitatud vastavustabelile.

Artikkel 73

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikli 6 lõiget 1, artikli 7 lõikeid 2–5, artikli 8 lõiget 1, artikli 8 lõike 2 punkte a–i ja punkti k, artikli 8 lõikeid 3 ja 4, artikli 9 lõikeid 1, 3, 4 ja 5, artikli 10 lõikeid 2–10, artikleid 25, 27, 30, 35 ja 37, artikli 38 lõikeid 1, 3 ja 4, artikleid 39, 41, 43, 44 ja 45, artikli 46 lõiget 1, artikli 46 lõike 2 punkte a, b ja c ning punkte e–h, artikli 46 lõikeid 3–6, artikleid 47–50, 52, 53, 55, 56, 60, 64 ja 65 kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Artikli 70 punkte 1–3, punkti 5 alapunkti b ja punkti 6 kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Artikli 70 punkti 5 alapunkti a kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2020.

Artikli 70 punkti 4 kohaldatakse alates 26. oktoobrist 2020.

Artikkel 74

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 5. juuni 2019

Euroopa Parlamendi nimel
president
A. TAJANI

Nõukogu nimel
eesistuja
G. CIAMBA

I LISA

ARVETE ESITAMISE JA ARVEL ESITATAVA TEABE MIINIMUMNÕUDED

1. Arvel esitatavas teabes ja arvel esitatavad miinimumandmed
  - 1.1. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbija arvel hästi märgatavalt ning muudest arve osadest selgelt eraldi:
    - a) lõpphind ja hinna jaotus komponentideks, kui see on võimalik, koos selge teabega selle kohta, et kõigi energiaallikate puhul võidakse ühtlasi kohaldada stiimuleid, mida ei rahastatud komponentideks jaotatud hinnas esitatud lõivudest;
    - b) makse tähtaeg.
  - 1.2. Järgmine põhiteave esitatakse lõpptarbijale hästi märgatavalt arvel ja arvel esitatavas teabes ning muudest arve ja arvel esitatava teabe osadest selgelt eraldi:
    - a) arveldusperioodil tarbitud elekter;
    - b) tarnija nimi ja kontaktandmed, sealhulgas tarbijateeninduse abitelefon ja e-posti aadress;
    - c) tasu nimetus;
    - d) lepingu lõppkuupäev, kui see on kohaldatav;
    - e) teave tarnija või agregeerimisega tegeleva turuosalise vahetamise võimaluste ja kasutegurite kohta;
    - f) lõpptarbija vahetamise viitenumber või lõpptarbija tarnimiskoha kordumatu tunnuskoode;
    - g) teave lõpptarbija õiguste kohta, mis seonduvad vaidluste kohtuvälise lahendamise, sealhulgas vaidluste lahendamise eest artikli 26 kohaselt vastutava üksuse kontaktandmed;
    - h) artiklis 25 osutatud ühtne kontaktpunkt;
    - i) link või viide sellele, kust võib leida artiklis 14 osutatud võrdlemisvahendid.
  - 1.3. Kui arved põhinevad tegelikul tarbimisel või kauglugemisel, tehakse lõpptarbijale tema arvetel ja perioodi tasaarveldusarvetel, koos selliste arvetega või neil arvetel viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:
    - a) lõpptarbija jooksva elektritarbimise võrdlus lõpptarbija eelmise aasta sama perioodi tarbimisega graafiku kujul;
    - b) tarbijaorganisatsioonide, energiaagentuuride või sarnaste asutuste kontaktandmed, sealhulgas veebisaidid, kust on võimalik saada teavet selle kohta, milliste võtetega on võimalik energiat tarbivate seadmete energiatõhusust parandada;
    - c) võrdlus samasse kasutajakategooriasse kuuluva keskmise norm- või võrdluslõpptarbijaga.
2. Arvel esitatava teabe ja arvete esitamise sagedus:
  - a) arveid esitatakse tegelikust tarbimisest lähtuvalt vähemalt üks kord aastas;
  - b) kui lõpptarbijal ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, tehakse arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave lõpptarbijale kättesaadavaks vähemalt iga kuue kuu tagant, või iga kolme kuu tagant taotluse korral või kui lõpptarbija on valinud elektroonilised arved;

- c) kui lõpptarbija ei ole ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvestit või kui lõpptarbija on teadlikult lülitanud kauglugemise vastavalt liikmesriigi õigusele välja, võib punktides a ja b sätestatud kohustusi täita süsteemi kaudu, mille puhul lõpptarbija loeb arvesti näite korrapäraselt ise ja edastab need ettevõtjale; üksnes siis, kui lõpptarbija ei ole arvesti näite teatava arveperioodi kohta teatanud, võib arve või arvel esitatava teabe esitada hinnangulise tarbimise või ühtse määra alusel;
- d) kui lõpptarbija on ettevõtjapoolset kauglugemist võimaldavat arvesti, esitatakse lõpptarbijale arvel esitatav täpne ja tegelikul tarbimisel põhinev teave vähemalt kord kuus; kõnealuse teabe võib teha kättesaadavaks ka interneti kaudu ja seda ajakohastatakse nii sageli, kui kasutatavad mõõtmisseadmed ja -süsteemid võimaldavad.

3. Lõpptarbijale kohaldatava hinna komponendid

Tarbijahind koosneb kolmest komponendist: energia- ja tarnekomponent, võrgukomponent (ülekanndmine ja jaotamine) ning lisanduvad tasud, maksud ja lõivud.

Kui lõpptarbijale kohaldatav hind on arvetel komponentideks jaotatud, kasutatakse kogu liidus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/1952 ⁽¹⁾ kohaselt nende kolme komponendi ühtseid määratlusi.

4. Juurdepääs lisateabele varasema tarbimise kohta

Liikmesriigid nõuavad, et sel määral, kui lisateave varasema tarbimise kohta on kättesaadav, tehtaks see lõpptarbija taotluse alusel kättesaadavaks lõpptarbija määratud tarnijale või teenuseosutajale.

Kui lõpptarbija on arvesti, mis võimaldab ettevõtjapoolset kauglugemist, peab lõpptarbija olema kerge juurde pääseda lisateabele varasema tarbimise kohta, et ta saaks neid andmeid ise üksikasjalikult kontrollida.

Varasemat tarbimist käsitlev lisateave sisaldab järgmist:

- a) koondandmed vähemalt eelneva kolme aasta kohta või ajavahemiku kohta alates elektrivarustuslepingu algusest, kui see on lühem. Need andmed peavad vastama ajavahemikele, mille kohta on arvel esitatavat teavet tavaliselt koostatud; ning
- b) üksikasjalikud andmed kasutamise aja järgi päeva, nädala, kuu ja aasta kohta, mis tehakse lõpptarbijale põhjendamatult viivitusega kättesaadavaks interneti või arvesti liidese kaudu vähemalt eelneva 24 kuu kohta või ajavahemiku kohta alates elektrivarustuslepingu algusest, kui see on lühem.

5. Energiaallikate avalikustamine

Tarnijad esitavad arvetel iga energiaallika osa lõpptarbija elektrivarustuslepingu kohaselt ostetud elektrist (avalikustamine toote tasandil).

Lõpptarbijatele tehakse arvel ja arvel esitatavas teabes, nendega koos või neis viidatud kohas kättesaadavaks järgmine teave:

- a) iga energiaallika osa tarnija üldises energiaallikate jaotuses eelmisel aastal (riigi tasandil, nimelt selles liikmesriigis, kus elektrivarustusleping on sõlmitud, ning tarnija tasandil, kui tarnija tegutseb mitmes liikmesriigis) mõistetaval ja selgelt võrreldaval viisil;
- b) teave tarnija üldise energiaallikate jaotuse keskkonnamõju kohta elektrienergia tootmisel eelmisel aastal, vähemalt andmed tekkinud CO₂-heite ja radioaktiivsete jäätmete kohta;

Teise lõigu punkti a kohaldamisel elektribörsilt või väljaspool liitu asuva ettevõtja käest imporditud elektrienergia puhul võib kasutada elektribörsilt või kõnealuselt ettevõtjalt eelmise aasta kohta saadud koondandmeid.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2016. aasta määrus (EL) 2016/1952, mis käsitleb Euroopa maagaasi- ja elektri hinnastatistika ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/92/EÜ (ELT L 311, 17.11.2016, lk 1).

Tõhusa koostootmise teel toodetud elektrienergiast teavitamisel võib kasutada direktiivi 2012/27/EL artikli 14 lõike 10 kohaseid päritolutagatisi. Taastuvatest energiaallikatest toodetud energiast teavitamisel kasutatakse päritolutagatisi, välja arvatud direktiivi (EL) 2018/2001 artikli 19 lõike 8 punktides a ja b osutatud juhtudel.

Reguleeriv asutus või muu pädev riigiasutus võtab vajalikud meetmed tagamaks, et tarnijad esitavad käesoleva punkti alusel lõpptarbijatele riigi tasandil usaldusväärset teavet, tehes seda selgelt ja võrreldaval viisil.

II LISA

NUTIARVESTISÜSTEEMID

1. Liikmesriigid tagavad oma territooriumil nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmise sõltuvalt turu ja üksiktarbija kõikide pikaajaliste kulude ja tulude majanduslikust hindamisest või sellest, milline nutiarvestus on majanduslikult mõistlik ja kulutõhus ning millise ajavahemiku jooksul on nutiarvestite levitamine teostatav.
2. Nimetatud hindamisel võetakse arvesse komisjoni soovitus 2012/148/EL ⁽¹⁾ kindlaks määratud tasuvusanalüüsi metoodikat ning nutiarvestisüsteemide minimaalseid funktsioone ja parimat võimalikku tehnikat, et tagada küberturbe ja andmekaitse kõrgeim tase.
3. Hindamise alusel valmistab liikmesriik, või määratud pädev asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, ette kuni kümneaastase nutiarvestisüsteemide juurutamise ajakava. Kui nutiarvestisüsteemide kasutuselevõtmine saab positiivse hinnangu, varustatakse vähemalt 80 % lõpptarbijatest nutiarvestitega hiljemalt seitsme aasta jooksul pärast positiivse hinnangu saamist või hiljemalt 2024 aastal nende liikmesriikide puhul, kes alustasid nutiarvestisüsteemide süstemaatilist kasutuselevõtmist enne 4. juulit 2019.

⁽¹⁾ Komisjoni 9. märtsi 2012. aasta soovitus 2012/148/EL arukate mõõtmissüsteemide arendamiseks ettevalmistumise kohta (ELT L 73, 13.3.2012, lk 9).

III LISA

LIIKMESRIIGI ÕIGUSESSE ÜLEVÕTMISE TÄHTPÄEV JA KOHALDAMISE ALGUSKUUPÄEV
(OSUTATUD ARTIKLIS 72)

Direktiiv	Ülevõtmise tähtpäev	Kohaldamise alguskuupäev
Euroopa parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/72/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55)	3. märts 2011	3. september 2009

IV LISA

VASTAVUSTABEL

Direktiiv 2009/72/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikkel 1	Artikkel 1
Artikkel 2	Artikkel 2
—	Artikkel 3
Artiklid 33 ja 41	Artikkel 4
—	Artikkel 5
Artikkel 32	Artikkel 6
Artikkel 34	Artikkel 7
Artikkel 7	Artikkel 8
Artikkel 8	—
Artikli 3 lõige 1	Artikli 9 lõige 1
Artikli 3 lõige 2	Artikli 9 lõige 2
Artikli 3 lõige 6	Artikli 9 lõige 3
Artikli 3 lõige 15	Artikli 9 lõige 4
Artikli 3 lõige 14	Artikli 9 lõige 5
Artikli 3 lõige 16	—
Artikli 3 lõige 4	Artikli 10 lõige 1
I lisa punkti 1 alapunkt a	Artikli 10 lõiked 2 ja 3
I lisa punkti 1 alapunkt b	Artikli 10 lõige 4
I lisa punkti 1 alapunkt c	Artikli 10 lõige 5
I lisa punkti 1 alapunkt d	Artikli 10 lõiked 6 ja 8
—	Artikli 10 lõige 7
I lisa punkti 1 alapunkt f	Artikli 10 lõige 9
I lisa punkti 1 alapunkt g	Artikli 10 lõige 10
Artikli 3 lõige 7	Artikli 10 lõige 11
I lisa punkti 1 alapunkt j	Artikli 10 lõige 12
Artikli 3 lõige 10	—
Artikkel 4	—
Artikkel 5	—
Artikkel 6	—
—	Artikkel 11
Artikli 3 lõike 5 punkt a ja I lisa punkti 1 alapunkt e	Artikkel 12
—	Artikkel 13
—	Artikkel 14
—	Artikkel 15
—	Artikkel 16
—	Artikkel 17
—	Artikkel 18
Artikli 3 lõige 11	Artikli 19 lõige 1
—	Artikli 19 lõiked 2–6

Direktiiv 2009/72/EÜ	Käesolev direktiiv
—	Artikkel 20
—	Artikkel 21
—	Artikkel 22
—	Artikkel 23
—	Artikkel 24
Artikli 3 lõige 12	Artikkel 25
Artikli 3 lõige 13	Artikkel 26
Artikli 3 lõige 3	Artikkel 27
Artikli 3 lõige 7	Artikli 28 lõige 1
Artikli 3 lõige 8	Artikli 28 lõige 2
—	Artikkel 29
Artikkel 24	Artikkel 30
Artikkel 25	Artikkel 31
—	Artikkel 32
—	Artikkel 33
—	Artikkel 34
Artikkel 26	Artikkel 35
—	Artikkel 36
Artikkel 27	Artikkel 37
Artikkel 28	Artikkel 38
Artikkel 29	Artikkel 39
Artikkel 12	Artikli 40 lõige 1
—	Artikli 40 lõiked 2–8
Artikkel 16	Artikkel 41
Artikkel 23	Artikkel 42
Artikkel 9	Artikkel 43
Artikkel 13	Artikkel 44
Artikkel 14	Artikkel 45
Artikkel 17	Artikkel 46
Artikkel 18	Artikkel 47
Artikkel 19	Artikkel 48
Artikkel 20	Artikkel 49
Artikkel 21	Artikkel 50
Artikkel 22	Artikkel 51
Artikkel 10	Artikkel 52
Artikkel 11	Artikkel 53
—	Artikkel 54
Artikkel 30	Artikkel 55
Artikkel 31	Artikkel 56
Artikkel 35	Artikkel 57
Artikkel 36	Artikkel 58

Direktiiv 2009/72/EÜ	Käesolev direktiiv
Artikli 37 lõige 1	Artikli 59 lõige 1
Artikli 37 lõige 2	Artikli 59 lõige 2
Artikli 37 lõige 4	Artikli 59 lõige 3
—	Artikli 59 lõige 4
Artikli 37 lõige 3	Artikli 59 lõige 5
Artikli 37 lõige 5	Artikli 59 lõige 6
Artikli 37 lõige 6	Artikli 59 lõige 7
Artikli 37 lõige 8	—
Artikli 37 lõige 7	Artikli 59 lõige 8
—	Artikli 59 lõige 9
Artikli 37 lõige 9	Artikli 59 lõige 10
Artikli 37 lõige 10	Artikli 60 lõige 1
Artikli 37 lõige 11	Artikli 60 lõige 2
Artikli 37 lõige 12	Artikli 60 lõige 3
Artikli 37 lõige 13	Artikli 60 lõige 4
Artikli 37 lõige 14	Artikli 60 lõige 5
Artikli 37 lõige 15	Artikli 60 lõige 6
Artikli 37 lõige 16	Artikli 60 lõige 7
Artikli 37 lõige 17	Artikli 60 lõige 8
Artikkel 38	Artikkel 61
—	Artikkel 62
Artikkel 39	Artikkel 63
Artikkel 40	Artikkel 64
Artikkel 42	—
Artikkel 43	Artikkel 65
Artikkel 44	Artikkel 66
Artikkel 45	—
—	Artikkel 67
Artikkel 46	Artikkel 68
Artikkel 47	Artikkel 69
—	Artikkel 70
Artikkel 49	Artikkel 71
Artikkel 48	Artikkel 72
Artikkel 50	Artikkel 73
Artikkel 51	Artikkel 74
—	I lisa punktid 1–4
Artikli 3 lõige 9	I lisa punkt 5
I lisa punkt 2	II lisa punkt 3
—	III lisa
—	IV lisa